

УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД

UKRAINIAN DIGEST



УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД

UKRAINIAN DIGEST

210 FIFTH AVENUE
SUITE 1102
NEW YORK 10, N.Y.

NEW YORK, U.S.A.
TORONTO, CANADA

Ч. 5 — 1960

РЕДАКЦІНА КОЛЕГІЯ І ОПІВРОБІТНИКИ

О. Балинський
І. Гірняк (*театр*)
С. Гординський (*хистецтво*)
інж. О. Дерев'янко
д-р Е. Жарський (*спорт*)
Р. Ільницький (*справи УССР*)
І. Керницький
В. Кравців (*література*)
Р. Купчинський
М. Курах (*військові справи*)
М. Понеділіок
проф. Яр. Рудницький (*народівські справи, мова*)
М. Шлемкевич (*загальна редакція*)

П. П. Холодний «Keitti»
(Обкладинка)
С. Федів (*літо-друк обкладинки*)

Українсько-Американська
друкарня - 114 Ст. Маркс
Плейс, Нью-Йорк

ВИДАЄ ВИДАВНИЦТВО
«УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД»



Україна таєє

На світанку нашої історії племінний дух України запліднівся універсальною християнською ідеєю. З того часу ті два перві, народний і християнський, зживалися, зливалися. В різдвяному циклі колядок і щедрівок вони зрослися в одну гудо-квітку...

Крізь красу і глибокий зміст тих церковних і одногасно широ народних пісень можна відгути і їх болюгі джерела. Зміст і краса колядок і щедрівок зроджені з тих сліз і тієї крові, що їх століттями проливав народ в обороні свого степу широкого, краю веселого — на Сході, і своєї давньої, захищеної лісами прарабатьківщини — на Заході, де українське населення шукало рятунку в дні бур і степової негоди. Це та стражданням розорана і кров'ю поливана нива, з якої вистрелила гудо-квітка завжди живого українського євангелія про Правосуда, що з'явиться в Україні і приверне їй і поганьбленному світові правду, добро, красу і справедливість. Ця

Published bi-monthly by
U K R A I N I A N D I G E S T
Subscription price: one year — \$ 3.90.
Your own and a gift subscription \$ 7.00.
Printed in U.S.A.

благовість передається з покоління в покоління, і кожного року відсвіжує народ її серцем і уявою, виспівуючи її в колядках і щедрівках із негуваною в світі простотою, сердегністю, із до сліз зворушилою ширістю. В долі Матері її Бога-Сина, створителя і володаря світу і одногасно безприютного скитальця, що не має де голови схилити — переживає український народ і свою долю комірника у власному домі і пришельця у рідній землі.

В дні найтяжгих досвідів народ звертає огі до того скарбу віри, а його творгі духи, передвісники будугини, багать приближення і здійснення благовісти. В гаси найбільших проб і мір 1917-1920 років поет багив Матір Божу, як проходила вона обніжками-межами українського степу, обганяючись од куль, як од бджілок, а людям, що шукали Ісуса, казала їти в Україну, де він родився вдруге й яку любив до смерті. І кілька років пізніше, з другого кінця України, з найбільш досвідченої лемківської землі, подає її поет дивну новину, що народився Бог на санях в лемківськім містечку Дуклі, і що прийшли лемки у крисанях і принесли

місяць круглий Спасителеві у дарі...

І наша туга б'ється і питается, де сьогодні, в якому укритті, в яких незнаємих вертепах підготовляється духом до великого подвигу отої народжений в Україні Правосуд, що його так нетерпляче гекає українська земля. Колись втікаючи з України, ми вірили, що це ми, еміграція, несемо на спинах наших ослиць одежду Визволителя — свободну думку і державу — із краю опанованого Іродом у далекий вільний світ. Тепер наша самопевність погасла, а наші стежки заростають бур'янами духового приниженні, політичного розбрата, погоні за достатком і вигодами...

Коли в тихий вегір, у Святовегір, шукали ми зорі на небосхилі, пригадували ми, що недавно тому, тими ж шляхами блукали-шукали ї огі наших рідних в Україні. І пам'ятаймо, що наші дороги перехрещувались тоді з небесними дорогами, що ними мандрували українські огі продовж століть нашої історії. Щоб наші душі визволялись ход у той вегір із тіснот будня і знімались до висот, де зустрігається пережите і вимріяне, людське і Боже.



ЯКІ ВИГЛЯДИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСТВА У З'ЄДНАНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ І В КАНАДІ

Написав

Роман

ІЛЬНИЦЬКИЙ

ВІДОМО, що американський і канадійський народи складаються з багатьох рас і етнічних груп. Через те Канаду і ЗДА можна тільки умовно називати англосаксонськими країнами. Домішка романської, слов'янської, монгольської і муринської крові є така велика, що хіба тільки з титулу англошкотської чисельної переваги можна говорити про північно-американський континент, як про англо-саксонський.

А втім, може, і не цілком вірно говорити про „домішку” крові. Справа в тому, що етнічні групи досить чітко зберігають свою окремість. Звичайно, мішані подружжя між різними расами і національними групами зовсім не є рідкістю; але вони частіше зустрічаються між неанглосаксами. Останні зберігають свою расову чистоту і тільки рідко входять у кровні зв’язки з іншими расами. Почуття вищоти в англосаксів є загальне і поголовне. Вони є найбільш консервативною групою у ЗДА і Канаді. Їх життя протикає ізольовано. До своїх клубів, в яких концентрується їх товариське життя, вони не допускають нікого з-поза себе. Інтенсивність цього почуття вищоти передається з генерації в генерацію, і воно не послабає ось уже більше, ніж 300 років.

Коли тут говоримо про почуття вищоти в англосаксів, то не на те, щоб їх за це ганити. Навпаки. Думаемо, що це гарна прикмета. Нікому не забороняється мати таку саму прикмету, і ніко-

Із місячника „Український Самостійник”, Мюнхен, 1960

Останні будуть

Більшість давнішого українського поселення в ЗДА і Канаді походить із колишніх австро-українських провінцій: Галичини з Лемківщиною, Карпатської України й Буковини. В часи перших більш масових переселень при кінці минулого і на початку нашого століття, докладні студії над вищельцями проводив професор Віденського університету, Філіпович. Він досліджував умовий і матеріальний стан виходців українських, польських, чеських, словінських, румунських, мадярських і інших. Виявилося, що українські переселенці знаходилися порівнюючи в найгіршому стані: матеріально беззасібні, в великій частині неграмотні.

Той же учений перевів такі ж докладні студії після 10 років. Він вишукував в Америці тих людей, що їх бачив при виїзді, і знову

Ірландці як і ангlosакси, — працьовиті, творчі, амбітні, ініціативні. Їх майже нема на соціальніх низах. Серед них нема некваліфікованих робітників. Вони купці, промисловці, інтелектуалісти, адміністратори; переважно з них складається ієархія католицької церкви. Їх участь у війську і в політиці велика.

Третью гордою групою є жиди. Хоч їх не всі люблять, зате шанують і респектують. Їх вплив на промисловість, торгівлю, пресу, мистецтво, науку — відомий.

Вони, як і англійці та ірландці, не асимілюються. Вони знають

му вона не шкодить. Це не штучно вирощена зарозумілість німців, яка довела до винищення десятків мільйонів приналежних до „нижчих” рас.

Коли інші етнічні групи цього почуття не мають, але своєю амбіцією вважають асиміляцію з ангlosаксами, то це їхня справа. Видно, що така їх природа і саме так їм добре. В кожнім разі показується, що тільки етнічно горді групи мають у собі асиміляційну силу. На них рівняються інші, вони надають тон життю і виробляють стиль та смак у різних його ділянках.

Гордість, як і лицарське походження, зобов'язують до більшої працьовитості, творчості, ініціативності і провідництва.

Ангlosакси свідомі цього і виховують у собі такі прикмети, які, правда, не завжди, але здебільшого виправдують їх гордість. Треба з притиском нагадати, що їх провідна роль у ЗДА і Канаді є заслужена і здобувається ними великим зусиллям кожного дня на ново.

На запитання: „Хто ви?” 85% ангlosаксів відповідають, що вони або англійці, або шотли. Тільки 15% називає себе американцями.

Другою етнічною групою, яка дорівнює своєю гордістю англійцям і шотам, є ірландці. Їх історичний спір з англійцями перенісся також на новий континент. Англійці часом великудушно визнають ірландців гідними самих себе і дають їм місце у своїх клубах. Ірландці майже з правила відкилюють такий жест.

п е р ш и м и ...

приглядався до їх духового розвитку і побуту в Новому Світі. Він прийшов до висновку, що найкращі поступи робили саме ті українці, які були останніми при виїзді...

Учений дав і добре пояснення цьому явищу. Серед інших народів здібніші люди виходили з бідних сіл до міст і там краще жили, то як фабричні робітники, то як ремісники, навіть іноді дороблялися. Для українського селянина доступ до польсько-жидівських міст був майже замкнений. Тому здібні і проворніші люди хоч-нечоч залишались у нужді, на місцях. Аж у сприятливих умовах Нового Світу, при рівних можливостях і шансах вибитися вгору, укріті, невикористовувані таланти могли виявитись. Так останні ставали першими.

свою вартість і можуть дозволити собі на те, щоб рівнятися на самих себе.

Ці три етнічні групи стоять далеко перед французами, німцями, італійцями, поляками, еспанцями тощо. Здебільшого в їх руках економіка, культура і політика країни. Серед них мало мішаних подружж. Вони плекають традиції культури і з'язку з країнами свого походження, як щось цілком очевидне і самозрозуміле. Справи, які викликають гостру дискусію і боротьбу серед інших національних груп, в них приймаються як бездискусійна істина.

Ірландці і жиди мають свої окремі школи, звичайно при церквах та синагогах. Мають також свої середні і вищі школи. Англійцям, звичайно, не потрібно окремих шкіл, бо публічні школи провадяться в дусі англосакського виховання. Але вони посилають своїх дітей тільки до добрих публічних шкіл — з дібраною молоддю, з добрими вчителями, з старанно складеною програмою. З поганіх публічних шкіл користають італійці, поляки, еспанці, мурини тощо.

Як уже було сказано, провідна роль англійців, ірландців і жидів в економіці, культурі і політиці не приходить ім легко. Вони мусять видавати з себе максимум енергії, щоби втриматися на верхах і не дати іншим випередити себе.

Їх участь в кожних виборах є завжди найвища. Їх кандидати найактивніші, програми найчіткіші, а партійний апарат під їх керівництвом найсправніший.

II.

На такому тлі вже легше відповісти на питання, якими шляхами може піти розвиток українства у ЗДА і Канаді. А втім перед українськими поселенцями нема великого вибору. Є тільки дві можливості: або вони стануть громадянами Америки такого типу, як англійці, ірландці та жиди, або такого типу, до якого належить переважаюча більшість всіх інших етнічних груп.

Перший шлях для українців є цілком можливий і співімрій з їх духовими даними.

Українці, хоч чисельно вони невелика етнічна група в Канаді та

ЗДА і мають на американськім континенті всього два покоління, перше з яких майже виключно селянське, — мають уже нині своїх блискучих репрезентантів у державному житті обох країн.

В Канаді 500-тисячна група дала країні кількох міністрів у федеральному і провінційних урядах, послів, сенаторів, політиків, економістів, вояків, адміністраторів, артистів тощо.

У ЗДА всього мільйонова українська меншина серед 180 мільйонів населення видала Кістяківського, який після президента держави займає чи не найбільше відповідальний пост керівника технологічної політики держави. Українці є заступниками міністрів у федеральному уряді (П. Харик), в стейтових урядах (Пенсільванія), є великими вченими (брати Тимошенки, проф. Каша), професорами, кіновими артистами та режисерами посадниками міст тощо.

В контексті цього розгляду не є важливим те, що одні з них більше, а другі менше признаються до українства. Тут покищо важливо показати, на що ми є спроможні, як національна група, і які багатообіцяючі перспективи розкриваються перед суспільністю, яка за такий короткий час виявила себе здатною видати з-поміж себе такі великі таланти.

Українська молодь здобуває перші місця в американських і канадських школах. Нема сумніву, що з-поміж неї будуть виходити талановиті люди загальнодержавної міри.

Що це означає?

По-перше: ми є здібна суспіль-

ність і маємо шанси успішно йти в конкурсній шляхетний змаг з усіма іншими етнічними групами.

По-друге: будучи здібною суспільністю, ми повинні рішитися на той шлях, яким ідуть у ЗДА і Канаді англійці, ірляндці і жиди. Це є шлях лідерства.

По-третє: цей шлях вимагає від нас багато важких передумов. Головніші з них такі:

1) Виховувати і виховати віру в наші здібності і в наше покликання до більшого і великого; дати нищівний бій комплексові української меншовартости;

2) Поставити на службу цій цілі українську пресу, школи і всі українські організації;

3) Дбати, щоб кожний українець був висококваліфікованою людиною по змозі з найширшою освітою; нас замало, щоб ми могли дозволити собі залишатися фізичними робітниками, а до того ще некваліфікованими;

4) Українець українцеві має йти з допомогою. Той, хто вийшов вище, має „тягнути” того, хто ще внизу;

5) Все публічне життя в ЗДА і в Канаді побудоване на виборах. Вибори переводять політичні партії. Наш вплив на публічне життя залежить від того, коли і як ми поставимо українські відділи американських і канадських партій;

6) Офіційним складником усього зорганізованого українського життя має стати бажання відогравати роль в загальнодержавному житті. Роля українських організацій має полягати в тому, щоб давати українську підготову до сто-

совних завдань. Гетто для гетта — це найпевніший шлях до асиміляції;

7) До людей з слабим характером і з затраченою українською гордістю треба бути суворими і безкомпромісними.

Це шлях, яким єдино може розвиватися життя українських поселенців у ЗДА і Канаді. Все інше веде до загину і до асиміляції.

SUMMARY. U. S. A. and Canada — this is North America. They are inaccurately known under the abbreviated name of the Anglo-Saxon countries. From the ethnic point of view both these countries are a meltingpot of various nations. The term Anglo-Saxon can be justified only by the fact that the English element is the basic and leading class and the English language is official.

Along with the English the leading positions are held by two other nationalities, namely the Irish and

the Jewish. These three groups play the most important roles in the economy, culture and politics of the U. S. A. This is due to the fact that they exert the maximum of energy.

Other national groups such as the French, German, Italian, Polish and Spanish are less influential.

The author, a well known publicist, analyses the possibilities of the Ukrainian ethnic group in the U. S. A. Although it is not numerous, it has certain qualifications for progressing and gaining influence in the intellectual, economic and political fields. The author cites as an example Canada, where a still smaller Ukrainian group has several ministers in both the Federal and Provincial Gouvernements, representatives and senators. In this country scientist of Ukrainian descent (Prof. Kistiakivsky. Scientific advisor of Pres. Eisenhower, the brothers Timoshenko, Prof. Kashai) hold exceptionally important posts.

ВЖЕ НАВИРАЄТЬСЯ 8-МА КНИЖКА

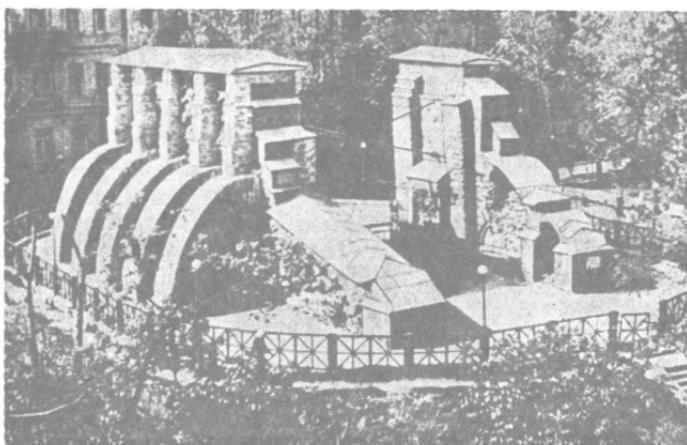
УКРАЇНСЬКОЇ МАЛОЇ ЕНЦІКЛОПЕДІЇ ПРОФ. ЄВГЕНА ОНАЦЬКОГО,

ЩО ВИХОДИТЬ У БУЕНОС АЙРЕС НАКЛАДОМ АДМІНІСТРАТУРИ УА П ЦЕРКВИ В АРГЕНТИНІ.

В попередніх числах „Українського Огляду” Ви мали зразки-уривки змісту цього незвичайно цікавого, популярного твору. Чи Ви маєте книжки, що вже з'явилися?

За всіми інформаціями звертайтеся на адресу:

MONSEÑOR BORIS ARICZUK, CASILLE DE CORREO
CENTRAL 160. BUENOS AIRES, ARGENTINA



ЯК БУЛИ РОЗКОПАНИ ЗОЛОТИ ВОРОТА?

Подав В. САРБЕЙ

В одному з київських скверів, на невеликому пагорбі, височать руїни древньої споруди. Це — рештки славнозвісних Золотих воріт.

Мабуть, не всі знають, що на початку 19 століття від них не лишилося будь-яких виразних слідів і не було навіть старожилів, які могли б точно вказати, де містилися ворота. Куди ж поділася велика кам'яна будівля?

А трапилося ось що. Деесь на середині 18 століття товстелезні сті-

ни були дуже зруйновані, а дерев'яні стовпи з перекладинами, поставлені для підтримання кам'яного склепіння, погнили. Тому, як писав один із сучасників, люди „з немалим страхом” проходили через Золоті ворота.

Зважаючи на це, було відкрито новий в'їзд до міста. Історичний пам'ятник за наказом царського уряду вирішили зберегти, але способ збереження добрали не дуже розумний: засипали землею.

Із київського журналу „Україна”. 1960

Лише через вісім десятиліть, у 1832 році, Золоті ворота були розкопані. Це зробив археолог-аматор К. Лохвицький. Щоб визначити місце розкопок, він уважно вивчав стародавні літописи. Незначна чиновницька посада, яку займав Лохвицький, не давала великих прибутків, і все ж він проводив роботи власним коштом. Тільки пізніше йому надали мізерну субсидію.

Виявилось, що земля роздушила склепіння Золотих воріт разом з надбудованою церквою. Розкопки прилеглого валу проводилися ще довгий час, і Лохвицький знайшов ряд цікавих предметів, у тому числі шматки листового золота, яким, як вважають, були оббиті колись ворота.

У 1835 році на Золотих воротах встановили меморіальну дошку. Автор напису, один з царських чиновників, примудрився в коротенькому тексті зробити силу-силенну фактичних і граматичних помилок. Замість істинної дати спорудження — 1037 року — на дошці красувалося: „1073 р.”. У вірнопідданому завзятті, всупереч фактам, чиновник сповіщав, нібито цей пам'ятник старовини відкрито „по соизволенію государя імператора”.

У відповідь на „непристойний”, як він висловився, напис К. Лохвицький заявив рішучий протест, у якому не побоявся вказати, що Золоті ворота були розкопані „без повеління царя”.

ЧИ ЗНАСТЕ?

1. Яка є офіційна мова олімпійських ігрищ?
2. Яке є мотто модерних олімпійських ігрищ?
3. Звідкіля походить слово „рекорд”?
4. Де в Святому Письмі знаходиться „Отче Наш”?
5. Яке походження імені „Магдалина”?
6. Якому славному авторові комедій відмовлено церковного по-
- хорону?
7. Скільки приблизно мов уживають сьогодні в Африці?
8. Що тримає в своїх кігтях орел австрійського гербу?
9. Що означає назва недуги „мігрень”?
10. Яка країна називалась у 18 столітті „Нова Голландія”?
11. Яка марка авт. носить прізвище відкривця *Miccicini*?
12. З якого матеріалу найчастіше роблять літунські парашути?

Відповідь на стор. 97.

*Кожна людина має дві батьківщини:
свою і Францію.*

*Тома Джеферсон,
американський президент*

*Хто на місце слова „Франція”
поставить „Америка”, той передає дійсність
наших днів.*

*Йоахім Бехер,
німецький публіцист*

А М Е Р И К А – Д Р У Г А Б А Т Ъ К І В Щ И Н А В И Л Ь Н ИХ Л Ю Д Е Й

АМЕРИКА, точніше З'єднані Держави Америки, це провідник вільного світу в його боротьбі з світом комуністичного рабства, що наступає. Тому ЗДА стали другою батьківщиною кожного, для кого свобода людини в упорядкованій державі є основною цінністю життя. І тому за виборами президента ЗДА, що відбулися 8 листопада ц. р., з напруженим зацікавленням, навіть із тривогою, слідкував увесь вільний світ.

До вибору мали американські громадяни два гарнітури, два team-i, демократичної партії з сенаторами Кеннеді і Джансоном на чолі, і республіканської партії в віцепрезидентом Ніксоном і амбасадором ЗДА до ОН, Ладжом. Оба гарнітури не уявляли собою якихсь великих протилежностей, навпаки, оба зближались до поміркованих, центрних позицій.

Малою більшістю перемогли демократи: Кеннеді стає наступним, 35-им президентом ЗДА. Він уже приготовляє свій уряд, який 20-го січня 1961 офіційно перейде владу. Конституційні уповноваження амери-



Д. Айзенгауер

канського президента дуже широкі і тому від його особистості залежить багато. В парламентарному устрою, як напр. Англії, влада знаходиться в руках премієра, але премієр, втративши більшість у парламенті, зараз же уступає. Інакше в ЗДА. Американський президент вибраний на чотири роки і Конгрес (палата репрезентантів і сенат) може мати більшість іншої партії (так було за Айзенгауера), може в дечому спиняти дії президента, але виконна влада все ж залишається повністю в його, президента, руках.

За вплив на будучого президента вже борються різні групи внутрі його власної партії. В демократичній партії є південне, крайньо консервативне крило, якого найбільш зближеним до центру є нововибраний віцепрезидент Джансон. З другого боку діє північне, т. зв. ліберальне крило, якого найбільш відомими є такі особи, як пані Рузвелт, частинно дворазовий кандидат на президента Стівенсон і інші.

Українське суспільство активно включилося в останні вибори по обох сторонах: республіканській і демократичній. Його головною журою є головним нама-



Дж. Кеннеді

ганням було дістати від обох партій виразніші заяви в користь поневолених Союзами народів, передовсім в користь української визвольної боротьби. Ця акція успіху не мала.

Тому, сьогодні українське суспільство хвилюється можливістю більшого впливу ліберального крила владної, демократичної партії на зовнішню політику ЗДА. В тому крилі є ще настроєві залишки доби Рузвелтта, коли то ССРР вважався особливо цінним союзником у боротьбі проти середньо-европейських фашистівських диктатур у Німеччині й Італії, а внутрішня жорстока політика большевиків, якої жертвою були десятки мільйонів населення, розцінювалась як величавий і цікавий соціальний експеримент...

Тепер ще трудно сказати, як виглядатиме зовнішня політика нової адміністрації, чи консервативні елементи, репрезентовані по-важною особою віцепрезидента Джансона зрівноважать розгонові тенденції північних „лібералів”, із їх уголовими відношеннями до комунізму нахилями. Це питання незвичайної важливості в часи най-грізнишої світової кризи. Проти вільного світу стоять могутня і зосереджена під



Л. Джансон



Р. Ніксон

командою Москви сила, яка отверто заявляє, що її ціллю є угробити той вільний світ. Президент ЗДА є верховний командувач сил свободи. Від його розумних і зручних рішень залежить доля свободи в світі взагалі.

Для українців, що їх перша батьківщина поневолена, ЗДА більше ніж для інших стають тією другою батьківчиною, з якою зв'язані надії визволення України „з краю неволі, з дому роботи”.

Європейці про Америку

НЕДАВНО було навіть модою в світі, зокрема в Європі, вишукувати і підкреслювати всі слабини Америки, її життя, її цивілізації. Цю моду збільшували ще маси американських, часто нетактових, туристів, які збіднілому світові неначе на показ виставляли своє багатство і безпереривно вихвалили „американський спосіб життя”.

Сьогодні ті настрої дуже змінились і світ, і знову зокрема європейські письменники і публіцисти, зрозуміли, що мода знедінювання Америки була проказувана в великий мірі заздрістю і почуттям власної слабости. „Ми європейці піддаємося покусі розряджати власні почуття меншечінності коштом ЗДА” — пише Едмунд Вольф у тижневику „Die Zeit”.

Відомий французький письменник Франсуа Моріак писав ще: „Ми повинні лякатись не того, що ділити ЗДА і СССР, але того, що спільне у них. Обі технократії, що вважають одну свою супротивником, тягнуть людство в тому

самому напрямку дегуманізації. Людина вважається засобом, а не

ЩО ОЗНАЧАЄ

ГОВОРІМО про перемогу центру-середини в останніх американських виборах. Часто і в звигайному житті кажемо, що найкраще для людини триматись „золотої середини”. Щось подібного доругає і давня мудрість зацького прислів'я: Поперед війська не виривається, позаду війська не залишається...

Буває, що та засада „золотої середини” звироджується в звигайне боягузство, у брак цивільної відваги. На „золоту середину” покликуються люди, що бояться отверто сказати свою думку, станути по одній ги по другій стороні. „Золота середина” для них є боязливє або спекулянтське „сидіння на двох стільцях”...

Тож цікаво пригляднутись, як розумів ту зasadу філософ, який її висунув і зробив основою генот. Найкраще можемо це зрозуміти на прикладах, яких уживав сам Аристотель. Ось крайності: з одного боку боягуз-стражополох, з другого боку огайдушний ризикант. Серединою між ними, тією „золотою серединою”, отже ідеалом, є відважна людина, що

ціллю; це суттєві засновки обох культур, що стоять напроти себе”.

А славний політик-„тигр”, Клемансо, той, що довів Францію до

„ЗОЛОТА СЕРЕДИНА”?

в облиггі небезпеки не ховає голови в пісок, але і не виставляє себе і інших на непотрібне ризико. Або інакшій приклад: скутар і з другої сторони розтратник. Обі крайності шкідливі. Ідеалом аристотелівської „золотої середини” була б щедра людина, яка не жаліє майна на добрі цілі, але не тратить його намарно.

Можемо придумати нові приклади з нашого життя. Є люди, що не панують над своїми погуваннями, пристрастями, вибухають раптовим гнівом і тоді наговорять, навіть нароблять дурниць... І є протилежні вдагі людей, які вігно носяться з сумнівами, не можуть рішитись на ніщо, кожна думка здається непевною. „Золотою серединою” між ними була б розумна, але опанована людина, що передумує свої слова і свої рішення, але рішивши проводить свої думки в діло.

Так у житті, і так у політиці. Треба людей розумно відважних, розумно щедрих, людей критигної думки, але і твердих рішень одногасно.

перемоги в 1-ій світовій війні, мав висловитись, що Америка це єди-

на країна, яка перескочила від варварства до декадансу, не перейшовши посередньої стадії цивілізації.

Таких голосів сьогодні щораз менше. Навпаки, в ЗДА, яким захищали дегуманізацію, брак людяністи, себто зниження людини й її цінності в порівнянні з матеріальними осягами, в тих ЗДА відкривають глибоку людяність, яка „починається не проголошенням прав людини, але в щоденному житті”, отже не є тільки на словах, але на ділі. Так пише інший німецький публіцист після довшого побуту і студій життя в ЗДА: **Іоахім Бессер** у часописі *“Die Welt”*. Йому особливо подобався Нью-Йорк своєю отвертістю для всіх, свою толерантією для всіх людських форм і виявів. „Так виглядає світове місто, таким є центр світової держави” — стверджує він із захопленням.

Однаке те захоплення не є засліпленим. Європейські кореспонденти так само виразно бачать деякі переваги в житті й культурі Європи. В Європі „більшій спокій людини”, немає такої нервової погоні. Життя природніше, менші вимоги до нього, звідси більше почуття міри і відсутність невтомного поспіху. Прикметою Європи є й те, що там ще рекляма не втискається в усі щілини, навіть святощі життя... Однаке, і це стверджують майже всі американські й європейські спостерігачі: зрівняння Америки й Європи посувається вперед у темпі 100 км. на годину... Едність західного світу вже не є мрією, але дійсністю.

До такого наближення і зрівнян-

ня причинила сучасна техніка, яка зменшила віддалу між континентами і цілий світ зробила малим. Але до того найбільше причинила свідомість пов'язання долі всього вільного світу. В добі джетових літаків і ракет океани перестали бути охороною — пише Герберт фон Борх у книжці, присвяченій Америці, п. з. „Неготове суспільство”. Океани перестали бути охороною, як колись, і так само історія перестала бути союзничкою. Вона наклала на ЗДА найпочесніший, але й найтяжчий обов'язок, і найбільшу відповідальність: бути провідником світу в боротьбі не тільки за збереження свободи його частин, але в боротьбі за цілий світ відкритий для

свободи.

SUMMARY. U. S. A. — the leader of the free world in its struggle against the slavery of communism. Therefore the U. S. A. became a second motherland to every freedom-loving person, especially to the Ukrainians, whose native land is enslaved by the Soviets. Until recently the U. S. A. was critically looked upon in Europe. Now the opinion changes and more often we hear words of praise for the American way of life. A few of such favorable words are found in this article. They also show that the difference between the U. S. A. and Europe is quickly levelling itself out. The unity of the Western world becomes a reality.

ІНФАНТИЛІЗМ У СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

ІНФАНТИЛІЗМ (від латинського інфанс — немовля) це хвороблива зупинка розвитку тіла на тисячому ступні. Недуга досить рідка. Зате більше можна заважити психічних виявів інфантілізму, коли дозрілі, навіть старші люди реагують на різні речі, або взагалі поводяться, як діти. Сучасна психологія розглядає багато таких явищ. Ось людина з вічно грайливою, жартобливою настанововою, і то в ситуаціях, які вимагають поважного відношення. До проявів душевного інфантілізму треба зачислити перебільшену покірність, старання за всяку ціну здобути собі симпатії; сюди ж належать також хлопчакувата задиркуватість старших осіб,

нахил до самохвалиби, неопанованість.

Сучасне культурне життя в дечому сприяє інфантільним заворотам. Воно в великий мірі звільняє людину від конечності самій рішати в різних ситуаціях, навіть звільняє її від тяжкої колись відповідальності за утримання й успіх у житті. Також є багато інфантілізму в сучасному намаганні втекти від дійсності в світ мрій, ілюзій, казок, а культура виплекує ті тенденції дешевими кіновиставами, а найбільше телевізорами, перед яким люди висиджують годинами, перебуваючи в сферах, що часто не мають нічого спільногого з дійсністю.

О М А Н А

Етюд Дарії ЯРОСЛАВСЬКОЇ

ВОНА доти вірила, що перенесення до новоствореного відділу було виключно підвищеннем її у праці і доти була переконана у своїй непомильності, доки не з'явився цей неможливий чоловік. Переїшов її шлях немов чорний кіт, що — як колись вірили — приносить нещастя. Але віра у чорних і білих котів, у комініярів, у перехід із повними, чи порожніми відрами була вже поза межами її доби. Ніхто більше не узaleжнював свого успіху від таких придаткових дрібниць! Культурний звернений вигляд, знання, духові цінності, от що рахувалося в її добі. І це все у неї було. Не так багато років тому це довело її до очолювання відділу, в якому було двадцять працівників. Їх усміх, ввічливість, служнянність, подекуди і подив, швидко виробили в неї думку, що в праці вона досконала і незамінна.

Вона почувала себе прекрасно в ролі володарки в тому малесенькому царстві. Випрацювала для

себе і для них щось немов рейки, по яких покотилося все життя відділу непохитно і незмінно. Якщо — не дай Боже — комусь із старших, чи молодших працівників прийшла в голову думка змінити щось у заведеному порядку, це відразу натрапляло на її суровий спротив.

— Ніяких змін! Все, що тут робиться, має своє оправдання і не потребує удосконалення! На те у мене є освіта!

З освітою вона виносилася трохи непотрібно і нагадувала кожному про неї, чи цього треба було, чи ні. Як це сприймали інші, її не цікавило. Вона вірила в їх шире захоплення нею і навіть не догадувалася, що одного дня поспалася на неї ціла каскада слів:

— Я більше не можу! — говорила між іншим одна з працівниць. — Накидас кожному свої думки, свої вчинки, навіть свого пса і кота! Якщо вийде щось недоладу — то наша провиня, але якщо добре — то її заслуга. Ні-

чого не сміємо зробити, як вона цього не хоче! Навіть відчинити вікна! Зачинить зараз же і вийде на цілі години, а ми можемо тут подушитися! Як дивлюся на неї, то немов читаю спомини з своїх дитячих років, цю іх темну сторінку, знаєте? Так багато було бажань, а так мало нагоди здійснити їх! Я також хотіла щось осягнути в життю, але могла тільки навчитися друкувати на машинці. Але нічого, і це потрібно і я повірила навіть, що можна бути щасливою й тоді, коли людина та-ке собі просто „ніщо”. Але коли ж це велике Я з'явилось передо мною і знову нагадало, що якось не дуже то приємно бути в життю таким порожнім місцем, з яким ніхто не рахується!

Може інші працівники не відчували такого почуття пониження і ненависті до неї, як ця одна, може Її вибух не для всіх був навіть зрозумілій, але що він створив якусь мілу атмосферу, тож кожен докинув своє зернятко. З бігом днів вони зібрали чимало таких зерняток незадоволення і, ніби не-нароком, розсіяли їх поміж працівниками всіх відділів. Це тривало так довго, поки одного дня прийшла реорганізація установи, що пересунула Її до новоствореного відділу, в якому не було вже півладних, тільки вона сама.

Її самозадоволення ще спокійно дрімало. Полагоджувала справи свого нового відділу впевнена у своєму вирізнянні, доки не прийшов цей чоловік, цей продавець, що демонстрував новий винахід.

— Ах, — сказав цей чоловік, пеструшаючи поріг канцелярії і роз-

глядаючись довкола ніби людина, яка попала у знайоме, але дуже змінене місце. — Ах, скільки змін! Я тепер тут цілковитий чужинець! Мені тут кожен куток був знаний, а тепер не пізнаю! Я йшов сюди немов до дому, а знайшов чужину! Певно так почувається людина, яка після довшого перебування за кордоном, повертається нарешті у свою батьківщину! Чи знайде спільну мову? Вірмо, що так! Скільки ж це років, як я тут не був?

— Багато, я думаю — сказала вона, здивовано приглядаючись до його повних патосу рухів і міміки — бо я вас не знаю!

— Правда! Я вас також не знаю! Скрізь чужина Ви певно були одна з тих, що зробили ці великі зміни. Як молодь приходить до голосу, то все рада б бачити інакше!

— Я вже не заражую себе до молоді — заперечила вона, але і всміхнулася доволі щасливо. — Колись і я зробила була тут зміну!

— І справедливо! — підхопив він. — Це необхідне! Я вам дам доказ. Фірма А. Прекрасні люди там сидять, але забули, що на світі завжди є місце, щоби зробити крок уперед. Не можна стояти на одному місці! Навіть земля у постійному русі, навіть, як хтось боготворить традицію — а хто ж з нас цього не робить?! — мусить відчинити двері для нових течій, інакше все покриється цвіллю. Ви слід цього — фірма А. стойте на порозі руїни. Я перейшов до фірми Б. Не кажіть мені, що я зрадив у круту годину! Я захоплений ними! Ці люди у постійному шу-

кани і до уліпшень, до удосконалень! Вони змушують і мене думати, дають змогу проявити себе! Дозвольте тільки, я задемонструю вам...

Вона швидко запротестувала:

— У мене нема часу дивитися на те, чим я не зацікавлена!

Він простягнув руку патетичним рухом. Здивувався:

— Як можете знати, коли ви цього не бачили?! — спітав, витягаючи з підручної торби більші і менші прозорі вужики, пробірки, рурочки, пляшечки, що швидко, служняно зарухалися в його руках. — Я завжди схвильований як це демонструю, і гордий, що моя фірма дійшла до таких висот і я перший маю те щастя і нагоду показати це людям!

Вона дивилася спершу на його руки, немов обезсильена його жвавістю, чомусь не в силі заперечити йому, потім перевела погляд на його обличчя. Худорляве з жовтавим відтінком шкіри людини середнього віку, воно сяяло таким захопленням немов це не був товар, що його він мав продати, тільки річ вироблена спеціально для ущасливлення його.

— Вибачте — промовила вона перериваючи потік його мови — вибачте, якщо вас спитаю: Чи ви почуваєтесь на своїм місці? На мою думку ви вибрали фальшивий життєвий шлях! Вам би актором бути!

Він не перервав демонстрування, усмішка не зникла з його обличчя і воно не виявило найменшого здивування, ніби він це вчув не вперше.

— Ні — промовив із стриманим

усміхом. — Я думаю, що вибрал правильний шлях. А втім яка різниця між цею працею і актора? Аktor демонструє перед глядачем чужу ідею і я роблю те саме. Він потребує глядачів і я також. Але в мене є більші користі. Акторам не так легко бути першунами, а я завжди у перших ролях! Я не ділю з ніким свого успіху і оплески (тобто подив) належаться тільки мені! Я не потребую журитися, що пора вже перестати грati любовні ролі, бо моя роля незалежна від віку. У мене немає страху, що приходить вже хтось молодший, гарніший, талановитіший, що відбере мій вінець слави, бо в мене його немає. Я не мушу турбуватися інтерпретацією моєї ролі, бо в тому випадку я також письменник і сам пишу свої репліки. Мене не обходять гострі пера критиків, що будуть доказувати всім мое неуцтво, а в той же сам час свою мудрість, бо найважніше, щоби я продав продукцію. Що мені ніхто не піднесе квітів? Ну, це ще не велика шкода! Квіти і так швидко в'януть! От чому я думаю, що вибрал правильний шлях. Я гордий також на нього, бо почуваюся немов вояк, що далеко на чужих полях захищає добро своєї батьківщини!

— Так, — признала вона, насміхаючись з нього у своїх думках.

— Але як продавець, ви марнуете свій талант!

Він живо заперечив.

— Я не продавець! Прошу, не змішуйте цих двох понять! Я демонстратор! Демонстратор, який вірить, що треба багато працювати і йти вперед, щоби мати успіх!

Вона сиділа за письмовим столом з видом людини підкореної чужій, сильнішій волі, подекуди навіть зацікавлена ходом його думок, не маючи однак найменшого наміру врівняватися в їх зміст, чи пристосовувати до себе. Здавалося їй навіть, ніби перед нею розгортається дія якогось незнаного фарсу, з якого можна широ посміятися, але який не має ніякого відношення до її життя і що його забудеться, як тільки він зникне зі сцени.

Декілька осіб, що бажали полагодити якісь свої справи, заглянули через поріг відчинених дверей і застигли там немов зачаро-

вані його рухами і мовою. А мова його тепер справді плила немов гірський потік, а всі рурочки, пробірки і вужики з неймовірною точністю виконували все, що він хотів.

— Якщо не йдемо вперед, — говорив він, — нас відсунуть, відштовхнуть, перестануть рахуватися з нами, так як...

Він легко нахилився в її бік і кинувши всміхненим поглядом на глядачів за порогом, промовив піволосом, з довір'ям, немов зраджував важко здобуту, важливу таємницю:

— ...так, як тут, я чув, зробили з якоюсь дамою...

Півень

Написав С. ОВЧАРУК

Як тільки Квочка вивела курчатка,
На неї Півень гнівно став бурчати:
„Мені набридло цяпання і писк!
На що звелась ти? Жовта, наче віск!..
Одні кістки залишились і крила,
Та її ті, аж гайдко глянути, опустила”.
В розмову Качка втрутилася:
„Так, так!
Не жінка в тебе, Петю, а мертвяк.
Відомо всім: вона тобі не рівня.
Ось я, поглянь!” — і поманила Півня.
А він, дурненький, вслід „ку-ку-рі-ку!” —
І кинувся за Качкою в ріку.
Щоб вдвох пливти, він доклада зусилля,
Крильми шалено розгортає хвилі...
Чи довго плив, чи ні, та все одно:
Води напився — і пішов на дно.

Трапляються діла на світі дивні
І отакі дурноголові Півні.

(Перець, Київ)

УКРАЇНСЬКА ЖІНКА – ТВОРЕЦЬ І ОПІКУН НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

Один розділ ілюстрованої англомовної лектюгки, роздаваної на виставці.

Духовою основою, що формувала українську народну культуру, як і в інших народних культурах, була душа української жінки. Але не так як у жінок вільної, незалежної країни, українська жінка стояла в своїх культурних починаннях перед майже необорими перепонами. Жінка вільної країни мала можливість висловлювати себе в мистецьких формах своєї культури серед умовин без усяких перешкод, навіть при захоті і серед загального признання для її зусиль. Українська жінка творила, плекала свою народну культуру й розвивала народне мистецтво під крайнім тиском, і продовжувала ту роботу навіть на вигнанні.

Вороги українського народу, згідно з засадою, що хоче викорінити якийсь народ, найперше мусить знищити його культуру, — систематично і брутально руйнували здобутки і сам культурний процес українського народу.

А все ж навіть серед таких крайно несприятливих умовин, українська жінка зберегла свою національну культуру і народне мистецтво, і плекала його на лоні своєї родини. Там вона далі творить; а що створить, те охороняє перед ворогом, що руйнує. Своїм завзяттям вона перемагає всі удари. Змушена покинути рідну землю, вона не залишає на при-



зволяще тих скарбів, вона бере їх із собою на вигнання, навіть до комуністичних концентраків, як про це свідчать колишні засланці.

Завдяки віddаній любові української жінки до рідної культури, та культура пережила всі спроби знищення її і злагодила світову скарбницю народного мистецтва.

Українська народна культура на Інтернаціональній Виставі

В листопаді, між 7-им і 13-им, відбулася в Нью-Йорку в величезному розмірами голі АРМО-РІ при 4-ій Евні: 37-ма Інтернаціональна Жіноча Вистава. Українське організоване жіноцтво систематично бере участь у тих імпрезах, відвідуваних десятками тисяч різнонаціональної публіки. В кіосках, що їх устатковують і оздоблюють жіночі організації майже всіх народів світу, можна бачити вироби їх народного мистецтва, їх народну ношу. Кожен із народів що бере участь у виставці, має до розпорядження кілька годин для своєї окремої музично-балетної програми.

Зокрема жіночі організації по неволених Москвою народів старажаться такими показами своєї культури з'єднати собі прихильність і співчуття опінії світу.

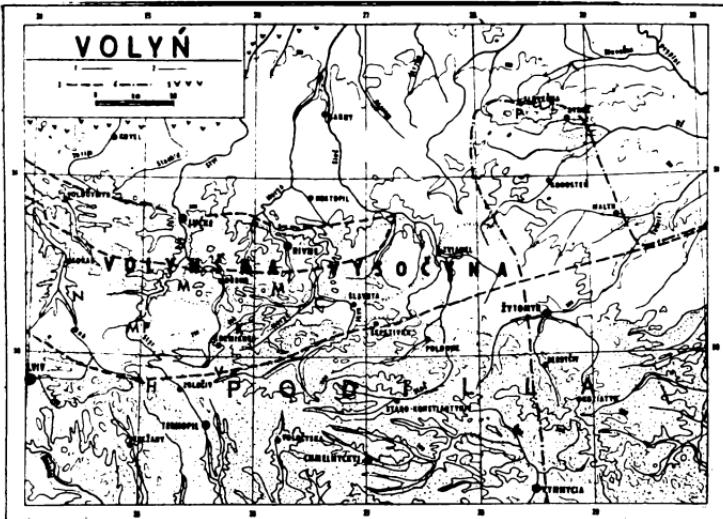
Українська частина цьогорічної вистави була під знаком любові до народного мистецтва. Без перевільшення можна сказати, що український подвійний кіоск особливо відзначався з-поміж інших сво-

їм багатством, свою красою і своїм мистецьким оформленням. Велику схематичну малу Україну*) одобляли по мистецьки і до деталів етнографічно вірно виконані ляльочки в народних строях: кожна ляльочка репрезентувала свою українську провінцію. Вишивки, мистецькі вироби з дерева (передовсім гудульська скриня, доброзичливо передана на цю імпрезу ексцепленцією епископом Амвросієм Сенишиним із збірок у Стемфорді), колекції писанок, килими, ручники — все це разом давало розкіш для ока і сповняло радістю, навіть гордістю, українських гостей-відвідувачів вистави. Головна заслуга організації цьогорічної, як і попередніх подібних виставок за головою українського відділу виставового комітету, п. Катериною Пелешок. Мистецьке оформлення і виконання стильових ляльок п. Мирослави Гординської.

SUMMARY. In November of 1960 the International Women Exhibition was held in New York Armory. The Ukrainian Women Organisation set up their double kiosk, which stood out by its beauty and artistic finishing. Dolls in native costumes, embroideries, artistic wood carvings, Easter eggs, rugs — all these were admired by all.

The exhibition was a good show of the Ukrainian folk culture developed and preserved by the woman of the Ukraine despite historical disasters.

*) Подасмо світлину тієї мали.



ВОЛИНЬ

На заході — Холмщина; на півночі — Полісся; на півдні — Поділля; на сході — Київщина... А між ними давня українська земля Волинь.

Країна „староруського”, українського племені дулібів, яких першіну назуву згодом замінили **назви**: надбужан і волинян. Волинь — один із великих державно-політичних осередків княжої доби, основа Галицько-Волинської держави, створеної князем Володимира Волинського, Романом.

Потім гранічна земля між Польщею й Україною, що винесла на собі тягар польського режиму і в

боротьбі з ним створила такі культурні монументи як Острозьку Академію. В 19-му столітті на місці польонізаційного натиску шляхетської Польщі прийшов русифікаційний натиск царської Росії. В 20-му ст. в західній частині Волині знову вороже панування відновленої 1-го світовою війною Польщі з її брутальним національним і релігійним, скерованим проти українського населення і православної церкви, гнетом. А в Східній Волині кривавий советський терор. Всі ті історичні іспити витримала і нині витримує Волинь, і вірно зберігає своє українське обличчя. Не зламали духа Волині і страж-

дання під час 1-ої війни, коли вона була фронтовою полосою, з якої сотнями тисяч переганяли населення на Сибір. Не заламалась у 2-ій війні під німецьким терором і стала місцем народження руху спротиву, УПА.

Простір Волині в круглих цифрах близько 70 тис. км², а населення коло 4 міл. Головні ріки: Буг, Стир, Іква, Горинь. Міста: Житомир — 95 тис., Бердичів — 66 тис., Рівне — 41 тис., Луцьке — 36 тис., Ковель — 28 тис., Володимир Волинський — 25 тис., Крем'янець — 20 тис. До половини 19 ст. 80% населення становили українці. Згодом приплів польських колоністів, також чехів, німців зменшили український відсоток майже до 70%.

З господарського погляду Волинь це передовсім хліборобська країна. Щойно останніми часами починає розвиватись промисловість бістріше. Цьому сприяє те, що в районі Володимира Волинського відкрито кам'яновугільний басейн. Головні галузі промислу переробляють місцеві продукти. Отже це млинарська, цукрова, спиртова, броварська промисловість, цільно пов'язана з хліборобством.

Далі йде лісова й деревообробна промисловість, промисловість будівельних матеріалів (добування граніту, лябрадориту, базальту,



Леся Українка

І МРІЯЛИСЬ МЕНІ РОСИСТІ ЛУКИ ВОЛИНІ РІДНОЮ...

„Для нас у ріднім краю навіть дим солодкий та коханий...” Без упину я думала собі оті слова, простуючи в країну італіанську. І мріялись мені далекі села: дівчата йдуть, співаючи, з ланів, клопочутися хазяйки невсипущі, стрічаючи отару та черідку, господарі вертаються з роботи, не прискоряючи ходи, поважно, а нишком поглядають на димок, що в'ється понад комином низеньким, і думають: „Оце ж воно й вечера...”

І мріялись мені росисті луки Волині рідної, ген-ген чорні ліс з зубчастим муром, а туман на нього безгучним тихим морем напливає, — хто в полі, хто у лісі, — стережися! То котиться пропасниця лукава. Та парубоцтво байдуже співає, ведучи коней на нічліг у ліс — он там товариші багаття розпалили, там тепло, сухо, грають роєм іскри, мов бджоли золоті, вогонь танцює... Там весело: розмови, співи, сміх. „Простуймо на димок...”

(Уривок-вступ до вірша „Дим”, написаний в Сан Ремо, 1903 р.)

крейди, каоліну, що знову дає підставу для порцеляново-фаянсового виробництва). Тяжча промисловість, металообробна, машинобуді-

вельна, зосереджена по більших містах.

Волинь у сучасній духовій культурі України

СЛАВОЮ Волині є те, що з неї походить геніяльна українська поетеса, Леся Українка. Поруч неї Гаслова Енциклопедія Україно-знавства наводить ще такі відомі імена письменників: Л. Мосенда (уривок його роману „Останній пророк” друкований в 4-му числі „У.О.”), Оксану Лятуринську, У. Самчука (уривок його роману

„Чого не гоїть огонь” друкований у 1-му числі „У.О.”), О. Стефановича.

SUMMARY. *Volhynia* — the bordering land between the Ukraine and Poland. Once a well-known Ukrainian principate, for many centuries had to endure the pressure of Poland from the west, later from Russia from the east. Nevertheless its population did not break down, but preserved its Ukrainian character and contributed greatly to the Ukrainian culture.

КАЗКА

[Присвячується універсальним журналістам]

A. ЧЕХОВ

ЯКАСЬ муха літала по всіх кімнатах і сильно вихвалилася тим, що співробітничас в газетах.

— Я письменниця! Я публіциста! — дзижчала вона. — Розступиться, невігласи!

Чуючи це, всі комарі, таргани, блоци і блохи пройнялися повагою до її особи, а багато хто навіть її запросив до себе обідати і позичив гропей, тільки павук, що боявся гласності, залиш у куток і вирішив не попадатися на очі мусі...

— А в яких газетах ви співробітничасте, Мухо Іванівно? — спитав комар з тих, що сміливіші.

— Майже в усіх! Є навіть газети, яким я свою особистою участю надаю забарвлення, визначаю тон і навіть напрямок!.. Без мене багато газет не мали б свого характеру!

— Що ж ви в газетах пишете, Мухо Іванівно?

— Я веду там осібний відділ...

— Який?

— А ось який!

І публіцистка-муха показала на безліч крапок, якими було вкрито засиджений мухами газетний аркуш.

1886.

Перельоти птахів



Написав А. П. ФЕДОРЕНКО

СЕЗОННІ перельоти, або міграції птахів — одне з найцікавіших явищ живої природи. Зникнення багатьох видів птахів восени і поява їх весною здавна привертали увагу людей. Ще понад 2 тисячі років тому греки і римляни дещо знали про переліт птахів. Але навколо цього явища створювалось багато й фантастичних вигадок. Так, Аристотель, який жив у IV столітті до нашої ери, писав, що дрозди, шпаки, горлиці взимку ховаються в печерах, дуплах, норах та інших місцях. Навіть у XVIII столітті відомий натуралист К. Лінней вважав, що ластівки зимують під водою.

З розвитком науки, поліпшенням зв'язків між країнами стали поглиблюватись і знання про життя птахів. Важливу роль у цьому відіграло їх кільцовання, тобто мічення легкими алюмінійовими кільцями, які надівають на ногу. Випущені на волю, закільцовані

птахи продовжують вести свій звичайний спосіб життя, роблять далі кільцевання вдалося встановити основні напрямки пролітних шляхів, місця зимівлі, кочувань і оселення птахів, скільки років вони живуть, у якому віці починають будувати гнізда, чи повертаються до старих гнізд тощо.

Велике практичне значення має вивчення промислових птахів. На основі кільцевання одержують необхідні дані для плянування й організації мисливських господарств. Наприклад, уже давно відомо, що на південному узбережжі Каспійського моря зимують крижці, шиловохости, чирки та інші види прісноводних качок, але ніхто не зінав, з яких місць і якими шляхами вони летять туди. Лише після того, коли серед качок, здобутих на цих зимівлях, були виявлені екземпляри з кільцями, надітими в місцях їх гніздування, — Казахстані, За-

Із журналу „Наука і життя”, Київ, 1960

воложі тощо, стало ясно, звідки вони прибули. З метою збільшення кількості цих птахів вжито заходів для їх охорони, зокрема, на Каспії створено Кизил-Агачський і Гассан-Кулайський заповідники.

За допомогою кільцювання виявлено факти повернення багатьох видів птахів до своїх старих гнізд. Так, самку гоголя, закільцовану в Печоро-Іличському заповіднику під час насиджування яєць, через два роки впіймали на тому ж місці. Цікаво, що весною повертаються в свої гнізда не лише дорослі птахи, які гніздилися тут раніше, а й деякі молоді особини. Наприклад, на маяку острова Бирючого в Азовському морі закільцювали кілька звичайних ластівок. Наступного року дві з них знову з'явилися тут.

Окремі випадки мічення птахів проводилися давно. Так, у Німеччині ще в 1710 році впіймали сіру чаплю з срібним кільцем, яке наділи в Туреччині. Перші спроби кільцювання птахів на Україні (в Асканії-Нової) робили наприкінці минулого століття. На шию лелек, журавлів одягали кільця з приобріленим циліндриком, в якому була записка чотирма мовами — російською, німецькою, англійською і французькою. В 1905 році з Каїра від Слатіна-паші надійшов лист, в якому він повідомив про те, що журавель, закільцюваний у вересні 1892 року в Асканії-Нової, вбитий у листопаді того ж року в Центральній Африці.

Легкі алюмінійові кільця, на яких був вказаний номер і місце кільцювання, вперше застосував данський учитель Мартенсен у

1899 році. Після того на початку ХХ століття починали кільцовати птахів в Америці, Німеччині, Угорщині, Англії, Фінляндії, Індії та інших країнах.

Рік у рік кільцювання птахів набирає чимраз ширшого розмаху. В 1955 році закільцовано в ССР 120 тисяч птахів, з них майже половину — на Україні. В останні роки особливо багато надходить повідомлень про птахів, закільцюваних в УССР. Вільше тисячі кілець повернуто з-за кордону: Польщі, Румунії, Чехословаччині, Албанії, Італії, Єгипту, Норвегії, Тунісу, Алжиру та інших країн. При Комісії Академії наук Української ССР для охорони природи створено бюро кільцювання, яке координує цю роботу в Україні.

Дуже важливо проводити кільцювання на пролітних шляхах — в долинах річок, байрачних лісах, а також організувати повторні відлови птахів у тих місцях, де вони були закільцовані. Велику увагу треба звернути на промислових і корисних у сільському господарстві птахів, зокрема комахоїдних. Вивчення їх життя допоможе раціональніше використовувати цих вірних помічників людини у боротьбі з різними шкідниками. Уже тепер багато мисливських господарств, шкіл та інших організацій, а також окремих любителів природи беруть активну участь у цій важливій справі.

Треба сказати, що явище перелітів птахів ще мало вивчене. Тут є ще багато загадкового. Його не завжди можна пояснити настанням холодів чи нестачею корミв. Наприклад, синиці, які жив-

ляться влітку різними комахами, восени не летять на південь, а залишаються на всю зиму у нас і знаходять собі їжу. В той же час ряд інших комахоїдних роблять сезонні перельоти. Зозулі покидають Україну влітку, коли кормів для них вистачає, а інші пташенята ще довго живуть там і пізніше летять самі.

Чимало вчених висловлювало думку, що у перелітних птахів інстинкт до перельотів є спадковим. Щоб з'ясувати це питання, фінський вчений Валікангас провів такий дослід. Весною з гнізд крижнів в Англії він зібрав яйця і привіз на Ладозьке озеро. Тут з них вивелося 86 каченят. Іх зачільцювали. В листопаді, через місяць після відліту місцевих качок, на південь полетіли й англійські. Кілька з них було спіймано в Голландії, Югославії, Німеччині, Франції та інших країнах. Навесні близько 30 крижнів повернулося на місця виведення і почали там гніздитися. Тимчасом ці птахи в Англії, як відомо, живуть осіло і ніколи не відлітають. Отже, ніякого прагнення до перельотів у них не могло бути.

Це більш загадковою є здатність птахів орієнтуватися в просторі, тобто визначати правильний напрям під час перельотів. Адже багато з них роблять перельоти на тисячі кілометрів і часто відшукують свої старі гнізда. Спочатку думали, що дорослі птахи показують дорогу молодим. Справді, гуси і качки летять мішаними зграями, тобто старі і молоді разом. Але молодь лелек, шпаків, жайвороні-

ків відлітає раніше. У зозулі — навпаки. Чимало птахів, зокрема більшість хижаків, відлітають поодинці. Виходить, що молодь і сама добре орієнтується в польоті.

Оскільки птахи знаходять дорогу значно гірше. Так, синиця, відвезена за 7 кілометрів, повернулася на попереднє місце лише через кілька днів. Цікаво, що у поштових голубів здатність до орієнтування в просторі розвинена значно слабше порівняно з перелітними птахами. Тільки окремі з них після попереднього тренування на коротких дистанціях вертаються з віддалі в тисячу кілометрів.

Перелітні птахи, безумовно, можуть визначити своє географічне положення з великою точністю, тоді як ми це можемо зробити за допомогою певних приладів. Про те, що допомагає їм орієнтуватися в просторі, які зовнішні подразнення приймаються ними і на які органи почуттів вони діють, достаточно відповісти на ці питання наукова ще не дала.

Нема сумніву в тому, що допитливий людський розум розкриє цю загадку, як розкрив уже багато таємниць живої і неживої природи.

SUMMARY. Everyone is always interested in the migrations of birds to sunnier countries and in their return in spring. But it is only recently that systematic researches in this phenomena began. The birds are banded with the date and place of the starting points of their journey. In this way we are able to mark out their routes.

●
●
●
●
●

ЗЛОБНІ ЖАРТИ ПРО ЖІНОК

стиянські вчителі утверджували, що все зло походить від жінок і що треба навіть уникати спогляду на це приманливе джерело гріхів. І тепер у Франції, в кожній неясній справі радять . . . „шерше ля фам”, шукайте жінки . . .

Ображена любов, неузгідненість вдач у співжитті і інші причини завжди розряджувалися і розряджуються злобними дотепами, яких темою є жінка. Подаємо кілька зразків, згори запевняючи наших Читачок, що зміст тих жартів не є переконанням редакції . . .

Ось вони:

— Бережись жінки, яка перестала тебе кохати; її кохання може кожної хвилини повернутись . . .

— Жінки дуже рідко думають про будучину і ще рідше про свою минуле. Хіба один Господь знає, про що вони взагалі думають . . .

— Жінку проглянути наскрізь досить легко. Доказом цього є їх блюзочки . . .

— Коли ти не фліртуєш з жінкою, вона заявляє, що ти не джентлмен. Коли ж починаєш флірт, вона підозріває, що ти не джентлмен.

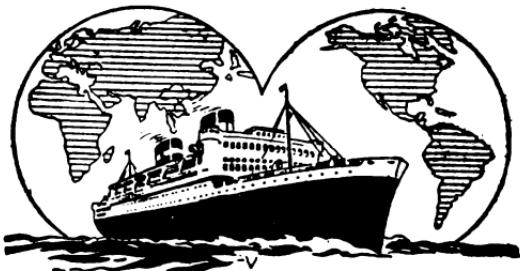
— Жінки фліртують із мужчинами, з якими ніколи не одружилися б, і одружаються з мужчинами, з якими ніколи не фліртували б.

— Ідеальний чоловік не повинен занадто гарно виглядати (бо тоді він занадто подобається іншим жінкам), і не повинен бути занадто бистро-проворний (бо тоді він не такий приручений і не такий довірливий), і не повинен бути занадто вірний (бо тоді вся історія починає бути нудною).

ЯК виглядав би світ без жінок? Любителі жіночого роду запевняють, що чоловіки ходили б в брудній, недбалій одежі, нечесані, з бородами, як у кубинського диктатора Кастро, а іх розмови і манери були б подібні до промов і манер Хрущова в Об'єднаних Націях. Витонченість почувань і почути завдячує людство жінкам.

Але є й інші думки. Давні хри-

Встановлено 1930 р.



Tel.: ALgonquin 4-8779

Туристичне бюро

KOWBASNIUK AGENCY

286 East 10th Street
New York 9, N.Y.

- ЛЕТУНСЬКІ і КОРАВЕЛЬНІ ВЛІТІ до всіх частин світа.
- ТУРНЕ (TOURS) до західної Європи, Польщі, всіх частин СССР, Чехії, і т. д.
- СПРОВАДЖУВАННЯ Рідних і знайомих з Польщі, і з усіх країн світа.
- ГРОШОВІ ПЕРЕСИЛКИ до всіх частин Західної і Східної Європи та американські долари до Польщі, і т. д.
- УПОВНОВАЖЕНА АГЕНЦІЯ НА ПЕРЕСИЛКУ ПАКУНКІВ через: РЕКАО — до Польщі; НАСКОВА — до УССР; TUZEX — до Чехії.

Всякого рода обезпечення

Години урядування
ЩОДЕННО: від 10-ої ранку до 7-ої вечера.

В СУБОТУ: від 10-ої ранку до 1-ої по-півдні.

Антонін Шумейко

Віра Ковбаснюк-Шумейко



С П О Р Т О В А М А Г I Я

Написав
Е. ЖАРСЬКИЙ



У СПОРТОВОМУ житті змагуна можна бачити не раз різнородні зовнішні вияви його почувань, що іх деколи й сам змагун не міг би як слід пояснити; а якщо й пояснює — то за серпанком його слів треба шукати за глибшим сенсом, за проявом якоїсь глибшої, підсвідомої може, дії.

Те, що змагун перед стартом змовить короткий „Отченаг” чи перехреститься — можна вияснити його вірою в силу молитви й прохання до „вищих сил” про перемогу... Ale чи не нагадує це того місця з Гомерового епосу, в якому Одісей — на змаганнях, влаштованих у честь погиблого в бою Патрокля — перед стартом до бігу молиться до совоокої Атени: „допоможи мені, богине, у бігу”, у висліді чого Атена вислухує його і „додає йому легкості бігу в ногах та веде до перемоги”? У „Слові про Ігорів похід” Ярославна обжаловує вітер у тому, що він допомагає ханові, а не князеві: „Витрило-вітре мій єдиний, легкий, крилатий господине! Нащо на дужому крилі на вої любії мої, на князя, ладо мое міле, ти ханові метаєш стрілі?”; надприродна сила вітру повинна помагати Ігореві, а не ханові. З богами і надприродними силами „треба жити в згоді” — тому й Одісей, Ярославна чи сучасний змагун — кожне на свій лад — шукає їхньої допомоги.

Але не тільки поодинокі змагуни звертаються за допомогою до „вищої магії”; на Олімпійських Ігрищах 1924 р. в Парижі великою сен-

З щоденника „Свобода”, Нью-Йорк, 1960

сацією були „весні танці” переможної футбольної дружини Уругваю: перед кожною футбольною стрічкою — виводили вони особливий танок, „танок перемоги”, який мав прихилити їм опіку „богів” і допомогти здобути золоту медалью. Відомі „маскотки” американських футбольних дружин — мишкі, тигри, бульдоги чи осли — це теж своєрідна „магія”; виведення відповідних танків перед кожною футбольною зустріччю американських каледжів — при чому все те відбувається з певним церемоніалом в відповідних, не щоденних одягах — нагадує „чорну магію” з-перед кілька тисяч років.

Славний еспанський футбольний воротар — національний герой, Замора, по програній з Англією 7:1 (був це реванш за виграну в Еспанії 2:1) оправдував програну тим, що жінка забула запакувати його маскотку в його подорожню валізку; цю маскотку Замора тримав в часі мечу в куті воріт і вона мала допомагати йому в обороні навіть найгостріших стрілів противника; а що під час змагань з Англією не було цієї маскотки в воротах Замори — то ясна річ, не було „сили”, яка оборонила б перед ворожими стрілами. Прикладів подібної спортової магії можна навести чимало. В останніх міжнародних футбольних змаганнях в Нью-Йорку, з участю футболістів різних рас, клас, культур, цивілізацій, вірувань і різної футбольної техніки, всі глядачі запам'ятали воротаря шкотів, що на початку кожної зустрічі обов'язково скидав з голови шапку і рукою дотикає поперечки та землю; це мало

замкнути своєрідний „магічний круг”, який повинен був охоронити його перед найбільшим злом — перед „голем”... Чи при цій магічній церемонії взвив він на допомогу Белзебуба чи русалок з пісень Оссіяна — залишиться його таємницею... Інший змагун ніколи не головився в день зустрічі, бо така „салюнова звичка” завжди була причиною поразки його дружини...

На початку був культ

ПЕРВІСНА людина добачує велику єдність між навколошньою природою і надприродними її силами; ціле її життя пов'язане з цими таємними для неї силами з різними мавками, русалками, богами, і від них, від їх доброго чи злого наставлення до людини, залежать її успіхи чи невдачі, добре висліди полювання, прекрасні збори збіжжя чи обильний улов риб, а також і перемога над ворогом. Тому перед кожним життєвим завданням, перед кожною відповідальною працею, чи змаганнями, треба прихилити собі „ласку” тих сил чи богів, а після вдалого виконання наміченого завдання чи після сповнення відповідного прохання — треба тим силам чи богам подякувати. Так постає культ вищих сил, пов'язаний з певною унормованою системою дій чи рухів, що їх треба завжди виконувати для успішного закінчення наміченого діла.

Найпростішою системою рухів — це різноманітні жести рухів рук чи глибокі погини тіла — як це бачимо у мусульман, чи сидження

на землі з перехрещеними ногами у буддистів. Від цієї первісної форми рухів недалекий крок до маршу чи до ритмічного кружляння з піднесеними вгору руками і відповідними вигинами тіла кругом „святого” дерева чи вітваря. Вища форма тих рухів і походів — це релігійні танці, що виступають у всіх народів. Згодом форма танку, його стиль чи спосіб виконання, хоч і змінюються, набирають нового значення — проте мають завжди значення культу і допомагають чи то в поборюванні недуги чи в осягненні добрих зборів, як це ще й тепер бачимо в недалекому Мехіці; в одному мехіканському племені є звичай, що в часі жив один з членів родини цілий день виконує на відповідній танцювальній площі своєрідний танок, щоб тільки боги дозволили зібрати обильне жниво.

Бісовські плясанія

НЕ менше багатство різнопородних рухових дій, хороводів чи танців находимо в різних обрядах і звичаях українського народу, що частинно задержалися й до останніх часів. Всі вони мають дуже довгий вік і сягають часів глибокої дохристиянської ери. З прийняттям християнства багато з тих первісних звичаїв чи обрядів мусіло згинути, хоч важливіші з них пропривали довгі століття, правда, у зміненому виді. Сьогоднішні русалії (за два тижні по Зелених Святах) втратили свій первісний розгульний та буйний характер і обмежилися до співання пісень тощо. Давні поганські „русалії” мали цілком інший характер; літопис

згадує, що старі слов'янські племена „устроювали ігрища между селами, і ходились на тій ігрища, на пляски і на всякій бісовській пісні”; Кирило Турівський згадує не тільки „бісовські пісні” та „плясання”, але й „бубни, сопіли, гуслі і неподобний ігри”; під р. 1067 в літописі підкреслюється що „діявол льстит і другими нрави всюязичними привабляє ни от бога, трубами, і скомрахи, гульми і русальї”.

Хороводи, рухові дії, стрибки — характеризували свята Купала, що були майже справжніми змаганнями. В іншому звичаї — у „навському великолітті” відбувався обряд проводів навок з хорами, музикою, масками, ритмічним ходом-хорово-дом тощо.

Від культу до спорту

СІ згадані явища мають неза-перечний характер релігійного культу; всі вони пов’язані з певними релігійними обрядами, з віруваннями, і їх можна прослідити у всіх народів. Але за лаштунка-ми релігійного культу криється й інший сенс тих усіх рухів, хороводів, танків; це перші початки фізичної культури, початки руханки, зародки спорту. Тому й, шукаючи за праджерелом спорту, мусимо сягнути зором у глибокі доісторичні ще часи, щоб у тодішніх релігійних культурах, чи різних звичаях — що їх ще й тепер можна зустріти у первісних народів Тихого океану, глибокої Африки чи Азії — найти найпростіші елементи спорту. Такі висновки примушують знов же ж підходити до спорту не тільки як до розваги чи як до

більш чи менш гігієнічно переведеного часу. І хоч спорт набрав сьогодні інших форм, чи виявляє зовсім інші тенденції — проте є він далеким відгуком тих прадавніх часів. І чим більше забуваємо про ці зв'язки чи залежності з цими прадавніми часами. Це відомі всім речі; але якщо будемо звертати більше уваги на пов'язання спортивних проявів у середньовіччі хочби з різними культовими проявами — тоді зовсім інакше будемо підходити, напр., до заборони грати футбол в Англії у XIV ст.

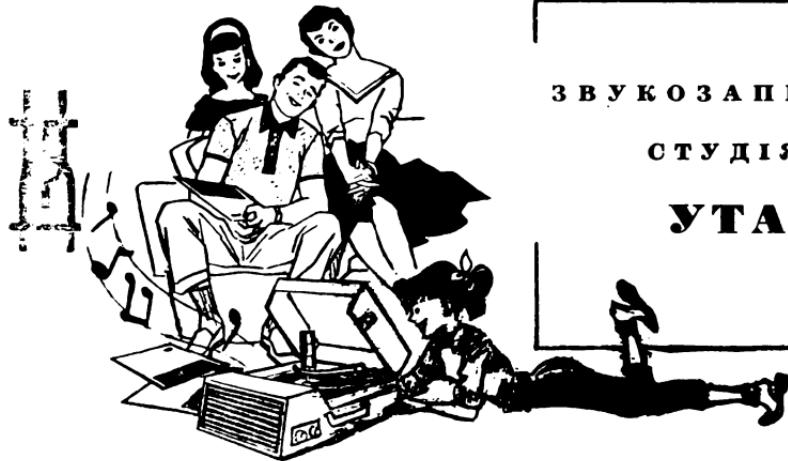
Найстарші сліди гри у футбол доходять до далеких століть перед Христом, і находять їх на всіх континентах. У греків і римлян м'ячеві гри діждалися навіть спеціальних наукових праць і були пов'язані з ритмікою чи руханкою. В інших країнах мали вони „демонічний” характер і були засобом для того, щоб відганяти „злих духів”. Спершу цілій церемоніял відбувався ранком, перед сходом сонця, на головній вулиці села, при чому рух м'яча мусів відбуватися зі сходу на захід; під час такого „прогнання” злих духів — що їх персоніфікував м'яч — треба було всім учасникам церемоніялу якнайдужче кричати й робити багато шуму й галасу, бо це був найкращий засіб для прогнання. В такому вигляді задержався він і в середньовіччі як в Англії так і в Франції, при чому в тих змаганнях з „недобрими демонами” брали участь цілі села; на щастя не відбувалися такі „футбольні змагання” цілій рік; їх проводили двічі в рік: або в часі Різдва, як охоро-

на проти демонів, або в часі Великодня, щоб прогнati зиму. Ясна річ, що такий „футбол” мусів викликати сильну реакцію в правлячих колах, тим більше, що з сіл переносився він у міста — де та-кож треба було прогнati злих духів і де під час таких прогнань терпіли багаті крамниці, доми і церкви. Не диво, що король мусів заборонювати такі змагання ...

Невже подібний характер не мають і сьогоднішні футбольні змагання? Правда, гра відбувається на замкненому гриці, ніkomu не розбивається шиб, вікон, дверей чи крамниць, але надмірні крики й верески мимоволі завертають нас до тих давніх, „демонічних” часів, часів спорту в марії і магії в спорті.

SUMMARY. In the attitude of many sportsmen today can be found almost a belief in "black magic". For example, football teams' belief in various mascots, which can be mice, dogs, donkeys etc. college "rite dances", Uruguay's "war dances". This shows that sport was once united with religious cults. To win the favor of gods, primitive man prayed by prescribed movements of the body. From these movements came religious dancing which today can be found among primitive tribes. Later these movements became separated from cult; they became sport.

This connection of sport with cult explains phenomena at first incomprehensible, as cheering and yelling at football games. These are probably remains of Middle Age traditions, when people of villages and even cities screamed in the streets to chase evil spirits symbolized by a ball.



З ВУКОЗАПИСНА
СТУДІЯ
УТА

НОВА ПЛАТИВКА

„Вечір з оркестрою Б. Гірняка” (ч. 105)
(танга, вальси, фокстроти)

З попередніх видань студія УТА ще має на складі такі платівки:

КАЗКИ

у виконанні О. Добровольської

„Чарівна хустина”, „Чотири вітри”,
„Павлик-Мандрівник” і другі.

у виконанні Й. Гірняка

„Чухрайці”, „Сини”, „Гриць Зозуля”.

Купити їх можна в усіх книгарнях
Цінаожної платівки \$3.95

Замовляти можна поштою, висилаючи зек,
або моні-ордер на адреси:

**UTA Recording Studios Inc., Cooper Station P. O. Box 23
New York 3, N. Y.**

у Канаді:

N. Spolsky, 210 Oakmount Rd., Toronto 9, Ont.



,Володимир на столі а се его серебро”

,Ярослав а се его серебро”

,Святополк а се его серебро”

КИЇВСЬКІ МОНЕТИ

Написав Д-р Т. МАЦЬКІВ

У VIII столітті перед Христом з'явилися перші монети. Вони згодом поширилися по цілім тодішнім культурним світі, Греції та її колоніях у Малій Азії, в Південній Італії та на Криму. На монетах були зображені рослини, звірі, птиці й боги, як Зевес, Атена і Аполлон. Подавано також написи міст, які чеканили ці монети: Аtenи, Сиракузи, Антіохія й інші.

Вже в сьомому столітті перед Христом були на Криму грецькі міста: Пантікопейон, Ольбія, Херсон, Фанагорія, які стали чеканити свої власні монети вже в четвертому столітті перед Христом. Також

скити, які жили в південній Україні (від 7-го до 3-го століття перед Христом) мали свої монети, на грецький зразок, з грецькими буквами. Як відомо, скити були величні майстри в штуці золотарства, а їхні золоті предмети великої артистичної вартості, також монети, збереглися в курганах південної України. Їх знайдено там вже в 19 столітті.

На одній золотій монеті міста Пантікопейон з 4 стол., яка зберіглась, зображений на одній стороні монети бог лісів і пасовиськ, Пан. На другій стороні монети зображеного фантастичного звіра, грифа, який тримає в зубах копіє, а

під його ногами стелиться колос пшениці. Вже в ті ранні історичні часи Україна славилася, як земля пшениці і хліборобства.

В самій Україні почали чеканити перші монети щойно київські князі Володимир та його сини Ярослав та Святополк, під кінець 10 стол., тобто після прийняття християнства. Ці монети датуються роками 988-1054, тобто від панування Володимира Вел., до смерті його сина Ярослава Мудр. і Святополка.

По цім періоді чеканення монет в Києві припинилося. Правдоподібною причиною були наїзди кочовиків, як половців, татар. Київські монети були чеканені здебільша зі срібла, але були також монети золоті і мідяні, хоча в дуже малій скількості. Тому місця їхніх знахідок обмежуються до Києва, і його околиць, Борисполя біля Чернігова, а немає їх в Західній Україні. Київські монети з'явилися спершу в приватних збірках вже в 19 столітті, як у збірці графа Мусина-Пушкина й інших. Але вони не викликали більшого заинтересування, бо російські вчені прийняли були теорію, що Русь домонгольської доби не мала власної монети, а в торгівлі послугувалася монетами своїх сусідів зі заходу і сходу. Арабські діргеми і англосакські монети західної Європи були платничими монетами в торгівлі Київської Русі зі Заходом і Сходом, а у внутрішній торгівлі послуговувались кунами і товарообміном. Така була теорія російсько-німецьких істориків.

Щойно знахідка великого скарбу біля города Ніжина в 1852 р.



(знайдено там двісті срібних монет з одинадцятого століття доби Володимира, Ярослава і Святополка) причинилася до більшого заінте-

ресурсування цими монетами. Написи на монетах, як: „Володимир на столі а се его серебро”, або „Ярослав а се его серебро” — викликали велике зацікавлення. Крім цього невідомі знаки на київських монетах у формі тризуба, викликали справжню сенсацію.

Почались горячкові студії над цими монетами, знавців не лише в Росії, але й на заході, як у Німеччині, зокрема як знайдено подібні монети в Польщі, Німеччині, Естонії та Швеції. В скорому часі, бо вже 1877 р. стала відома друга велика знахідка київських монет у самім місті Києві, а потім в Борисполі б. Чернігова, в курганах б. Могилова, біля Дорпату (Юрієва), в Естонії, в Познані (Польща) та в місцевості Шван б. Мекленбургу в Німеччині.

Київські монети були чеканені на зразок візантійських монет десьсятого століття по Христі. На них зображена особа пануючого київського великого князя на престолі („на столі”) з візантійською короною на голові, шнурами перел по обох сторонах голови і хрестом у правій руці. Напис: „Володимир на столі а се его серебро”, „Ярослав а се его серебро”, „Святополк а се его серебро”.

Де знаходилися київські монети до першої світової війни? 1) Київська Духовна Академія: 33 монети. 2) Ермітаж в Петербурзі: 170 монет. 3) Рум'янцівський музей в Москві: 4) Університет Св. Володимира в Києві. 3) Університет у Москві. 6) Російська Академія На-

ук в Петербурзі. 7) Археологічне Т-во в Одесі. 8) Музей в Штокгольмі (у цій збірці знаходитьться одна срібна монета Ярослава Мудрого — підроблена). 9) Музей у Берліні (одна мідяна монета Ярослава).

Приватна збірка: графа Мусина-Пушкина, гр. Строганова, Райхеля, Гернунга, Кунина, Будиловського, гр. Остроглядова, Гуттен-Чапського, братів графів Толстих. Монета срібна Ярослава, знайдена в Києві на іконі — знаходилася в збірці гр. Мусина-Пушкина. Мояєта срібна Ярослава в Штокгольмі, рішенням знавців, відомих нумізматіків, є норманською підробкою з одинадцятого століття. Монета в Познані була відламком срібної монети Ярослава. Монета польського короля Болеслава, з кириличним написом, була знайдена на острові Борнгольм, і мабуть була чеканена в Польщі, для київської Русі. Ця монета була в збірці Куніка.

SUMMARY. Coins were known in the 8th century B. C. and already in the 7th century the Greek colonies along the northern shores of the Black Sea stamped their own coins. Also the Scythians who lived in the southern territory of the present Ukraine had their own minted money. — In the historical times Ukraine began to mint her own money during the reigns of Prince Volodymyr and his sons Jaroslav and Sviatoslav. A number of these coins were discovered in the 19th century. They are stamped in the Byzantine style.



СЛОВОГРА

Подав А. Вовк

ПРИЄМНЕ Й КОРИСНЕ

Для кожного з нижче поданих слів виберіть відповідне пояснення.

30. Гринджоли — а) гуцульські черевики, б) санчата, малі сани, в) кравецькі ножиці, г) незнане слово, г) хутряні рукавиці.

31. Ладан — а) бальзам, запашна олія, б) парфум, в) парча, брокат, г) незнане слово, г) кадило.

32. Шіл — ліжко з дощок, пріча, б) запічок у селянській хаті, в) стать (англ. sex), г) незнане слово, г) частина спідниці.

33. Опасистий — а) небезпечний, б) масний, жирний (про страшну), в) товстий, оглядний, корпулентний (про людину), г) незнане слово, г) смугастий.

34. Прочинити (двері) — а) зачинити, замкнути, б) трішки відхилити, в) затріснути, г) незнане слово, г) замикати на ключ, на замок.

35. Френч — а) піджак військового крою, б) військовий плащ, в) кепі, кашкет, г) незнане слово, г) пелерина.

36. Дівер — а) дівчина з вдачею хлопця, б) чорнокнижник, чаклун,

в) бабій, зальотник, г) незнане слово, г) чоловіків брат.

37. Тризна — а) свічник на три свічки, б) похоронне приняття, в) віче у давніх слов'ян, г) незнане слово, г) поголовний податок за княжих часів.

38. Невіглас — а) хитрун, б) невчена людина, невіжа, в) високий та худощавий чоловік, г) незнане слово, г) авантюрист.

39. Повітка — а) жіночий убір на голову, б) приказка, прислів'я, в) акушерка, г) незнане слово, г) шопа напр. для худоби.

40. Небіж — а) особа, що померла, б) безвірник, атеїст, в) племінник, г) незнане слово, г) сітка ловити рибу.

41. Вилиці — а) лицеві кістки людини, б) вилки, виделка до іди, в) ключиця, обойчик, (англ. collarbone), г) незнане слово, г) вилка до сіна, соломи.

42. Тин — а) подвір'я, двір, б) утоптана земля, де молотять збіжжя, в) пліт, г) незнане слово, г) насип, вал із землі.

43. Кульбака — а) військовий наплечник, б) звинений коц, дерга, в) сідло, г) незнане слово, г) крива шаблюка.

44. Баштан — а) начальник пастухів у Карпатах, б) город, де вирощують кавуни, дині й подібне, в) старшина турецького війська, г) незнане слово, г) каптур, капзуза.

45. Кульбаба — а) дитяча гра, б) жовта квітка, (англ. dandelion), в) пелікан, г) незнане слово, г) перекупка, сидуха.

ВІДПОВІДІ ТА ЗАВВАГИ
НА СТОР. 111.

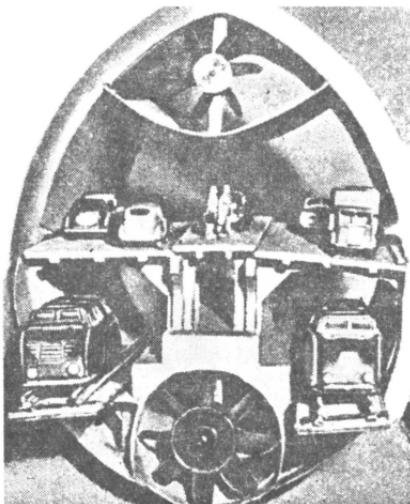
ЛІТАК не має таких природних меж і перешкод, як наземні засоби сполучки: залізниці й автотранспорту. Літак знімається понад океани, по над гори. І хоча сьогодні зв'язки літаками для перевозу людей і товарів розбудовуються в дуже скорому темпі, то все ж наземні і водні шляхи мають і напевно в будучині матимуть далі основне значення. Тож увага сучасності, високо розвинутої техніки щораз більше звертається і на те, щоб усунути ті природні перешкоди комунікації. Могутні мости, водні канали і підземні тунелі служать цієї цілі.

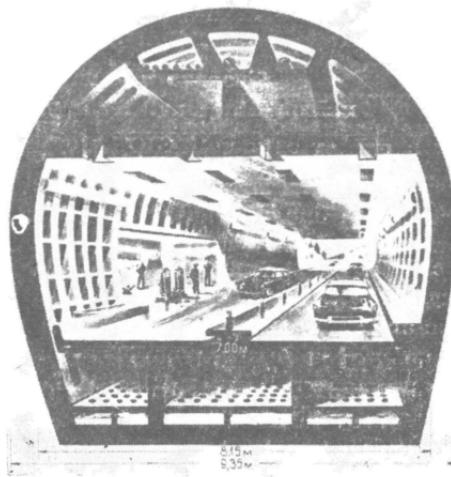
Сьогодні немає вже таких просто необорних технічних труднощів, які були при менше розвинутих можливостях недавніх ще років. А все ж люди і тоді спромоглися на такі споруди як міст через озеро Поншартрен (ЗДА) довгий на 38 520 метрів або Сімпльонський тунель у Альпах 19 823 метрів завдовжки. Тож нині інженери піднімають проскти, що колись були тільки мрією або темою для мітів . . .

До таких актуальних проектів належать напр. плани побудови тунелю попід каналом Лі-Манш між Англією та Францією (в найвужчому, місці 33 км. при найменшій глибині 24 метри) і тунелю попід Гібралтар між Еспанією і Марокко (найвужче місце 14 км., найменша глибина 200м.).

Колись опріч чисто технічних треба було рахуватись ще і з політичними труднощами. Англія величала своїм „бліскучим відокремленням“ і тому безпосередня суходільна сполучка її з Європою

ПОПІД ВОДИ





ПОПІД ГОРИ

↑ Тунель попід Монблан, який вже будується.

← Проект тунелю попід канал Ля-Манш.

була немила і для почувань і вважалась загрозою при можливім нападі з боку континенту. Сьогодні таких політичних перешкод немає: сьогоднішнє літунство зробило зовсім смішними мрії про ізоляцію окремих держав. Світ стас великою, пов'язаною з собою господарською єдністю. Ще тільки поділ на дві ворогуючі частини: Вільний Світ і Світ комуністичного рабства — створив нову залізну завісу, нові ізоляційні зони.

Господарське значення таких тунелів, як оце між Англією й Францією або між Европою й Африкою, було б величезне. Хоча перевіз товарів і подорожі морським шляхом вигідні, то все ж вони мають свої слабі сторони: — вони повільніші в порівнянні з перевозом залізницею чи вантажними автами, і по-друге: транспорт кораблем вимагає двох додаткових перевантажувань. Товар треба підвезти залізницею чи автом до корабля, перевантажити, а потім ще раз повторити те саме на місці призначення... з корабля виладувати на залізницю чи авто. Такі операції особливо невигідні при малих віддаленнях як між Англією й Францією, Еспанією й Марокко. Для прикладу: рахують, що будучим тунелем попід Гібральтар що 30 хвилин проходила б валка, яка везла б тисячу тон вантажу. А це 40 разів прискорило б товарообмін між Північною Африкою і Південною Європою.

Однаке і для сучасної техніки такі великанські споруди, як тунелі попід Ля-Манш і Гібральтар, — це тяжкі проблеми. Вже сама фінансова сторінка не така проста.

GENERAL PARCEL

& TRAVEL Co., Inc.

141, 2nd Avenue

(Між 8-ою та 9-ою вул.)

New York 3, N. Y.

Phone: GR 5-7430

Бюро з ліцензією на висилку пакунків до всіх країн СССР. Усі витрати, зв'язані з висилкою пакунків, включно з митом, оплачуються тут, на місці. Ваші рідні і друзі одержать пакунок без ніякої доплати.

ДОСТАВА ГАРАНТОВАНА НА 100%

Маємо на складі великий вибір ШКІРИ — м'якої й твердої. ХУСТКИ — швейцарські та інші. МАТЕРІАЛИ вовняні, імпортовані і місцеві. ПОЛОТНА — ВСИПИ — ОКСАМИТИ — СТРУКСИ.

МАШИНКИ для стриження та НОЖИЦІ. Також німецькі ДІЯМАНТИ в великому виборі для різання скла.

ЦІНИ НИЗЬКІ

Крамниця відкрита: ЩОДЕННО від 9-ої ранку до 9-ої веч., у НЕДІЛЮ від 10-ої ранку до 4-ої по-півдні.

Роман Ганкевич

Знову для прикладу можна навести кошти будови тільки одного з трьох, найновішого проходу тунелю Лінкольна між стейтами Нью-Джерзі і Нью-Йорком, що його перед двома роками побудували. Той тунель має 2 500 м. довжини, а глибину ріки Гадсона не можна порівнювати з глибиною Гібральтару. А все ж той коротший і неглибокий тунель коптував кругло 300 мільйонів доларів!

Та далеко поважніші і навіть тривожні проблеми висуваються геологічними умовами. Візьмемо знову для прикладу Гібральтар. Він дуже глибокий (200 м.), але зовсім недавно природа пригадала ще й інші особливості цього району. Вночі на 1 березня 1960 року землетрус same в околиці Гібральтару протягом кількох секунд знищив на 90% мароканське місто Агадір... Отже коли б будувати міст понад Гібральтарську протоку, тоді гігантичні опори мусіли б мати понад 400 метрів височини! Ставити їх в такому непевному районі це просто невикональне завдання. Отже залишається тільки ідея тунелю. А тут знову перешкода. Ми подали, що глибина Гібральтару і то найменша виносить 200 м., та біда в тому, що така найменша глибина знаходиться не там, де протока найвужча. Навпаки, в найвужчому місці протока найглибша і то аж до 400 метрів!

Вже цілком реальні пляни тунелю розроблені ще в 20-х роках нашого століття французьким інженером Верліє. За його проектом тунель був би на 44 кілометри довгий, бо інакше він мусів би дуже

стрімко спадати вниз, щоб пройти попід кількасотметровою глибиною. А такий спад для залізничного і автового - особливо ж вантажного — руху був би неможливий. В проекті Верліє спад мас всього 4,5 ступнія. — Тепер еспанський інженер Де Іберо ново розробив плян і представив його з'їздові інженерів-будівельників у Брюсселі. Той плян передбачує приблизно ту саму дорогу, що її визначив Верліє, але вже бере до уваги найновіші технічні засоби і можливості, що улегнуто завдання. Плян прийнято з признанням.

Так оде тунелі попід Ля-Мансом і Гібральтаром стають пекуче актуальними питаннями сучасної техніки, торгівлі, політики і сучасних фінансів. 20-те століття повинно всі ті питання вирішити.

Найбільші підводні тунелі світу

Каммон (Японія), 9 680 м. 1958 р.
Сіверн (Англія), 7 447 м. 1873-86 р.
Мерсій (Англія), 4 632 м. 1925-34 р.
Голланд (ЗДА), 3 800 м. 1890-27 р.
Бруклін (ЗДА), 2 780 м. 1950 р.
Лінкольн (ЗДА), 2 500 м. 1938-58 р.

Тунель-автострада під Монбланом

ІОПІД Монбланом, найвищим верхом Альп, що досягає 4 810 метрів, почали будувати найдовший у світі тунель-автостраду. Він буде на 11 900 метрів довгий і сполучуватиме Францію з Італією. Тунель скоротить дорогу між цими державами на 20 кілометрів. Ширина його виноситиме 7 метрів для автового руху, а ще з обох

боків будуть пішоходи.

Роботи вимагатимуть великих колгітів і зусиль. Геологи попередили, що на просторі восьми кілометрів доведеться вести дорогу в твердому граніті. В деяких місцях робітники муситимуть працювати в температурі до 50 ступнів Цельзія, себто 122 Фаренгайта.

Але робота почата і вже перший кілометр готовий...

Найдовши тунелі-автостради

ДОСІ був такий найдовшим автострадним тунелем тунель Біслля в Піренеях, побудований 1929 року. Його довжина 5 500 метрів. Новий тунель попід Монбланом, як бачимо, буде більш ніж двічі довший!

Залізничні тунелі значно довші. Ось кілька даних:

Сімпльонський між Швейцарією й Італією довгий на 19 823 м.; Апенінський в Італії має 18 508 м. довжини, Готгард в Швейцарії 14 998, Мон-Сені там же 14 536, Каскад — між Францією й Італією 13 636 м....

SUMMER. Our era is called the era of aviation. Still cars, trucks and railroads are indispensable in transporting people and freight. But mountains, rivers, straits seem to be insurmountable obstacles in building railroads and highways. However modern technology with its gigantic constructions of tunnels under earth and water, bridges and skyways has found a way to overcome these obstacles.

One of the greatest technical problems of the present day is to connect England and the European continent by constructing a tunnel under the English Channel. An other plan is to connect Europe and Africa by a tunnel under Gibraltar. This article gives an idea of possibilities and difficulties connected with the realisation of these plans.

The construction of tunnels under mountains is relatively easier. The greatest progress is achieved in the Alps where the longest in the world underground highway is now under construction, which will have a 7 m. (about 25 feet) width for motor traffic with additional walks for pedestrians.

Литвин і Литвин

ПОХОРООННЕ ЗАВЕДЕННЯ

801 SPRINGFIELD AVENUE - IRV, N. J.

TEL.: ES 5-5555



МИСТЕЦТВО ЧИТАННЯ МИКОЛИ КУЛІША

Написав ЙОСИП ГІРНЯК

МИКОЛА Гуревич Куліш належав до тих кількох, виняткових драматургів, які своїми творами вносили у наше театральне закулюсся чаювно-святкову атмосферу. З перших своїх крохів на професійній сцені, я не можу забути того взнеслого настрою, що панував під час вистави п'ес тих небагатьох авторів. Пройшло чимало часу, багато п'ес було відіграно, десятки роль відмічено в акторському репертуарі, поки вдалось збагнути тайну: чому тільки інколи, дуже рідко в театрі запановував цей святковий настрій, ця дивна внутрішня піднесеність? Нескоро вдалось розгадати настирливе питання. Тільки після довгих обсервацій, аналіз, порівняння і пригадувань я помітив, що це свято приходило в час вистав п'ес Шекспіра, Гоголя, Шевченка і згодом Кулиша.

Скільки не повторювались би п'еси цих авторів, як тільки доводилось сідати за гриміровальний стіл, підсвідомо, тональність внутрішнього стану піднімалась до найвищого звучання, з кож-

ною хвилиною зближення початку вистави — хвилювання чим раз сильніше здавлювало горло і приспішувало ритм пульсу. Таємне почуття особливої відповідальності перепліталось з наближенням надзвичайної урочистості лицедійства. Здавалось, що я приготовляюсь не до театральної гри, але до празникового священодійства.

Шекспір, Гоголь, Шевченко, Куліш!

Шекспір — подавлював глибиною пристрастей, що перетривали іспити віків.

Гоголь — сатиричною комедією, що своєю силою стирала межі трагедій.

Шевченко — взнеслою національною романтикою (інсценізація поеми „Гайдамаки“ Л. Курбаса).

І нарешті Микола Куліш — з своїм проникливим відчуттям конфліктів нової доби.

Кожний згаданий автор, його п'еса, образи, конфлікти, слово — настроювали на якийсь особливий лад, який не дозволяв вийти із свогозвучання впродовж цілої вистави, яка до речі, перед тридцятьма роками ще не володіла сучасними засобами техніки, і тому тривала багато довше, ніж сьогоднішні театральні видовища. Це був своєрідний полон — полон з якого не бажалось визволення, а навпаки — ніжно оберегалось від усяких небезпек, які могли перервати його. Для актора і для всіх інших робітників сцени, цей чарівний полон є найвищою нагородою, якою тільки можна обдарувати слугу Мельпомени.

На Миколу Куліша пореволюцій-

УКРАЇНСЬКА СЦЕНА БАЧИЛА П'ЄСИ: ШЕКСПІРА

1. МАКВЕТ
2. СОН ЛІТНЬОЮ НОЧІ
3. ПРИВОРКАНА ГОСТРУХА
4. БАГАТО ГАЛАСУ З НІЧОГО
5. ВІНЗОРСЬКІ КУМОЧКИ
6. РОМЕО І ДЖУЛЕТТА
7. ГАМЛЕТ

МИКОЛИ ГОГОЛЯ

1. ОДРУЖЕННЯ
2. РЕВІЗОР
3. СОРОЧИНСЬКИЙ ЯРМАРОК
(інсценізація — Михайла Старицького)

ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

1. НАЗАР СТОДОЛЯ
2. ГАЙДАМАКИ (інсценізація Леся Курбаса)
3. ІВАН ГУС — (інсценізація Леся Курбаса)

МИКОЛИ КУЛІША

1. „97”
2. КОМУНА В СТЕПАХ
3. НАРОДНИ МАЛАХИ
4. МИНА МАЗАЙЛО
5. МАКЛІЕНА ГРАСА
6. ПРОЩАЙ СЕЛО
7. ПАТЕТИЧНА СОНATA

ний театр чекав, як плаваючий в час бурі корабель вичікує сприятливої погоди. Майже ціле перше десятиліття театр був змушений

сам заповнювати разючі люки драматургії. Нова доба вимагала й нового драматургічного слова, яке відгукувалось би на драматичні протиріччя, що заливали всю післявоєнну Європу. Вже перші дві п'єси Куліша („97” і „Комуна в степах”) сповістили про вихід із затяжного репертуарного голоду. Високопоетична, ритмічна мова, глибокий ліризм, ідеологічний конфлікт та хоробрий бунт, зразу висунули Миколу Куліша на провід-

органічно зв'язав театр із драматургом і йхня мистецька творчість бреніла нероздільно. „Березіль” вважав Миколу Куліша своїм драматургом, драматург Куліш вважав „Березіль” своїм театром.

Микола Куліш крім драматургічного хисту відзначався рідкісним даром мистецтва читання. Загально відомо, що письменники не завжди здатні художньо інтерпретувати свій твір. Звичайно цю функцію вони передають мистцям



ну позицію української драматургії.

Цей драматург не міг стояти осторонь створеного Лесем Курбасом театру „Березіль”. Микола Куліш, часто, сам підтверджував, що „Березіль” і його ідеолог-режисер, були тою рушійною силою, яка спрямувала його творчість у русло тогочасного модернізму. Про це й говорить хронологічна кривалінія росту творів цього драматурга. Драматургічні шедеври: „Народний Малахій”, „Міна Мазайло”, „Маклена Граса” у поставах Леся Курбаса стали тим золотим фондом театру „Березіль”, який

живого слова або акторам. Микола Куліш кожну свою нову п'єсу сам читав перед нами акторами „Березоля”, поки ми приступали до підготови їх для сцени. У мистецтві читання його ніхто з нас не міг заступити.

Він не читав, — він відогравав свою п'єсу. Читаючи, Куліш виявляв себе не аби яким лицедієм. З надзвичайною здатністю перевтілювання у многочисленні персонажі п'єси, з неймовірним багатством різноманітних інтонацій, з яскравістю переходів з одного характеру в інший, вживаючи економного, але яскравого і вимовного жес-

Микола Куліш
читає
„Народного
Малахія”.

Одеса, 1927 р.

ту — Куліш так ярко і майстерно змальовував ідею та зміст п'єси, що зачаровані слухачі забували, що вони є тільки слухачами, а не учасниками дії. Ця здатність втягати слухача у вир драматичних конфліктів відрізняла Миколу Куліша від його сучасників — драматургів та мистців — рецитаторів. Образне, ярке, ігристе читання Куліша відзначалось надзвичайною простотою, легкістю та відсутністю „фальшивої театральності”, яка часто супроводить читачів-дилетантів. Із спогадів слухачів — сучасників Шевченка і Достоєвського довідується про мистецтво читання тих велетнів слова. Простота, легкість та особиста привабливість Миколи Куліша пeregукувались із цими ж прикметами читання — Шевченка та Достоєвського.

Приступаючи до роботи над ро-

лями, ми актори ніяк не могли визволитись з полону кулішівської інтерпретації персонажу. Його модуляція голосу і внутрішнього стану, інтонації так врізувались у свідомість і нашу пам'ять, що потрібно було багато часу та зусиль, щоби відійти від них і достроїтись до вимог режисерської трактовки п'єси, якою Лесь Курбас з'єднував твір Куліша з звучанням березілівського стилю.

SUMMARY. Joseph Hirniak, the director of the Ukrainian Theater, tells about the unforgettable moments when Mykola Kulish read his works to the actors of the famous Ukrainian Theater "Berezil" under the superb direction of Les Kurbas. Mykola Kulish is the greatest Ukrainian playwright of the postrevolutionary period. Both, Kurbas and Kulish were liquidated by the Soviets.

БІБЛІЯ НА ЧАСТИНІ ЦЕНТА

НАЦІОНАЛЬНЕ Бюро Стандартів у Вашингтоні створило камеру, яка може робити мікроскопійні знімки. „Вона може відбити цілу Біблію на малій частині цента”.

Проект такої камери склав Мек Кемій, шеф Секції Фотографічних Дослідів. Бюро вже випустило фотографію, зроблену в цій Сек-

ції Бернардом Фуке. Це була світлина першої сторінки Біблії і вона займала „тільки одну мільйонну частину оригінальної сторінки”. Окремі букви не були більші ніж бактерії, але письмо можна було легко відчитувати через мікроскоп, що побільшує 1250 разів.

Ще трохи, і кожне з нас могти ме носити в кишенні цілу бібліотеку.

**В дніх 24 вересня до
2 жовтня ц. р.,
в Детройті,
відбулася
одна з найбільших
українських
культурних імпрез
в Америці,**

ВИСТАВКА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

**получена
з фестивалем
української музики.
Подано тут
у згущеному виді
відгуки нашої
преси
про ту
імпрезу.**

ОТВОРЕННО її урочисто 24 вересня ц. р. Перша промовила президент Міської Ради Маруся Бек, голова Ділового Комітету, а після неї майор міста Луї С. Міріяні і Сергій Литвиненко, заст. голови Мистецької Ради. П. Маруся Бек попросила майора перетяти стъожку, і численно зібрани українці й не-українці мали змогу, як перші, оглянути 226 цінних зразків творчості 78 українських мальярів і скульпторів, які живуть і творять поза межами батьківщини. Ця велика колекція виявила імпозантною й викликала небувале зацікавлення серед своїх і чужих, що позначилось високою фреквенцією відвідувачів, яка перейшла в цілості 10 тисяч осіб. У цьому числі

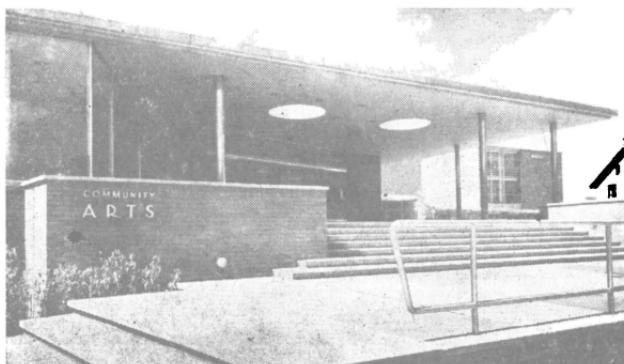
було чимало наших громадян навіть з віддалених міст Америки й Канади.

Прекрасна заля Комюніті Артс Сентер Вейн-університету, зразкова організація Виставки, пов'язання II з вокальними й музичними імпрезами на високому рівні і з товариськими зустрічами надали цілості не тільки особливу повагу, але й блеск, елеганцію й неперевершену на тутешньому терені культурно-пропагандивну цінність.

Особисто з'явився в Детройті важкий гурт мистців з різних міст

Виставку і вдруге, шукаючи можливості в повному спокою і нектапливо приглянувшись експонатам, користуючись інформаціями каталогів (в українській або в англійській мові). Нам доводилось зустрічати осіб, які довго стояли перед поодинокими образами, зглиблюючи їх ідею, техніку і красу. „Українська Газета”, Детройт, 1960 р.

НА виставці були заступлені всі стилі українського мистецтва, від церковного аж до найmodерні-



Детройт.
Мак Грегор -
мистецький центр
на Вейн
Університеті.

Америки й Канади, яких твори були виставлені. Для пам'яті наведемо їх прізвища: А. Бабич, М. Бідняк, О. Булавицький, М. Черешньовський, С. Гординський, М. Дмитренко, А. Коломиець, А. Кирилюк, М. Левицький, С. Литвиненко, П. Магденко, К. Мілонадіс, М. Мирош, І. Носик, Г. Новаківська, І. Прийма, І. Шумська-Мороз, В. Стебельський, С. Стеців, А. Струвер, О. Теліжин і Д. Залуцька.

Глядачі часто піджидали до них і просили автографів. Були між глядачами такі, які приходили на

шого. Повних дев'ять днів, від ранку до пізньої ночі сотки своїх і чужих оглядали виставку, а всіх відвідувачів нараховано тисячі. Багато з них вписалося до пам'яткової книги з найкращими висловами про виставку.

Найцікавіші були передполовудневі години, в яких студенти дослівно з усього світу, що студіюють в Детройті, оглядали громадами виставку. Було приемно говорити з ними. Ми бачили в них здивування і велике зацікавлення виставкою, а ім'я Україна постійно гомоніло в залі. Це була справжня про-



Відкриття української виставки. Від ліва: п. Міріяні, посадник Детройту, проф. С. Литвиненко (читас), п. І. Білоус — голова Громадського Комітету, мальярка Г. Новаківська, пані Маруся Бек, мистці М. Бідняк, М. Левицький.

паганда в найкращому значенні цього слова.

Іван Білоус, „Українське Слово”, Париж, 1960 р.

ВИСТАВКА, яка закрилася 2 жовтня ц. р. в Детройті, мала ширший характер і глибше значення, як всі виставки, що їх влаштовували мистецькі організації в Америці, Канаді чи в Європі. Два тижні український і чужинецький глядачі мали нагоду набути приблизне уявлення про стан сучасного українського мистецтва на еміграції. Каємо мали нагоду, бо ледве чи знайдеться така обставина, щоб знову біля вісімдесят мистців, що проживають в шести державах двох континентів, мали спромогу виставити свої твори в найкращих виставкових умовах, що їх створила група громадян ентузіастів української культури, очолена п-ї Марією Бек, президентом Міської ради міста Детройту.

Величезне значення має той

факт, що українське мистецтво вперше було заступлене великим числом творів, як рівно ж і те, що воно говорить багатьма різnobарвними голосами, вільними і непримушеними, що за кожним мистцем зберігається його індивідуальність, його світогляд, його світовідчування, його волю. Важлива ця виставка тим, що участь в ній взали нові емігранти, з усіх областей України, соборної, окупованої ворогами, і старі емігранти, що прибули на Захід вже десятки років тому. І не менше важливе й те, що з цими, так би мовити, двома генераціями виступає третя — наймолодша, представники якої формували свій світогляд вже в новій дійсності, або в ній таки народились. Та найважливіше з усього є те, що всі вони об'єднані одним спільним і для них властивим переконанням, що основною передумовою творчості в мистецтві, як індивідуального так і національного характеру, є свободна творчість, ніким ненакинута, тільки з власною совістю і переконанням погоджена.

Беручи до уваги саме цей факт, виставка українського мистецтва в Детройті виконала те тільки своє



Від ранку до вечора публіка заповнюла виставкові зали.

..український огляд”, с. 5, 1960

призначення як вияв творчих сил образотворчих мистців на еміграції, але, відбуваючись майже рівночасно, бо таки в тому ж місяці, що т. зв. Декада української літератури і мистецтва у Москві, виконала й свою політичну функцію, хоч цього моменту на виставці як слід не було наголошено. Все таки вона не менше свою роль в цьому напрямі виконала. Виконала тому, що таки в Детройті, не зважаючи на ту обставину, що тут українське мистецтво було презентоване емігрантами, воно було показане більше авторитетно і достойно як в Москві, де мистецтвоreprезентують ніби мистці цілого українського народу.

О. Хмуроціч, „Гомін України”, Канада, 1960 р.

ВИСТАВКУ ту можна було з користю для нас порівнювати з будьякою виставкою сучасного американського чи іншого мистецтва. Сам факт згуртування на тій виставці 78 мистців (число, яке легко могло бути збільшене ще одним чи двома десятками інших мистців) досить промовистий; він свідчить про те, що наші мистці це реальна культурна сила з погляду не тільки еміграційного, але й загально українського. Сучасні виставки в Україні рідко коли досягають цієї кількості українських мистців, там наші мистці дуже часто перемішані, а то і в меншості, з імпортованими мистцями панівного народу, які вчать наших мистців правильного з урядового погляду розуміння творчості. Про виставки закордонні взагалі нема що говорити, — в західному сві-

ті не було досі ще ні одної виставки українського мистецтва „сувереної” підсоветської України.

В тих умовах виставка вільного українського мистецтва на таку широку скалю, як це було в Детройті, набирає особливого значення. Вона є доброю і гідною відповіддю на советські спроби стягнути українське мистецтво до провінційного, губерніального масштабу, так як це зроблено в політиці.

С. Гординський, „Листи до Приятелів”, Нью-Йорк,

SUMMARY. One of the most important Ukrainian cultural events in America was organized in Detroit from Sept. 24 to Oct. 2. This was the Exhibition of Ukrainian Art together with a festival of Ukrainian music. This article gives some of the most characteristic views of the press. All are agreed that great credit is due to Miss Mary Beck President of the City Council of Detroit, as it is due to her efforts that the exhibit and festival took place in the spacious and convenient premises of the Community Art Center of Wayne University.

All the papers and the numerous visitors stressed the high artistic level of the exhibit. But it had still an other important aspect. It was the manifestation of Ukrainian art repressed in Ukraine by the Soviet regime. 78 authors, some of world fame (such as Archipenko and Gritchenko) were represented by 226 works. The Detroit exhibit was a dignified answer to the Soviet attempts to relegate Ukrainian art to the provincial level.

З НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІРИКИ

Михайло КЛИМЕНКО

Черемшина

розщедрилась . . .

ЧЕРЕМШИНА розщедрилась на
вроду —
У лузі білим дивом зацвіла
І дивиться здивовано у воду,
Де чорний човен, золото весла.

А в тому човні я пливу з тобою,
Не сердсься, мила, — розучивсь
гребти.

І божевільно радістю й журбюю
Обійнятій — у всьому винна ти:

Як гляну в очі — серце обімліє,
Як усміхнешся ніжно — сам не
свій,

І сяє сонце й річка не міліє,
І вітер налітає . . .

Дужче вій!

Дми з усієї сили — ні, не шкода,
Що так далеко юність запливла...
Черемшина розщедрилась на
вроду —
У лузі білим дивом розцвіла.

„Дніпро” — Київ, 1960

Ідучи лісом

ЗАВІТАЛА тиша до дібропи
Гріються обвітрені дубки.
Линуть пахощі міцні смолові —
Розімліли сосни-близнюки...

У берез не шелестять листочки,
Не тримтить полущена кора,
Тиша із затінених куточків
В очі перехожим загляда.

Ліс довкола, мов м'яка колиска,
Стільки в ньому ласки й теплоти.
Із села до міста зовсім близько —
Лісом швидко можу я дійти.

Слух мій тиша запашна голубить.
Переходжу легко свою путь.
Та мені думки про тебе, любий,
Спокою й хвилини не дають.

„Вітчизна” — Київ, 1960

Володимир ЛУЧЧУК

Я назавжди . . .

Я НАЗАВЖДИ тому охмелів,
Що я пив-випивав до дна
Сині келихи вечорів
Молодого вина.

Розбродилось вино молоде,
І шумить, і шумить голова.
Кажуть люди: закохано йде,
А в закоханих — власні права.

Можна в хугу троянди нести,
Пригощати з руки голубів...
Виправдання для п'яного — ти
І сині келихи вечорів.

„Жовтень” — Львів, 1960

Андрій МАЛИШКО

Заспівай . . .

ЗАСПІВАЙ, як кажуть,
наостанку,
Щоб цвіла мелодія в устах,
Про вечірні роси на рум'янку,
Про літа на сходженіх мостах.

Щоб любов, навіки сердю мила,
Простягала пагінки рясні,
Щоб тебе, мов ластівку, прибила
До моєї бурі навесні.

До моїх доріг, де сила й злада
Від чужих ворожо-зліх обмов,
Завжди в смуткучується відрада,
Завжди з болем — знається любов.

Тож вона одна, невиладкова,
Гожим літом ходить по мостах
І бринить мелодія шовкова,
І горить рум'янок на устах!

„Вітчизна” — Київ, 1960

Володимир ВІЛЬНИЙ

Із циклу

„Ліричний настрій”

ТИ є — радію, а нема —
У серці туга і пітьма,
І де подіть себе — не знаю,
Ходжу — тебе шукаю,

Веселу, світлу і ласкаву,
Терпку, гарячу і лукаву.
— Хто ж ти така? — спитаю знов.
І ти всміхнешся:
— Я — любов . . .

Піду за обрії далекі
Шукати пісню молоду.
Безодню, де вирує клекіт,
Мостами райдуг перейду.

Перепливу річок бистрину,
На гори підіймусь круті, —
Та все одно її зустріну,
Знайду омріяну в житті.

„Жовтень” — Львів, 1960

Любов ЗАВАШТА

Бувас вірш . . .

Бувас вірш — ударить, наче грім,
І ні слідів, ні пам'яті по нім!

Бувас — вірш прошелестить, як дощ,
І зміє бруд з широких людських площ!
Напойть степ просторий навкруги,
Розсуне рік застиглі береги.

Хоч не грімка поезія моя,
Хай прошумить, як зливи течія,
Для спраглих душ нехай дощем пройде,
Когось з журби, мов квітку, підведе.

„Дніпро” — Київ, 1960

“ukrainian digest”, no. 5, 1960



И Р О С О Ю З Г У М О Р И С Т І В

Написав IKER

ЯКРАЗ принесла мені пошта з Аргентини книжку Гриця Мотики „Плямки на піднебінні”, і тут же я усвідомив собі, яку велику роботу проробив досі колега Юлій Середяк на гумористичному фронті! Це ж він і його В-во „Мітла” випустило у світ безсмертного „Селепка Лавочку”, „Вітаміни” М. Понеділка, „Іронічні вірші” Дуфти-Бабая з ілюстраціями Ека, гуморески Степана Вусатого, ну, а тепер ці „Плямки”.

Одночасно мушу зробити друге важливe ствердження, а саме, що тут, на еміграції, зібралася доволі міцна когорта наших сатириків і гумористів. На мій скромний підрахунок — чоловік понад двадцять залізної гвардії, не враховуючи

різних поплентачів, що нібито пишуть серйозні, навіть наукові й ідеологічні твори, з яких потім народ лопає від сміху! Ці автори (й редактори) творять загрозливу диверсію в наших рядах і ми повинні з цим лихом боротись, звичайно — в організований спосіб. І тут саме виринає на всю ширину та глибину проблема нашої власної гумористичної організації.

А доки ж то нам тинятись по-мелом по всяких „МУР-ах”, „Словах” та інших об’єднаннях, де нас трактують приблизно так, як українців в американських партіях?... Ми, українські гумористи, творимо вже поважну силу, ми дозріли до самовизначення й відокремлення! Пора нам заложити свій „Союз

Із тижневика „Вільне Слово”, Торонто, 1960

Українських Гумористів" (СУГУМ), вибрати власну, веселу Управу, мати свій смішний „Фонд Наглої Потреби", а навіть окремий, гумористичний Відділ Українського Народного Союзу ім. Остапа Вишні! Збудуємо свою національну корчму, купимо свою Оселью, свій цвінтар, будемо робити свої пікніки, просфори, жалобні академії, а головне — ювілеї!

Нікуди правди діти — в ювілейній царині серед нашого братства маються поважні занедбання! Громадянство обшановує в першу чергу корифеїв, пророків, ліриків та інших мелянхоліків, а за сміхоторців не дбає, за що відповідатиме колись перед історією!

Якщо мені, при цій нагоді, вільно робити якісь сугестії, чи то пак, пропозиції, то я вже тепер поставив би внесок, щоб почесним головою нашої організації вибрали незрівняного Галактіона Чіпку.

Він, правда, упав тепер на дусі і сам себе зараховує до сатириків-емеритів, хоч на гумористичному фронті все ж таки активно проявляється: є головою дуже веселої організації — Спілки Українських Журналістів Америки.

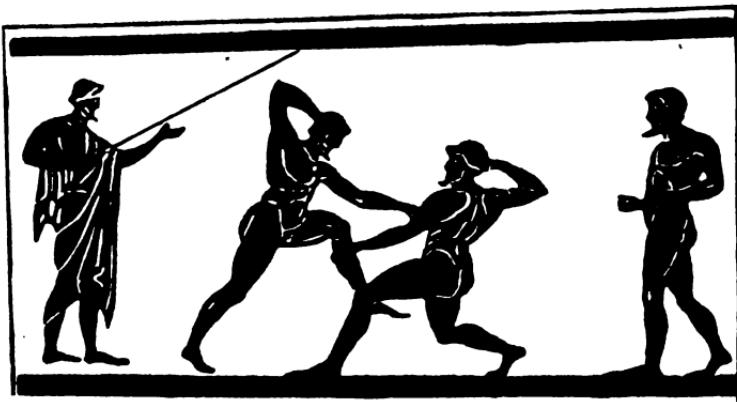
Уряд діючого голови належиться, само собою, редакторові „Лиса Микити", Екові, він же містер Гриць Зозуля. На заступника я ставив би заслуженого ветерана С. Риндика, який солідно заповняє своїми творами всі газети і журнали на еміграції сущі; секретарем зробив би Миколу Понеділка, бо він має дуже чітке і кругле письмо, ну, а касиром, то вже хіба я сам... І хоч ми ще не маємо ні каси, ні статуту, ні управи, ні організації, то ласкаві добровільні пожертві на Ювілейний фонд Федя Триндика не забороняється посиляти хоч би й від нині — на адресу... касієра.



ІІІ **ОТЛЯНДЕЦЬ** лежить у лікарні. Він у розпуці і безрадний. Аж після відвідин дружини він повеселішав, неначе відмінився. — Як це Ви зробили? — питав сестра-жалібниця. — Просто, — відповідав дружина хворого, — я запевнила його, що коли б операція не вдалася, не треба буде платити...

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА: для Англії — 25 шіл., Австралії — 30 шіл., для Бельгії — 120 б. фр., для Франції — 1100 фр., для Зах. Німеччини — 8 Д.М., для Аргентини й Півд. Америки — 90 арг. пезів, для Півн. Америки, Канади і всіх інших держав — 4 amer. доляри. Ціна одного числа: 75 центів.

ЗМІНА АДРЕСИ — 10 центів.



З ГЛІБИНИ СТОЛІТЬ

Написав В. СЛУЧАНКО

У 1954 році, коли на одній з околиць міста Керчі (на Криму) прокладали нову дорогу, екскаватор розрив стародавній курган, де було виявлено багате місце поховання. Віля лівої руки кістяка, що лежав у саркофагу, знайшли виготовлену з металу виноградну лозину і невеличку залишну скребачку. Ця остання знахідка привернула до себе увагу не лише вчених-археологів, але й багатьох любителів спорту.

Маленька скребачка свідчила про те, що похована тут ще до нашої ери людина була не тільки виноградарем, але й борцем. Що ж дало підставу зробити такий висновок?

Із журн. „Фізкультура і спорт”, Київ 1960 р.

„український огляд”, г. 5, 1960

В V столітті до нашої ери на берегах сучасних Криму і Тамані з грецьких міст-колоній утворилось Боспорське царство, яке проіснувало майже тисячу років. В цю державу було перенесено з Греції і систему фізичного виховання. Регулярно влаштовувались тут різні спортивні змагання та видовища.

Серед численних археологічних знахідок — свідків далекого минулого — чимало посудин для олії — лекіфи, арибали та алабастри. Маслинову олію, що зберігалася в цьому посуді, стародавній атлет-борець перед змаганнями лив собі на долоню і змащував нею тіло, щоб шкіра ставала слизь-

кою. Потім він рукою підгрібав пил, щоб легше було утримати слизьке тіло противника. Починалася схватка, і обидва суперники намагалися покласти один одного на землю. Але ось схватку закінчено, і як переможець, так і переможений хочуть зчистити з тіла бруд, піт і олію. Отут і ставала в пригоді невеличка залізна скребачка, або, як її називали стародавні греки, „стригіль”. Так і опинилася вона в саркофагу, щоб служити своєму господареві в потойбічному світі, як служила йому за життя.

„Стригіль” — лише одна з численних матеріальних пам'яток стародавнього спорту, які так часто знаходять археологи при розкопках на території старинних міст Причорномор'я — Ольвія, Танаїса, Гorgіппі, Пантікале, Херсонеса та інших.

У кургані „Велика Близниця” на Таманському півострові ще в 1868 році знайдено маленькі теракотові статуетки, що зображували стародавніх борців і кулачних бйців. Ось статуетка, що показує борцівську схватку, — один борець обхопив другого ззаду за живіт і підняв угору. Інша статуетка зображує кулачного бйця з характерними роздутими губами й носом та розбитими ушами.

В стародавніх містах Боспору збереглися і залишки гімназій — училищ закладів, де займалися фізичним вихованням молоді і, зокрема, викладали гімнастику. Розкопками у 1936-37 роках у старовинній Фанагорії, біля Тамані, виявлено будинок III століття до нашої ери, який своїми розмірами,

наявністю колонади тощо підтверджував, що саме тут містився гімназій.

Заняття гімнастикою і боротьбою проводились також у банях, або так званих „термах”, побудованих у період колонізації Боспору стародавнім Римом на північному схилі гори Мітрідат в Пантікале (нині місто Керч).

У Боспорі та в інших причорноморських містах були поширені ті ж види спортивних змагань, що і в античній Греції, — біг, стрибки, метання, боротьба, кулачні бої. В 1885 році в Анапі, на місці стародавньої Горгіппі, було знайдено велику плиту з вирізбленими на ній прізвищами 226 чоловіків — учасників змагань з бігу, дистанція якого досягала 4000 метрів. До речі, в Горгіппі бігуни змагалися в дні свята бога Гермеса, який вважався покровителем доріг, купців і мандрівників. Ці свята називалися Гермеями. Для вихованців гімназії, так званих ефебів, зразком для наслідування був бог Гермес, який вважався у греків втіленням спритності і прудкості. Гермес вважався, між іншим, і заосновником гімназій.

Досить цікавими були й кінні перегони, або ристалища, які щороку проводились на Тендровській косі, поблизу стародавньої Ольвії. Ці змагання, очевидно, відбувались водночас з іграми, присвяченими античному герою Ахіллу — покровителеві мореплавства. Місце „ахіллового бігу” (або „ахіллового ристалища”) вважалося священним і недоторканним. Ця назва виникла за назвою місця, де Ахілл, за легендою, вправлявся

разом з друзями в бігу після перемоги над ворожою фльотою у Понті Евксінському. Можна припустити, що в бігах змагалися не лише ізники, але й колісниці, за-пряжені четвірнями коней.

Значний інтерес являли собою проводжувані в чорноморських колоніях театральні вистави, які відбувались у свята „Діонісії“. Такі вистави проводилися, зокрема, в Ольвійському театрі. Дуже можливо, що в стародавніх театрах Північного Причорномор'я проводились у часи римського панування і бої глядіяторів.

До цього часу, лишається таємницею місце знаходження склепу, відкритого і описаного в 1841 році директором Керченського історичного музею Антоном Бальтарзовичем Ашіком. Стіни цього склепу були розписані картинами, що зображали бої глядіяторів з дикими zwіrami.

Нагородами для глядіяторів, а також для інших спортивців — пе-

реможців змагань часто служили розписані вази і амфори, які потрапляли сюди, разом з іншими цінними речами, з Атен. На північних берегах Чорного моря, на давній боспорській землі та в степах України, вже знайдено вісім таких амфор із зображенням кулачного бою, змагань в бігу і т. ін. Хто знає, як і коли потрапили ці наповнені священною олією посудини як нагороди до рук переможців і опинились на берегах Понта Евксінського!

Усі ці знахідки красномовно говорять про те, що вже в сивій давнині на землях нашої Батьківщини були поширені заняття спортом.

SUMMARY. Archeological findings show that in very early times the inhabitants of the present Ukraine practiced sport. Archeological sites yielded many oil containers used by the athletes to grease their bodies, and also Greek vases awarded as trophies to the winners.

ІІІ **ОТЛЯНДЕЦЬ** летить до Італії. По дорозі він оповідає, що це його пошлюбна подорож. — А де ж дружина? — питаютъ. — О, вона вже була в Італії.... — відповідає щасливий молодий.

ХЛОПЕЦЬ проводить своє кохання до дверей мешкання. Говорить і говоритъ, аж вкінці перемагає несміливість і питаетъ:

— Як я Тебе поцілую, чи кликатимеш маму?

— Навіщо Тобі? Чи після того хочеш ще й її цілувати,

СИНОК питаетъ батька, що це є вакуум. Заклопотаний батько: — Чекай, хай подумаю... ні, не ємлю тобі зараз еказати, але маю це в голові...

*Ой мати, мати, не пести так сина,
Бо бідна на світі пещена дитина.
Бо світ не батько, а доля не ненька . . .*

Микола Устиянович

ВОВОЧКА

Гумореска Євгена КРАВЧЕНКА

В кімнаті моїх сусідів, що приїхали на дачу, вже четверту добу творилось щось неймовірне. Щоденно в одні і ті ж години ніби за графіком, починається гістеричний жіночий крик, довгий дитячий плач . . .

Моя п'ятирічна донька питала:

— Татку, що там, б'ються?

Якось уранці, коли дікі зойки були в повному розпалі, до мене хтось поступав. Я запросивувайти.

Солідний мужчина, в парусинових штанях і підтяжках поверх майки, простягнув мені руку, знайомлячись.

— Пробачте, — почав він. — У мене таке горе . . .

— Що трапилося? — запитав я насторожено.

— Дитина . . . Єдина дитина скоро помре . . .

— Захворіла?

— Гірше: нічого не хоче їсти, навіть і в рот не бере. Я вас прошу дорогий сусіде, ви, я чув, учитель, зайдіть до мене . . . Може, чим допоможете.

Я згодився, хоч і поспішав на лекції. Донька пішла слідом.

Муся, як представилася його дружина, сиділа в дорогому квітчастому халаті біля столу, тримаючи на руках хлопця років шести. Він був білоголовий з гривкою над лобом і п'ятьоками зліз під сердитими сірими очима. Звали його Вовочка.

— Що з тобою, Вовочка? — звернувся я до хлопця.

— Іди-и! . . . — гаркнув він і за-

Із часопису „Наше слово”, Варшава, 1960

пацав ногами. Це для моого педагогічного „я” здалося трохи прикrim.

— Вовочко, синочку, так не можна. Цей дядя — учитель, він тобі казочку розкаже, — умовляла мати.

— В-е-е-е!... — заревів хлопець і страшенно закрутів головою, ніби на нього напали бджоли. Потім ударився ногою об стіл і так зайшовся, що Муся аж поцолотніла.

— Він, бачте, звик, коли єсть, щоб бабуся розповідала казки, — тримтячим голосом говорив батько.

— А позавчора вона поїхала до міста. І ось масте... Таке горе, таке нещастя...

А Муся тимчасом примовляла до Бови:

— Синочку, рідненький, ангелемій, відкрий ротика!

— Е-е-е! — трубив „ангел”.

— Ну, покажи мамі язичка.

— Г-у-у-у!...

— На, вкуси мамку за палець, здорово!

— Бу-у-у-у!...

— А що в тебе на язичку? Ой-ой-ой щось чорне-чорне. Ану, покажи...

Хлопчик неохоче висолопив язи-ка. В ту ж мить велика ложка сметані скочила йому в рот. Та не встигла задоволена мати всміхнутись, як Вовочка виплюнув сметану прямо ій в обличчя.

Витерла обличчя, і знову ложка з сметаною завертілася під носом у сина. Він так викручував головою, що здавалось, вона от-от одірветься від шкіри.

— Допоможіть, порадьте! — благав мене батько. І на обличчі його була така скорбота, що мимоволі

хотілося засміятися.

А він продовжував:

— Я стільки за ці дні перечитав педагогічної літератури... з лікарями радився, а все це до нічого: дитина в’яне на очах. — Він ухопив мене за руку і дивився такими благальними очами, як на справжнього рятівника.

Я пішов на хитроці. Адже почали говорити правду — не дозволяли ні час, ні обставини.

— Бачите, для того, щоб щось порадити, треба познайомитися близче з дитиною, вивчити її поведінку... А в мене ще одна лекція в школі.

— А яка?... Може б, взяли його? — запитала Муся.

— Екскурсія до лиману, — відповів я. Коли хочете — можу й Вовочку забрати.

— О, зробіть ласку! — так і кинувся батько. — Там придивитесь до нього, може щось порадите, підкажете. Синку, — до Вовочки, — підеш з дядею вчителем до лиману?...

— Піду, — озвався Вовочка і стрибнув на підлогу.

Незабаром велика шкіряна торбина, з найрізноманітнішим асортиментом харчів, опинилася у моїх руках.

— Я вас прошу, — благально промовляла Муся, — годуватимете його ось за цим розписом, — і дала мені великий аркуш паперу, що рабів від цифр і назв.

Взяв я Вовочку, доньку і пішов до школи. А коли Муся гукнула вслід: „Вовочко, ти гляди, — іж не вередуй!” він категорично відрубав:

— І в рот нічого не візьму!...

Повів я свою першу клясу до лиману.

Теплинь, вода, галька, метелики — що може бути кращого для дітей! Вова бігав, грався, перекидався на піску, купався з дітьми. Я запропонував йому їсти, — сердито відмовився.

А дітвора щебетала, засипала мене різними запитаннями.

Коли це прибігає моя донька і злякано гукає:

— Татку, а Вовочка викинув у воду і хліб, і пиріжки, і прянички, і цукерки, і яечко, і сметану вилив, і молоко — геть усе.

Я кинувся до Вовочки, та вже було пізно. Він стояв над мокрою торбиною, навантаженою піском і галькою, і спідлоба дивився на мене.

— Навіщо ти харчі викинув? — запитав я його.

— Не буду я їсти, — пробубонів і відвернувся.

Ішов час. Діти гралися. Я сидів на скелі, спостерігав за Вовочкою і згадував своє далеке дитинство. Згадав чомусь, як крав в матері цукор. Заліз у скриню, а вона здорова, з важким віком. Набрав жменю цукру, почав вилазити. Ралтом віко як упало — і прищимило обидві ноги. І висів я вниз голо-

вою, аж поки не прийшла мати. А цукор таки поїв...

Дивлюся, підходить до мене Вовочка. Сердито глянув на мене, ви-сипав з сумки пісок і гальку, випустив метелика, гепнувся зі всього розмаху на голий пісок і — як заплаче!..

— Чого тобі, Вовочко — запитав я.

— Їсти хо-чу-у!.. — аж луна розкотилася по березі.

Харчів, у мене не було. Єдине, чим я міг потешити хлопця, — пообіцяв, що зараз підемо додому.

Іти було щось із кілометр...

...Із школи Вовочки пішов прямо до мене. Дружина налила дітям по здоровій тарілці зеленого борщу, пішло змагання — хто перший з'їсть. Вовочки доньку переваняв.

Я покликав батьків. І треба було Вам, читачу, подивитися на них, коли вони почули, як Вовочки доївши тарілку борщу, промовив: „Ще хочу”.

— Яшенько, любий, ти глянь, який у нашого Вовочки апетит! — з сльозами радости в очах шепотіла Муся.

— Прекрасний, — стверджував схвильований батько. — Тепер і я вір'ю в педагогіку, як науку...

МАЛЕНЬКІ БАЄЧКИ

«Перець», Київ

ДІВНА ЗАВУДЬКУВАТИСТЬ
Частенько любить мул хвалитися,
Що в нього мати — кобилиця,
А що осел його татусь —
Завжди замовчувє чомусь.

Євген Бандуренко

СИЛА ЗВИЧКИ

Не спить Сорока,
духом занепала.
Нудьгує, що за день
нікому не збрехала.
К. Наріжний



ПЕТРО П. ХОЛОДНИЙ

ПЕТРО ХОЛОНОВИЙ народився в 1902 р. в Києві. Його звуть „Молодшим”, у відрізненні від його батька, Петра Холодного Старшого, відомого мистця нео-візантиніста, що багато причинився до відродження українського національного стилю і мистецьких традицій. Петро Холодний під час московсько-української війни був в українській армії, пізніше пішов на еміграцію до Праги. Тут він студіював в Українській Студії Пластичного Мистецтва, а згодом у Варшавській Академії Мистецтв, після закінчення якої він залишився викладачем рисунку і темперових технік. Він брав участь у багатьох українських виставках перед і після останньої війни (Львів, Варшава, Прага, Брюссель, Бер-

лін, Нью-Йорк, Монреаль, Дітройт і ін.).

Творчість Холодного базується також на українських мистецьких традиціях, до яких він підходить з позицій модерного мистецтва. Він створив велику скількість нео-візантійських ікон для різних церков, особливо в Америці, між іншим, для Українського Православного Собору у Нью Йорку, де знаходиться ним розмальований іконостас. Він мав великий успіх на недавній виставці українського мистецтва в Дітройті, де виставлено вісім його творів, між ними і тут зreprодуковані „Квіти”.

П. Холодний відомий також як графік і ілюстратор, особливо дитячих видань. Його дружина — відома поетка Наталя Лівицька-Холодна.

ПОЧАТОК 20-го століття споглядає на світ без таємниць. Де на старих мапах стояло „terra incognita” (невідома земля), там тепер уже позначені гори, ріки, оселі. Тільки два протилежні країнці Землі заздро зберігають свій дівичий сором перед цікавістю світу, одягнуті плащем льоду і снігу. Andrée пробував перемогти спротив недоступної країни. Він пустився баллоном перелетіти понад полюс, але не повернувся...

20-те століття почало новий наступ. Тут уже входить у гру не тільки хоробрість одиниць, але й суперництво націй. Чий прапор перший замас на полюсі? З Америки вже готовляться до експедицій на Північ Peагу і Cook. На Південь прямують два кораблі: один норвежець Амудсена, другий англійця капітана Scott-a.

Корабель Scott-a „Terra nova” (Нова Земля) — це дивовижна суміш: Ковчег Ноя з різними тваринами, і поряд... модерна лябаторія з тисяччио інструментів і книжок. Речі конечні для примітивних умовин пралюдини: шкіри, хутра, собаки, а поруч із ними найбільш рафіновані новості того часу: ацетилінове світло, кіно, піаноля, грамофон, машинка до писання, темні камери для викликання фото.

В грудні-січні 1911 року експедиція вже в Новій Зеландії. Ще там літні місяці, це час для побу-



ПІВДЕННИЙ

дови бараків для першої експериментальної зими. Ту зиму, її пригноблюючі, безсонянні дні проводить штаб експедиції в дисциплінованій праці: геологи, зоологи, метеорологи, фізики заняті спостереженнями й експериментами, а вечорами 20 учених доповідають про висліди своїх студій. Для розваги видають ще малу, гумористичну газету „South Polar Times”. Опріч цього влаштовують пробні експедиції щораз далі вглиб сніжної пустелі, щоб заправитись і провіріти видержливість людей, тварин і шатер.

ПОЛЮС

Одного дня така експериментальна експедиція повертається з тривожною новиною: під час мандрівки вона натрапила на зимову квартиру Амудсена. Норвежець знаходиться вже на 110 кілометрів від полюса! Тінь падає на настрої і думки штабу Scott-a: норвезький прапор готовий випередити англійського в поході до таємної, вимріяної цілі.

Сонце! Сонце!

НА яку мілю від табору, на холмі, постійно сторожить варта.

Тоді не було ще літаків, для яких перелети понад полюс це звичайна річ. Тоді, на початку нашого століття, не можна було, як тепер, як уже в останній війні, літаками скидати харчі й одежду, гелікоптерами рятувати людей від загибелі. Тоді в поході до здобуття полюсів джерелом тепла була нафта, а головною погоновою силою — людські ноги, сибірські коники і собаки. Тоді експедиція в північну чи південну снігово-ледову пустиню була не тільки науково-технічним подвигом, але і подвигом героїчної волі й видерживості людини.

Подаємо скорочений опис такої експедиції капітана Scott-a до південного полюса на основі книжки „Sternstunden der Menschheit“ (Зоряні години людства) славного австро-німецького письменника, Стефана Цвайга.

Там стоїть апарат, що вказує по зміні тепла приближення сонця. Довгими днями чекають люди появи благодатного бога мітології. Але його ще немає, тільки передвісник, магічне зарево сповіщає його близину. Нарешті телефон з холма: Сонце! Після довгих темних місяців: Сонце! Його сяйво слабе, бліде, але радість від нього велика і ясна. Коротке „літо“ рішає про все. Його треба використати в найбільшому поспіху і до кінця.

1-го листопада 1911 року експедиція виходить у „бій“. Плян розроблений до подroбниць. Після кожних двох днів мандрівки залишається склад, щоб для поворотців була готова нова одяг, харч і найважніше: нафта — це згущене тепло серед безконечного морозу. Вся експедиція вирушає в похід, щоб малими групами поволі повернутися назад. Таким чином

остання, найменша група, вибранців-здобувці полюса, мусять мати забезпеченими для себе найсвіжіше тягло, найкращі сани, максимум припасу.

Попереду сунуть авто-сані, за ними сибірські, малі коники і собаки. На ніч люди ховаються в намети, перед тим спорудивши вали зо снігу для охорони тварин від вітру.

Та з кожним днем — нові журби. Погода не добра і замість 40 км. експедиція зробила 30 км., а кожен кілометр, кожна година — це дорогоцінність. Во десь там, серед цієї ж білої пустині, наступає другий із прaporом своєї, норвезької держави... То знову собака втекла, то коник не хоче істи. Всі ті в звичайних обставинах дрібні речі виростають тут до розміру нещастя.

Вже й люди підупадають. Хтось сліпне від близкучого снігу, хтось відморозив ноги. Коники слабнуть, аж приходить трагічна хвилина, коли доводиться тих вірних приятелів, пещених і люблених, з мильсердя перестріляти. На шляху залишається „табір-різня”. Користають із цього тільки собаки, дистаючи великих порцій свіжого, теплого, обильного кров'ю харчу.

Так доходить експедиція до льодовика, яким огородився полюс, до найнебезпечнішого етапу, який перемогти може тільки пристрасть і завзяття людської волі.

Іще одне зусилля,
і ось ціль!

ЩОРАЗ коротші щоденні марші, бо це вже не сніг і не лід, але сніжний пісок. Вже ледве

можна не тягнути, але волочити санки, а ноги калічаться, поринаючи в розсипнім снігу й леді. Але люди йдуть. 30-го грудня досягли 87 ступнія. Це пункт, до якого дійшов, але поза який не вийшов Shackleton. Звідси мусить завернутись останній віddіл. Капітан Scott робить перегляд людей. Ніхто не сміє противитись, але тяжко на серці: бути так близько до цілі і мусити завертатись, залишаючи товаришам славу першими бачити Південний полюс. Та жереб упав. Ще стискають собі руки на прощання, по мужеськи стараючись не показувати зворушення.

Тоді розділяються групи. Дві малі громадки починають похід: одні далі на Південь невідомому назустріч, другі на Північ, назад до батьківщини. Ще раз і ще раз оглядаються одні й другі. А потім зникають у далині. Тільки п'ять вибранців пруть вперед і вперед: Scott, Bowers, Oates, Wilson і Evans.

Записна книжка капітана Scott-a нотує хвильовання, неначе чутливі голка компасу. „Ще тільки 150 км. до полюса, але як так далі йтиме, не витримаємо” — так записує — втома. Після двох днів нотує Scott: „Ще 137 км. до полюса, але вони будуть гіркі”. Аж раптово новий тон, повен надії на перемогу: „Ще тільки 94 км. до полюса! Якщо й не доб'ємося, то все ж дійдемо до чертога близько”. 14 січня надія стас певністю: „Ще 70 км., ціль оце перед нами!” Наступного дня — це вже ясна радість, майже захоплення: „Ще тільки дрантивих 50 км., мусимо дійти, що нас це не коптувало б”.

Із тих окрілених рядків можна відчути, які натягнуті їх нерви надію осягу, як дрижать вони від очікування й нетерпеливості. Велика здобич не далеко; вже простягаються руки до останньої таємниці Землі. Ще одне зусилля, і ціль осягнута!

17-го січня

В піднесеному настрою здобувці пруть вперед. 14 км. пройшли до полудня: тепер уже перемога певна! Аж оце один із них, Bowers, завважує якусь темну точку на обрії. Але ж це мусить бути прогалина в масі леду. Вони йдуть, вони відганяють від себе страшну думку, що щораз ясніше, щораз настирливіше вдирається в свідомість і з приводу починає ставати дійсністю: норвежець, Амудсен, уже тут був! Це його залишений табір. В нотатнику капітана Scott-а зазначено: „Усі муки, всі недослатки і зречения, всі страждання —навіщо? Тільки в ім'я мрії, яка оце скінчилася”. — Вони вже тільки другі, вони тільки другі в обличчі людства, для якого перший є всім, другий нічим.

18 січня капітан Scott із чотирьома товаришами доходять до полюса. В очах не блиск радости, а слози. На місці, що до нього добивались надлюдськими зусиллями, знаходять шатро Амудсена з норвезьким прапором. Знаходять лист конкістадора, який чекає невідомого другого. Амудсен прохас того другого, свого незнаного наступника, передати листа королеві Норвегії, Гаконові. Капітан Scott бере на себе тяжкий обов'яз-

зок бути свідком перед усім світом, що англійський прапор застромлений на полюсі поруч, але після прапору Норвегії...

Поворот

ГОЛОВНЕ: не збитись із дороги, на якій залишились склади. Заблукатись — це певна смерть. Тепер сили людей вже не такі як були в поході вперед. Люди послабли, а воля й надія перемоги вже не підтримують. Тепер ідеться вже не про великі речі, але тільки про самозбереження, тільки про трохи засоромлений поворот.

А все ж за кожним разом, коли щасливо віднайдуть залишений склад, стає радісніше на серці. І далі ще горить у душах героїчний ентузізм дослідників. Wilson ледве тягне санки, але на них опріч конечних речей ще й 16 кілограмів каміння особливих пород...

Та все має межі. Оде найсильніший з-поміж них Evans починає жалітись, навіть маячити. 17 лютого вмирає: — а до рятунку, до тaborу ще тільки один перехід...

Вже тільки в чвірку йдуть далі. В складах мало нафти, треба щадити. Ще раз натрапивши на той нещасний табір-різню, вони посилюються обильним харчем, м'ясом постреляних там коників. Але цього мало для дальших мук серед немилосердної зими. Мороз 40 ступнів нижче нуля. В записнику капітана ще є короткі речення: „Так далі вже не піде”, або „Поможи нам Боже! Ми вже безсильні”, або „Наша гра зближається до трагічного кінця”, і нарешті

слова розпуки: „О, щоб Провидіння прийшло нам з допомогою. Від людей уже нічого сподіватись!”

Оде Cates не може вже йти, ноги зовсім відморожені. Він знає, що він уже тільки тягарем-завадою для товаришів. Прохас, щоб вони залишили його. Всі одностайно протестують, але приймають від Willson-a по 10 таблеток морфію... на всякий випадок. Ще кілька кілометрів до нічліжного постою. Cates волочить свої опухлі ноги. „Я тільки на часочок мушиш вийти”. Всі знають, що це значить, але що можуть порадити?! Це рітмайстер Lawrence Cates виходив як герой смерті назустріч.

Трос сунуту вперед. Доходять до складу. Далі йти не можливо: шаліс буревій. А мороз 40 ступнів нижче нуля! Чекають день і другий, буря не втихає. Вони розуміють уже все: смерть неминуча. Пуститись у дорогу — це замерзнути. Залишатись у шатрі без пристасів тепла і поживи — це смерть від голоду. 29 березня рішують далі не йти, але гордо прийняти смерть, як досі приймали без скарг і жалів усі страждання. Вони всуваються в мішки до спання, і світ не почув ні нарікань і ні зідхання вмираючих героїв.

Передсмертні листи

РУКОЮ, що замерзала, капітан Scott ще креслив свої записи в підручній книжці. Це були листи до всіх, до своїх співгромадян Англії, до дружини, до рідні товаришів, що згинули разом із ним. Є трагічна велич у тих словах писаних в обличчі невідхильної смер-

ти, і зворушують вони до глибини свою щирістю й теплом почувань. Вони писані до окремих людей, але промовляють до всього людства. Вони писані для свого часу, але промовляють до вічності.

Капітан Scott доручає дружині, щоб берегла сина перед охляпістю „Я сам, як знаєш, мусів змушенувати себе до зусиль, я завжди маю нахил до лінівства”. „Скільки міг би я оповідати тобі про цю мою мандрівку. А все ж вона краща, ніж сидіння дома в усій величині вигоді”.

Капітан Scott звертається до своєї англійської нації. Він здає звіт, чому його великий задум не вдався. А все ж не був він даремний. „Я не знаю, чи я був великим відкривцем, але наш загин буде свідоцтвом, що дух хоробрості і сила перетерпіти муки не пропала в нашій расі”.

Пальцями, що ледве порулюються, заклинає капітан Scott: „Бога ради, майте в опіці тих, що залишились після нас”. І вкінці найбільш зворушлива дописка: „Переплітіть цей щоденник моїй дружині”. Потім слово „дружині” перекреслене і замість нього написано: „моїй вдові”...

Воскресення

ДОВГО чекали люди в вихідному таборі. Надія слабла, робила місце непевності, сумнівам, вкінці найчорнішим здогадам. Зима спиняла вимарш, і аж 29 жовтня, на полярній провесні, почались розшуки. 12 листопада знайдено намет, останній постій експе-

диції. Знайдено листи, документи, матеріяли. Скромний чорний хрест серед білої пустині поставлено на вічну пам'ять героїв.

Але фільми ожили в хемічній купелі і світ побачив мандрівку капітана Scott-а і його товаришів до невиданої, до вимріяної мети. Слови і листи героїв рознесли славу подвигу по світі, а в катедрі Англії король вшанував їх пам'ять, стоячи на колінах.

Є велика радість успіху, удачі, часто завдячуваних тільки щасливому випадкові. Але є щось особливо шляхетне й величне в загибелі людини в бою з страшними і могутніми силами природи, в бою і в поразці, які є задатками будучих перемог.

SUMMARY. At the beginning of our century aviation was not yet developed and the access to the poles

was as dangerous then as mountain climbing to the highest peaks is today. It was necessary to traverse deserts of snow and ice in below zero temperature. The only means of transportation were ponies and dogs, and the only source of light and warmth was kerosene.

In a condensed version is given here the story of the famous Austro-German writer Stefan Zweig about the last stage of the English captain Scott's tragic journey to the South Pole. There were two reasons which made tragic this journey: 1) the Norwegians arrived first and the English found Norway's flag already flying; 2) the five English scientists and explorers died on the return. The films which were found with them enriched the knowledge of mankind. Scott's diary, kept to the very end, gave a clear picture of the last days of "the heroes without arms".

СТАРШИЙ, багатий, патріярх родини почав сильно недочувати. Вкінці ці пішов до складу ушних апаратів. Після двох тижнів зупиняється перед тим самим складом і дякує за знаменитий слуховий апарат. Він докладно чує, навіть що говорять у другій кімнаті.

Вдоволений купець: — То Ваша родина десь дуже тішиться, що Ви так добре чуєте.

Старший пан: — Що це Ви? Я ім цього не казав. І знаєте що? За той час я вже двічі міняв завіщання...

ТРИ достойні професори в чекальні залізничної станції. Вони не бачать світу, вони дискутують. Навіть не завважують, що заїхав поїзд. Спохопившись, біжать, і двом вдається вскочити, третій не встигає.

— Ваші знайомі в прекрасній формі, як юнаки — завважає один із сідків тієї сцени.

— Але яка з цього потіха, — відповідає професор, — це ж я мав іхати. Вони тільки мене провожали...

КОЛИ мені сказали, що я мушу йти до медичної комісії, яка вирішить, чи я придатний до війська чи ні — я почав шалено готоватися.

Перш усього я понавигадував хвороб, яких лікар не може відшукати та перевірити. Найпевніше, обмірковую собі, скажу, що в мене глибоке недокрів'я — отож у голові інколи мутніє, а в очах час від часу коники поплигують... Далі ще додам, що по правій моїй нозі ніби комашня побігус, а в шлунку ніколи не перестас бурчата. Буль-буль, гур-гур — тоді враз — смик! I так — от без кінця.

Ану ж наговорю їм цілу купу хвороб, і вони мене, дай Боже, не придатним до війська визнають. I не буду на військовій службі мучитися!

За дві години до медичної комісії ковтнув чотири аспірини. Щоб серце ненормально калаталося. I рушив.

Заходжу до комісії. Ще липше став, як один лікар, мов на зло, посміхається до мене та гордо зауважує колегам:

— Ось, гляньте, який юнак прийшов. Кров з молоком!

I знов патріотично до мене склить зуби.

— Ну, хлопче, підеш служити советській владі?

— Та пішов би, — приголомшенно відповідаю, — та хвороби не пускають. У серці щось булькає, в нозі шпигає... I в очах, нібито, стрібас...

— Нічого, — тішить він мене, —

Уривок із гумористичної збірки „Соборний борщ”, Аргентіна

В АРМІЮ

НА ПИСАВ

нічого. Підеш до війська, і тебе там вилікують. Тоді не буде ні стрибати, ні шпигати. В армії усе минає... Ще товариш Ленін про це писав: „Все йде, все минає і краю немає...”

Я отетерів... Що це, думаю, з ним сталося?! Чи це він навсправді? Чи жартами до мене?

— Який Ленін? — ніяковію й дивуюся його словам. — Та це ж Шевченко.

— Ну, ну, хлопче, видно, що ти із школи. Там вас не завжди вчать, що треба. Шевченко це писав у поезії, а товариш Ленін застосував такі слова у прозі. Ясно.

— Ясно, докторе.

— А я не доктор, — поправляє він. — Я політична експертіза.

— Політична...

ЗАБРАЛИ

М. ПОНЕДІЛОК



— Еге. Прочитую думки всіх тих, що на службу йдуть... І відправляю їх у армію... Або... То ти куди охоту маєш? Куди йдеш?

Оте „а б о” мене, мов би електрикою, просмикнуло... З переляку я на кожнім слові спотикався.

— Та, звісно... Я..., я... йду у... армію... Не хочу ніякого... „або”...

— Молодчина, — він мені. — Не гарбуза, а голову на в'язах маєш. Тепер, не гаючись, відповідай.

Що ж, думаю, йому відповідати? Витрішив на мене очі і мов би свердлить ними.

— Що ж ви від мене хочете? Що вам відповідати? — переступаючи з ноги на ногу, із страху лепечу. — У мене все із голови повилітало...

— А ти злови, що вилетіло. Зло-

ви і знову в голову запхай. Гарразд?

— Та хай вже буде, — погоджується я.

— Молодчина, ще раз повторюю. Отож, відповідай на запитання. Хто такий Хрущов?

Ну, думаю, ѿ питання видряпав! Та на нього, мов би раз кліпнути, легко відказати.

— Товариш Хрущов, — весело відповідаю, — є голова уряду, вождь, так би мовити. Він є наслідник Леніна і Сталіна, і кандидат до мавзолею.

— Недурний ти, — радіс політична експертиза. — Недурний. А ти віддав би, — веде він далі, — своє життя, або як кажуть, свій живіт за товариша Хрущова? Віддав би, га?

А щоб тебе трясця ухопила, думаю. Як ти зумів мене обплутати?! Не скажу ж йому, що мені ніяк не хочеться за чорт-зна що власного черева лішатися...

— Та, — кажу, — навіщо товарищеві Хрущову май живіт, коли він втрічі більший на здоров'я мас.

— Це не твоє діло! Не тобі судити про розміри живота товариша Хрущова. Відповідай, віддав би ти в бою із ворогом свого животика, чи, як то кажуть, свою душу?

— Ой, у мене того живота ось стілочки. Не живіт, а засохле яблуко. А коли треба віддавати? — злякано перепитую його? — Зараз?

— Ні, трохи пізніше.

Аж легше стало на душі. Ну, думаю, ще поживу. Видко, ще не запроторять мене кудись світ-за-

очі, на вірну смерть.

— Як ви так сильно хочете, — кажу, — то придеться віддати і живота, і душу, і печінку. Нехай буде по-вашому. Нехай.

Аж після цього мое здоров'я стали перевіряти. Підійшов до мене такий непривітний коновал, в халатику від давності рябеньковому.

— Скидай сорочку і штані!

— Котрі? На мені три сорочки і четверо штанів. Які скидати?

— Усе здирай із себе. Стань передо мною, як мати народила. Голісіньким.

— Голісіньким. Ви що, хочете мене занапастити зразу? У вас в кімнаті он від холоду шишки замурувало, а ви мене з одежі витягаєте. Може вам скинути дві сорочки і дві штанини? А крізь решту ви будете мое здоров'я перевіряти.

Вредничаючий коновал. Не згоджується. Мусів усе лахміття з себе поскидати. Стою голісінький, трясуся, долоні на животика поклавши. Щоб тепліше стало.

Він мене пальцем у груди:

— Болить всередині?

— Не болить, — кажу, — а мовби огнем хто припікає.

— I добре, хлопче. Виходить, ти здоровий. А як, не кашляєш?

— Кашлю страшенно. Та прямо, кажу вам, бухикаю я безперервно.

— I добре, — повторює, мов та папуга, коновал і плескає мене по спині. — Значить, силу маєш, коли бухикаєш.

Потім хапає мою руку, трусить щосили і на всю залю проголошує:

— Вітаю! Радій!

З чого радіти, ніяк не доберу. Чого він рапетує,

— А що зі мною сталося, — питано, — що ви мене вітаєте?

— Ти прийнятий до війська. Радій.

„А луснув би ти, коновале! — в душі став я його якомога проглинати. Взяли таки мене в ярмо. Даремно тільки аспірину пив та серце розтривожив...”

Ой рятуйте мою душу, прийдеться хоч-не-хоч шинелю надягати.

Що край то звичай

В БРАЗИЛІЇ вважають твариським промахом говорити про змії або про спеку. Так само грубо порушує приписи пристойності той, хто всідає до залізниці чи до автобусу без блози і краватки. Цього припису не зміняє навіть температура 40 ступнів Цельзія (понад 100 Фаренгейта) в тіні.

ГОЛІ — так називається в Індії свято весни. Воно триває три дні і сповнене веселощами і жартами. Між ними є один не завжди приємний. В ті дні вільно обливати одне одного закрапленою водою і обсипати червоною, зеленою і чорною муково-пудром. Тож у ті дні люди вдягають якнайбільш поношено одягу.



15-ТА СЕСІЯ ОН

Україна на Сесії

В передмові до Хартії Об'єднаних Націй написано, що ціллю цієї світової організації є „Зберегти людство від лихоліття нової війни... і побудувати тривкий і справедливий мир на Землі”. Найбільшим глумом над тією організацією й її цілями було те, що на 15 Сесії, яка саме припинила покищо свої наради до березня 1961 року, найголоснішими цим разом були саме ті, які зовсім не ховаються з замірами світової комуністичної революції. Що така революція, де

вона не відбувалася б, чи в Росії, чи в Україні, чи в Китаю, чи в Мадярщині, завжди була найбрутальнішим запереченням миру і справедливості, — цього не бачити можуть тільки або зовсім умово недорозвинуті, або зовсім душевно засліплені люди.

Початок Сесії був парадною театральною виставою з участю найвищих достойників світу. Але до цієї гала-вистави і до активної участі на її сцені примусив усіх советський диригент, Хрущов. Він

не прошений у країну, що він її попередньо опльювував, що її президента в очах світу ображував, прийшов, скликавши сюди навмисне всіх головачів світу, і тут з установи ОН, що її задумано як найвищий орган порядку і миру, оцей Хрущов зробив світовий митюжок із типовими

большевицькими трюками, так добре знаними нам, криками корченими, диким галасом, лайкою противників, перериванням їхніх промов, зголошеннями у формальній справі і т. п. На такому митюжкові, большевики, їхні челядники та інша Люмумба — є чемпіонами, як риба в воді. І даремне англійський Мек Мілен сподівається, що він може заміпонувати і засоромити Хрущова, коли буде промовляти до нього манерою, як бурмочуть собі під ніс англійські лорди, виховані в Оксфордах... Хрущов ще з своїх юнацьких років добре пам'ятає найбільш ефективне гасло: „Лордам по мордам!” I це гасло кинуте різним Люмумбам буде напевно їм міле і зрозуміле...” (Т. Г. О-к, „Листи до Приятелів”).

“Apalachin at the U. N.” — так характеризувала редакційна стаття такого спокійного і поважного щоденника, як New York Herald Tribune, появу і поведінку Хрущова, що знятим черевиком гупаючи

„Америко, пробудись! Відкинь курс бездіяльності, який дає силам зла право ходу в цьому світі! Глянь просто взігі твердій дійсності, що ти знаходишся в справжній війні і що в ній треба боротись і виграти. Це єдина альтернатива до поразки через занедбання!”

Carlos P. Romulo

Публіцист, вояк і державний муж, амбасадор Філіпін в ЗДА.

об стіл, диригував пекельним галасом своїх челядників. Apalachin — це місце, де американська поліція накрила таємний з'їзд гангстерів... „Цирком” називав виступи Хрущова і поплентачів New York Times. Хто пам'ятає славних шведських коміків, довгonoого Пата і черевана Патахона, той пригадував собі їх, оглядаючи в пресі фото Хрущова і Кастро в обіймах...

ДАЛЬШИМ глумом над ідеєю справедливості було те, що речниками України на тій Сесії були представники інших держав, тоді як офіційний представник України, Підгірний (він називає себе „Підгорний”) — по волі чи неволі — відограв роль речника й оборонця окупанта України, Москви.

Головною мелодією, що до неї постійно поверталась і на ній властиво тимчасово обірвалась „нескінчена какофонія” 15-ої Сесії, була справа визволення колоніяль-

УКРАЇНСЬКА ЛІЦЕНЗОВАНА АГЕНЦІЯ
ВІДОМА ЗІ СКОРОЇ, СОЛІДНОЇ І ГА-
РANTОВАНОЇ ДОСТАВИ ПОСИЛОК З
ОПЛАЧЕНИМ ТУТ МИТОМ В УКРАЇ-
НУ І ВСІ ІНШІ РЕСПУБЛІКИ СССР,
РУМУНІЮ, П. К. О. ДО ПОЛЬЩІ.

C O S M O S
P A R C E L S E X P R E S S C O R P.

39 — SECOND AVENUE, NEW YORK 3, N. Y.

(ріг 2-ої Евеню і 2-ої вул.)

Tel.: ALgonquin 4-5456

ВІДКРИТА:
ЩОДЕННО 9-7. СУБОТА І НЕДІЛЯ 9-4

В КРАМНИЦІ ВСІ НЕОБХІДНІ ТОВАРИ
ДО ВИСИЛКИ. ПРИЙМАЄ ПОШТОВІ
ЗАМОВЛЕННЯ. ВИСИЛАЄ КАТАЛОГИ.

B. СУШКІВ

B. СТЕЦЬ

них народів. Глумом над розумом і мораллю було те, що найголосніше вибубнювала ту тему саме найбрутальніша колоніальна імперія 20-го століття — ССР. Советський делегат давав бубном такт, а поневільні, підсоветські і сателітські, і охочекомонні поплентачі азійсько-африканських нейтралістів диким хором підхоплювали той такт.

Але вина тут передовсім по боці західних держав, із ЗДА на чолі. Вони не мали відваги перебрати ініціативу в свої руки, тільки іноді натяками вказували, що і советські руки не зовсім чисті від колоніального бруду... І досить гостра промова англійця, і подібна ж австралійського делегата проти советського імперіалізму, і навіть найзнаменішою заявою канадського прем'єра Діfenбейкера з його відомим запитанням про те, що діється з волелюбним українським народом, — усе те тільки більш чи менш отверті дефензивні, оборонні виступи. Подібно і так звана велика преса, з великими нью-йоркськими щоденниками на чолі! Відбиваючи виступи Хрущо-

ва, часописи між поневоленими народами називали їй Україну. Але зараз же замовкали, щоб занадто не дразнити советського медведя...

Верхом іронії, де мішалась радість із гірким болем, було те, що оце на цій 15-ій Сесії вперше на світовому форумі прозвучала українська мова. Але прозвучала не в обороні свободи України, „не за Україну, а за її ката”. Делегат УССР Підгірний українською мовою випливовував на силу чи добровільно прийняту з московської чаши московську отруту...

SUMMARY. The 15th Session of the United Nations 1960-1961 had a special peculiarity. Khrushchev and other headofficials of the Soviet countries participated in it. The behavior of Khrushchev outraged all precedent diplomatic traditions. In this Session also the representative of the Soviet Ukraine held an address in the Ukrainian language, in which he defended Soviet occupation against upholders of liberty, as the prime minister of Canada Diefenbacher.



— Кажуть, що чорнявки мають лагіднішу вдачу, ніж червоно- волосі.

— Це звичайна вигадка! Моя дружина була вже і одною і другою, але я не завважував ніякої різниці...

РОМАН сидить з гарною дівчинкою в залізниці. Поїзд (без електричного освітлення) зближається до тунелю.

— Чи ти боїшся? — ніжно питав хлопець.

— Коли виймеш папіроску з уст, перестану боятись... відповідає дівчинка.



ТАСМНИЦЯ ДІДУСЯ САНУ

Написав *Федір ДІДЕНКО*

Перша здобич

МИХАСЬ дуже боявся, що тато не відпустить його на ніч. І раптом дозвіл дали. Не тямлячи себе від щастя, він зараз же почав збиратись. Перелічив рибальські гачки, які зберігав у коробці від цукерок, і вирішив позичити в тата електричного ліхтарика.

Але чим більше він думав про ліхтарика, тим страшніше було, що його не дадуть. Кінець кінцем Михась потай заховав ліхтарика за пазуху і пішов. Коли б тільки швидше настала ніч! Адже він, Михась, ще ніколи не був на рибалці навіть удень. І тому, взявши свою острогу, Михась сів у

просторий бат дідуся Сану ще завидна і героїчно відмахувався від комарів до самої ночі.

Коли стемніло, хлопчині раптом стало страшно. А тут ще й комарі кусаються. Хоч повертайся додому. Тато, напевне, вже дізнався, що ліхтарика немає...

Михасеві трохи полегшало, коли в тиші, що оповила берег, до нього долинули голоси, і він пізнатав Еофу.

— А я кажу — вийде... Сигданка Даверіївна розкаже що до чого. Вона всякі на світі фарби знає. Розпитаємо її й почнемо. Сьогодні я бачив...

Розділ із повісті „Слідами старої легенди”, Київ, 1958 р.

Цо бачив Еофу, Михась не чув. Не почув і короткої відповіді якоїсь дівчини. Та ось до вуха знову долинула важка, трохи незграбна мова Еофу:

' — Баньки великі-великі! Для чого ж інакше стільки фарб? Візьмемо Тоню. Будемо ти, я, Хохолі. Запросимо Кіді...

— Кіді не можна. Вона матері допомагає, — заперечила дівчина, і тут Михась упізнав Гайчі.

Як добре, що нарешті хтось з'явився. З-за темних, навислих над рікою кущів виринув бат. Він плив просто по відбитках зірок, що впали у воду, і вони згасали під дніщем, щоб знову виринути і загоїдатись на легких хвилях за кормою. За батом Гайчі та Еофу так само тихо посувався човен Тоні. В ньому сидів і Олег.

Прислухаючись до розмови Гайчі з Еофу, Михась не помітив, як підійшли дідаусь Сану й Хохолі.

Пливли за водою. Першим ішов бат Еофу й Гайчі. Сидячи поруч з дідуsem Сану, Михась то спостерігав, як Хохолі вправно орудує веслом, то вдивлявся в таємничі силуети дерев, що темніли на березі, а потім стежив за рогатим окрайцем місяця, що, погойдуючись на сонних хвилях, рухався перед батом, і його ніяк не щастило наздогнати.

Ця ніч була зовсім особлива. Раніш Михась знов, що, коли стає темно, треба спати. А тепер і рогатий місяць, і розкуйовджені довкола нього хмари, і зеленоголубе, засіяне великими зорями небо, — здавались такими надзвичайними, величними й прекрасними...

Біля самого берега скинулась

дуже велика риба. Михась здригнувся.

— Линок гуляє, — пояснив дідусь.

— Доберемось і до линка, — запевнив Хохолі.

— Хвалитись не треба. І говорити не треба, — зупинив його старий.

І знову пливли мовчки. Тихо плескотіла вода, закручуючись за веслом, і падала, стікаючи з нього живим сріблом.

Уже відійшов убік і розтанув у темряві правий берег. Ліворуч підвівся острів, такий таємничий, не скожий на себе. За ним — сонна протока, та сама, на якій Михась не раз цілими годинами вчився кидати острогу.

Біля входу в протоку Хохолі передав весло Михасеві і взяв в'язку кедрових скіпок. Потім перебрався наперед і, встремивши низько над водою на носу смолисту скіпку, запалив її. Злякана вогнем темрява здригнулася, але швидко поглинула невелике полу-м'як оточила бат ще тісніше. Тепер не видно було ні островів, ні берегів. Зате проміння вогника пронизувало неглибоку воду, і на дні протоки було видно кожен камінець.

Навіть Михась побачив у воді кілька довгастих тіней, що метнулись перед батом, і рука сама простяглась до іграшкової оструги, поруч з якою лежало ще дві, більші, з довгими держаками.

Дідаусь Сану пожувішав і наче помолодшав. Тількино довгаста в'юнка тінь знову з'явилася в освітленій воді, він широким помахом руки кинув свою остругу. В

ж мить закипіла вода і запінілась, знялася бульками круг рівного держака остроги. А дідусь нахилився і, швидко піймавши острогу, що не встигла впасти, почав обережно виводити наколоту рибу з води. Коли величезна голова показалась над поверхнею, на неї впав сильний удар невеличкої дерев'яної довбешки. Оглушенна риба завмерла.

— Ая! Дуже хороший початок! — сказав дідусь Сану і звернувся до Михася: — Острогу держати можеш?

Потім він поставив озброєного маленькою острогою Михася перед собою в самісінському носі човна і показав линка, що підплівав до світла. Риба витрішкувато дивилась на вогонь і поводила плавниками, немов дражнила Михася. Серце у хлопчика завмерло. Затамувавши подих, він підняв острогу, націлився і кинув. Дідусь Сану хутко нахилився за борт, спіймав коротенький держак і відправив його від Михасеві.

— Тягни...

Малий рибалка бачив, як в'ється на його острозі перший линок.

— Оце по-моєму! — підбадьорив його Хохолі. Він хутко взяв у Михася його маленьку острогу з линком на металевім тризубі і подав йому свою, далеко більшу. Тепер серце малого рибалки калатало, наче десяток молотків. Та він бачив, що майже під самою скіпкою з'явився другий линок, більший за першого. „Як же добре, що Хохолі допоміг мені”, подумав Михась, високо підіймаючи довгу острогу над головою. Але саме в ту мить, коли він націлився, риба пірнула

COPYING
ENLARGING

FRAMING
COLORING

Одиноке українське
фотографічне заведення
в Нью-Йорку

Park View Photo Studio

R. FENCHYNSKY
*Wedding and Family
Groups Portraits
Candid Photography*

437 EAST 6th STREET
BET. A AND 1ST AVES
NEW YORK 9, N. Y.
Tel.: OR 3-4466

під ніс бата.

Ні, бити острогою рибу нелегко. Варто було Михасеві розгубитись, побачивши другого линка, — сопрому не обібрався б. Але Михась не розгубився, не опустив зброї. І саме в ту мить, коли линок грайливо зігнувся, показавшись удруге в смузі світла, Михась спрямувавши тризуб йому в спину, метнув острогу. Вона хутко пішла у воду і якусь мить ще трималася так, як була кинута. Михась добре зізнав, що саме тепер її слід підхопити, і не прогаяв часу.

— Молодець! Підростеш мало-мало, тоді й велика острога буде слухатись, — заспокоїв його дідусь.

Трохи присоромлений, Михась став знімати з маленької остроги свою першу здобич. Все ж не минули марно перші дні його життя в стійбищі. Нехай линок був тільки один, але ж його спіймав він сам, Михась.

Недавно, коли, засмучений до сліз, він поскаржився мамі на свою невдачу з папірцями, мама розповіла йому, як одна дівчинка Зоя не вміла кидати палички так далеко, як кидали хлоп'ята, і вони з неї сміялися. Тоді Зоя вирішила вчитись кидати паличку потай від них. А через деякий час вона вже кидала її куди краще за хлопців... Після цієї розмови Михась щодня на дві-три години ходив у тайгу з острогою. Кожен листок, кожна булька на воді були для нього ціллю.

Правдивий корінь

Коли пристали до берега і розпалили вогнище, дідусь Сану дбайливо постелив трохи осторонь ведмежу шкуру, потім повісив на поперечину невеличкий казанок з водою. Незабаром Тоня і Гайчі принесли почищену і перемиту рибу.

— Славна юшка буде, — промовив старий, вмощуючись на розісланий шкурі. Діти розташувались навколо.

Михась великими очима дивився на друзів, зовсім тепер не скожих на себе. Навіть Гайчі здавалась йому якоюсь особливою, ніби справжня дівчина з казки.

Старий Сану натоптав тютюном лульку, підсунув у вогонь кінці ломаччя, що вже перегоріло посередині, потім двома пальцями взяв

золоту жаринку і, не хапаючись, почав прикурювати.

— Вам хіба не пече, дідуся? — запитала Гайчі.

— Нащо пече? Мій батько говорив, що кого пекла біда, того вогонь любить... От Кансі може дуже далеко вогонь в руках нести. А я так не можу...

Дідусь почав розповідати про те, як скривдженій Кансі воював за новий закон. А помітивши, що в Олега і Михася обважніли повіки, поклав їх на теплій шкурі біля себе.

— Я не хочу спати, — протестував Михась.

— Не спи, не спи... Ти зовсім не спи. Спати не треба. Тайгу слухай. На небо дивись... Я вкію мало-мало, а ти не спи...

Хлопчики довірливо притулились до старого і скоро поснули. Тоді Сану укрив їх другою шкурою і підсунув під голови свою ватянку.

Червоні язики вогнища лизали чорні боки казана, впиралися третмливими гнучкими ріжками в дно і швидко підхилиялись набік, сковзаючись по крутих чавунних боках. Зрідка потріскували дрова. Іноді злітала іскра і, полинувши в бездонне небо, згасала.

Сану знову натоптав свою лульку, вмостиив зручніше і, окинувши поглядом дітвому, почав:

— Тайга, діти, велика. І велика правда в тайзі живе... Вона поганих людей не любить. Кров, даремно пролиту, не прощає. Життя дуже-дуже любить! Корінь-людина ніде немає. А от у тайзі є корінь-людина...

— Який корінь-людина? — за-

питала Тоня.

— Така трава. Із сльози Ліу-ла та з крові двох юнаків росте вона...

— А хто така Ліу-ла, дідусю?

— Дуже-дуже гарна дівчина-китаянка Ліу-ла. З роду Си Лян-дзи. Жив цей рід колись давно в сугорбах Чан Бай-шань. Зростив він сильного і справедливого воїна. Жень-шень звався той воїн... Добрий Жень-шень допомагав бідним людям. Захищав слабих від кривди. У тих самих сугорбах був ще другий рід. Лян Се-ер називався. В роду Лян Се-ер виріс злій нелюд Сан Ші-xo. Він був дуже вродливий, а ще більш жорстокий. Тому й став хунхузом¹. Грабував народ... Тоді добрий Жень-шень захотів допомогти народові. Він вирушив проти хунхузів, розбив їх, а вожака Сан Ші-xo взяв у полон і закував у кайдани...

Багато сестер було у славного Жень-шена, а найкраща з них — Ліу-ла. Вона покохала красеня Сан Ші-xo, вожака хунхузів, звільнила його з кайданів і втекла з ним у гори. Але Жень-шень не хотів випускати на волю злого Сан Ші-xo, не хотів, щоб сестра стала його дружиною. Він погнався за ними й наздогнав їх у далеких горах. Коли красуня Ліу-ла побачила брата, вона дуже злякалася і саковалася за камінь. А злій нелюд Сан Ші-xo почав битися з Жень-шенем...

Гайчі сиділа, обнявши Тоню. Їхні плечі були вкриті одною пуховою хусткою. Дівчата слухали

спокійну розповідь, і перед їхніми очима, одна яскравіш від одної, вставали картини смертельного герцю... І знову добро і зло, вийшовши на двобій, скрестили свої мечі. Хто ж переможе?

— Сан Ші-xo був дужий, як лось, — продовжував дідусь, — Жень-шень — спритніший за тигра. Бились вони цілий день. Тільки надгезчір Жень-шень спромігся вдарити мечем в груди нелюда Сан Ші-xo. Побачила це красуня Ліу-ла й голосно скрикнула. Хоробрій Жень-шень повернувся на крик, і це занапостило його. Сан Ші-xo зібрав останні сили і вдавив мечем Жень-шена просто в серце. Так і померли вони один в одного на грудях...

Дідусь Сану замовк. Гайчі міцніше притиснулась до подруги. Тоня здригнулась. В цю мить високо в небі спалахнув вогник, черкнув по зеленкуватосиньому оксамиту неба і згас.

— Три дні й три ночі плакала над убитим невтішна красуня Ліу-ла, а на четвертий день зникла, ніби зійшла сльозами. Зникли й її мертвий брат та кожаний. Усіх трьох поглинула земля. А на тім місці, де впали гіркі сльози Ліу-ла, де пролилася кров двох юнаків, згодом виросла чудесна трава жень-шень — корінь життя. Корінь цієї рослини дуже схожий на людину. Голова, руки є. І ноги є. Лиця — ніби долоні, а на кожному листку — п'ять пальців... В цій траві вічно живе сила життя, — таємничо сказав старий Сану. — Отак, діти, з'явився на світ один-однісінський корінь жень-шень. Один на всій землі. Він жи-

* Хунхуз — розбійник, бандит у китайців.

ЦУКОРНЯ “ВЕСЕЛКА”

144 Друга Авеню
НЬЮ-ЙОРК 3, Н. Й.
рядом із Укр. Нар. Домом

ПОРУЧАС:

Різномордні закуски, солодке печиво, каву, чай, какао, молоко, різного роду, різних фірм содові води, солодощі місцеві та імпортовані.

Морозиво знатної фірми „Селтест” в багатьох смаках і різних величинах.

Часописи (також в інших мовах), журнали.

Цигарки, цигари, тютюн.

Наша спеціальність: кава, содова вода з правдивим ма-ліновим імпортованим соком — морозиво „Веселка”.

сходжий панцуй на людину, тим ближчий він до справжнього женьшена, тим міцніша в ньому сила життя. Багато знаходили люди панцуя, але жень-шена ще й досі захований день у тайзі, і тайга його добре стереже. Навіть панцуй вона дозволяє знайти не кожному. Погані люди знайти панцуй не можуть.

Діти уважно слухали. Ще з самого початку зрозуміли, що вони чують легенду. Але старий Сану розповідав так майстерно, що коли він замовк, слухачі ніяк не зважувались порушити тишу.

— Хто вам про це розказав, дідусю? — запитала Тоня.

— Цін-лі, котрого я знайшов у тайзі ...

Дідусь підкинув дровець у вогонь, випростав затерплу ногу і, дивлячись підсліпуватими очима кудись поверх язиків полум'я, показав коротеньким чубуком люльки в бік сусіднього холму.

— За березовим пагорбом падъ². Соболина падъ називається. Ще тоді, як батько Хохолі був хлопчиком, в Соболиній паді знайшов я людину китайця. Його поранив хунхуз. Тепер хунхузів нема. Це дуже добре. Бо хунхузи — погані люди. Дуже погані. Не люди, а звірі. Ні, гірше звірів. У звіра рук немає, його голова думати не вміє. Звір тільки істи може ... Тигр дуже сильний і дуже страшний, коли хоче істи. Але, коли наїться, він нікого не скривдить. Хунхуз кривдить завжди. Він нападає ти-

* Падъ — низина, луг, часто з ручаєм.

ве ще й досі. Во вміс перетворюватись на людину, на птаха, на звіра чи камінь і щасливо ховається від усіх, хто його шукає. І досі його ніхто ще не знайшов. А шукало і шукає його багато людей. Ой, як багато!.. Як тільки виріс він із сліз Ліу-ла та юнацької крові, один мудрець розповів людям його прикмети і навчив, як його знайти. Тоді жень-шена, щоб врятуватися, народив безліч подібних до себе коренів і розселив їх майже по всьому світі. А сам утік сюди й заховався в тайзі, ще й привів із собою народжені ним корени. Ці корені звуться панцуя. Тобто: як він. Значить, — подібний, та не той... І тому, чим більше

УКРАЇНСЬКА ДРУЖАРНЯ

В И К О Н У Є :

візитівки, білети

афіші, летюгки

- *різні запрошення*
- *фірмові листи*
- *фірмові коверти*
- *газети*
- *брошури*
- *журнали*
- *книжки*
- *словники*
-
-
-

Ukrainian-American Press

114 ST. MARKS PLACE

NEW YORK 9, N. Y.

TEL.: GR 3-0240

хо. Стріляє із-за дерева кулею, б'є сонного ножем у спину...

Старенький Сану помовчав, попищуючи люлькою... Вона сичала, ніби скаржилася на щось, відоме тільки йі та її господареві. Він вибив з неї попіл об міцний, зігнутий ревматизмом палець, потім натоптав її втретє і продовжував:

— Китаєць, якого я знайшов, був поранений ножем у спину. Хунхузи думали, що вбили його, забрали все і кинули. А він ожив...

За річкою несподівано пролунав постріл. Він начебто ще довго кружляв між пагорбами, завмираючи багатоголосим відгомоном луни. В протоці скинулась риба, якийсь нічний птах нечутно майнув на тлі високого неба. Потім глухо зашуміли над тайгою кедри, і знову все стихно.

Гайчі боялася ворухнутися. Йі здавалось, що все навколо — казка. І живий вогонь багаття, і на мить вихоплені ним з темряви контури лапатих кущів і дерев, товариші та подруги разом з дідурем Сану. Напроти неї, зіпершись на зігнуту руку, під осипаним червоними ві dblisskami кущем калини напівлежав Еофу. На смуглявому обличчі його з товстими, уперто стиснутими губами застиг зосереджений і mrйний вираз. От коли б намалювати це все — і ніч, і багаття, і дідуся Сану в колі слухачів. Чудовий був би малюнок. Але такий йі, мабуть, ніколи не вдастся.

— Два дні я ніс Цін-лі на плечах до своєї юрти, — знову почав Сану. — А потім всю осінь і зиму мій батько лікував його. Лікував,

ховаючись від шамана. Мій батько сам довго хворів, тому й допомагав іншим... Тої зими ніхто не був у нас, ми не були ні в чий юрті. Зате Цін-лі вичуяв. Ранньою весною він пішов. Обіцяв до осені повернутись, принести месму батькові кесіс*. Та прийшов тільки на третю осінь. Як відшукав нас, не знаю. Бо наша юрта на десятому місці стояла. А батько помер... Приніс Цін-лі хороше кесіс. Та я один узяти у нього те, що заробили удвох з батьком, не міг.

— Що ж він приніс? — запитали в один голос діти.

— Жень-шень. Великий і дорогий корінь панцуй. Такий корінь я взяти не міг. Тоді Цін-лі пішов знову й повернувся аж зимою. Приніс мені й моїй нареченій по халату, приніс дві бляшані баньки спирту і невеличкий графін із синього скла. В графіні був той самий панцуй. Не знаю, як можна зробити так, щоб у маленьку шийку графіна вліз великий панцуй. Ale так було.

— Де ж той графін тепер? — вихопився Хохолі.

— А от зараз почуеш. Сиди тихо, — посварився на нього Сану. — Цін-лі налив графін спиртом і дав мені чарку. Шоб бути здоровим і жити довго, мусів щодня випивати по одній чарочці настояного жень-шеня, а замість того доливати в графін спирту з бляшанки. Я так і робив, аж доки через гори від моря не прийшли хунхузи...

Я тоді, пам'ятаю, піймав дев'ят-

* Кесіс — подяка.

надцять соболів, убив багато білок, зловив три видри. Повертаючись якось ранком до юрти — всі наші пожитки прив'язані до чужих нарт. Дружини в юрті нема — втекла в тайгу. А в юрті лежать два мертві хунхузи. Дурні! Вони нічого не знали про жень-шень. Знайшли графин і випили за один раз те, що треба було пити все життя. Жень-шень — правдивий корінь. Він проганяє смерть. Але убив тих, хто гадом впovз і пограбував чужу юрту...

— Скільки років живе панцуй?
— запитав Хохолі.

— Довго... Дуже довго. Іноді до ста років живе, — відповів дідуся і, чогось не доказавши, замовк.

Одинацяті корінців

Розпліючи очі, Михась побачив маму, що схилилась до нього. Але над нею не стеля з гіпсовим кружалом посередині, а високе світле небо. Чому мама знімає з нього не ковдру, а ведмежу шкуру? І чого це він спав одягнутий?

Та, відчувши дотик електричного ліхтарика, що лежав у пазусі, Михась відразу пригадав усе...

Іх з Олегом так і привезли сонними. Ось старенький Сану посміхається і висаджує Михася на берег. Потім дістає з бата вже назinanого під зябра на лозову гілочку Михасевого линка і подає мамі. І тут до них підходить той, кого в стійбищі всі уникають, від кого всі з огидою відвertaються, — Удзулю.

Цим ім'ям колись звали багатьох хлопчиків. Але з того часу, як на сина шаманки впала підоз-

ра, що він брав участь у вбивстві лікаря, нікого з новонароджених так не називали. І навіть ті, хто вже носив таке ім'я, один по одному змінили свої імена. А ім'я Удзулю стало огидним і презирливим прізвиськом.

Михась бачив Удзулю зблизька тільки вдруге.

Брудний, нестрижений, він здавався дуже старим. Довге розкошлане його волосся було, як і раніше, заплетене в одну косу, зав'язану смужкою риб'ячої шкіри.

Всі думали, що Удзулю — не при своєму розумі. Але це була тільки машкара. Просто він ненавидів усе нове, ненавидів з усіх сил. В той час, як його односельці жили вже в нових, просторих будинках, ходили до школи, лікувались у лікаря в свіtlій, великий лікарні — Удзулю жив, як і колись, в юрті з кори, одягав брудний халат з риб'ячої шкіри і такі самі штани. А щоб жити — він жебрачив, простягав руки на вулиці, атакував кожен бат, який повертається з рибалки. Удзулю байдуже було, що всі його зневажають. Ось і зараз, одержавши від Сану цілого тайменя, він простягає руку до Сигданки Даверіївни. Вчителька ніякovo подала жебракові Михасевого линка і розвела руками. Удзулю тут же витяг ножем риб'ячі очі і жадібно став істи їх сирими, без солі. Щоб не бачити цього, Михась відвернувся.

— Доброго ранку, — ласково говорить Михасеві мама, очі її сміються. Але йому ніякovo. Проклятий ліхтарик! Він зіпсував радість зустрічі, отруїв її страхом: „А коли мама помітить, що він у пазу-

сі?"

Доки **Хохолі** розповідає, як Михась піймав линка, дідусь Сану ділить весь вилов нарівно. На Михасеву долю припадає з відро риби. Мама відмовляється, дякує і веде свого рибалку додому.

Тато ще спить. Скориставшись з цього, Михась прокрадається до його стола і кладе ліхтарика в шухляду. Зразу ніби гора з плечей. Тепер швидше роздягатись і спати...

Снідав хлопчик пізно. Тата вже не було.

— А тато ів? — запитав Михась, коли мама подала смажену рибу.

— Ні, синку, не ів. Він дуже поспішав до школи, щоб встигнути до Олегового батька та спитати, чи не в них його ліхтарик. Мабуть, його взяв Олег, коли бавились твоїм фільмоскопом, — відказала мама.

Михась поклав виделку і, мало не заплакавши, признається:

— Ліхтарик брав я...

— А де він тепер?

— Коли тато спав, я в шухляду поклав...

— Нічого не сказавши? — здивувалася мама.

— Я скажу...

— Обов'язково скажи. А то він може подумати погано про твоїх товаришів, — сказала Сигданка Даверіївна і, подаючи склянку компоту, закінчила: — В чайнику тепла вода. Помиеш після себе посуд. Я піду в школу, поки тато нічого не сказав Олеговому батькові про ліхтарика. Сьогодні збираються привезти фарби для ремонту школи та лікарні. Як тіль-

ки повернуться, ти все й розкажи татові.

Через годину Михась відпросився у матері на городи разом з Хохолі і дідусем Сану. Вони знову попливли батом.

Тепле, щедро напоснє хвойним духом повітря було нерухоме. Бігла назад чиста вода за бортом. Стікаючи з весла, струмочок розбризкувався окремими краплинками, і вони, малесенькі і сріблясті, з тихим бульканням падали на поверхню ріки, мов горошинки. Михась захопився спостереженням за ними і тому не звернув уваги на якусь особливу зосередженість дідуся Сану. Якби хлопчик зізнав мову удеge, він почув би щось цікаве.

— Дідусю, ти вночі не все розповів про китайця? — допитувався Хохолі.

— Так. Головне приберіг для тебе...

— Скажеш?

— Скажу... Тому і поїхав з тобою. Я хочу сказати, де росте жень-шень... Того року, коли я знайшов пораненого Цін-лі, він пересадив туди одинадцять молодих рослин різного віку. Одинадцять коренів панця... Тепер ім понад сорок років. Це велике багатство, Хохолі...

— А чому ти, дідусю, ніколи сам не шукав?

— Мовчи про це, — перебив онука дідусь. — Про жень-шень у наших місцях ніхто не знає. Цін-лі був розумний і навмисне переніс панцуй на ту гору. Ми — лісові люди — колись у своєму лісі всіх боялись. І я нікому не говорив про панцуй Цін-лі. Люди були жадіб-

ні. Коли б довідались, було б погано. Я навіть твоєму батькові не сказав. Боявся за нього. Все ждав: прийде Цін-лі, попрошу його викопати панцуй. Але Цін-лі не приходить. Панцуй може померти. А ти слухай ...

І старий Сану розповів, де шукати та за якими прикметами знайти жень-шень Цін-лі. Одинадцять

сорокалітніх рослин ...

— А ти, одо¹, там був?

— Був ... Того року, як ти вперше пішов до школи ... Ходив рано весною, коли ще всі жень-шеньщики сидять дома. Бачив їх на власні очі ...

* Одо — дідусь.

В одній газеті Нью-Йорку було таке оголошення:

Шукаю мешкання. Воно повинно бути таке просторе, щоб жінка не мала охоти вертатись до своєї матері. І одночасно воно повинно бути таке мале, щоб мати не мала охоти переїздити жити з дочкою...



MElrose 5-4422

STEIN and KOZICKY



Продаж та купно домів

Різного роду асекурації



391 EAST 149th STREET

NEW YORK 55, N.Y.

Room 211

Cor. 3rd Ave.

ЧЕСНА ТА СОЛІДНА ОВСЛУГА ГАРАНТОВАНА

ВОЛОДИМИР КОЗІЦЬКИЙ - власник фірми



ЛЮБОВ ДО РІДНОЇ ПІСНІ

ЦАРІВНА українського села й українського степу, наша пісня, чекає героїв-оформителів її краси й глибини. А тимчасом вірне лицарство царівни, українські хори, зберігають нетлінні й неповторні скарби володарки. (Із статті Альманаху).

Альманах „Думки” це свідоцтво тієї вірної служби в відданості і скромності:

„Видаємо цей Альманах „Невміруща Пісня” не для реклами хору, не для заробітку, а для пам’ятки і доказу... нашої любови до пісні. В першу чергу — до рідної пісні, що йшла за нами з краю батьків наших, що була нам потіхою в часах важкої скитальщини, що є тепер чарівним євшан-зіллям для наших душ, а — дай Боже — і для душ дітей, внуків і правнуків наших” (З редакційної передмови).

Ювілейний Альманах хору „Думка” в Нью-Йорку, 1949-1959

Альманах — це дорогоцінний подарунок царівні-пісні. „Це прецінний документ часу, важливий для сучасників і, може, ще цікавіший для майбутніх істориків американсько-української громади. Водночас це рідкісна у нас книжкова поява на такому високому технічно-видавничому рівні, надихана духом справжньої культури... На цілості видно дбайливу фахову руку редактора Альманаха, Р. Купчинського, якому, зрештою, помогала покликана для цього діла Колегія” (Із рецензії ред. І. Кедрина, „Свобода” ч. 197 ц. р.).

Подібне стверджує своїм гумористичним способом інший рецензент: „Треба сказати, що пан ред. Купчинський довго працював над книгою, але випустив із рук чисту роботу. Вражає культурний, естетичний вигляд Альманаха. На

чудовому, крейдяниому папері 75 фотографій хористок „Думки”, красних, як писанки, дівчат і молодиць. Є на чому спинити око! Ви лише зайдіть колинебудь до Народного Дому та придивіться і прислухайтесь, з яким захопленням оглядають хлопці „Невмірущу Пісню”! Правда, деякі досвідчені парубки є тої думки, що під кожною знімкою панночки повинні ще бути подані її „виміри”, а також адреса й число телефону”. (Із рецензії ІКЕРА, „Свобода” ч. 232 ц. р.).

Альманах хору „Думка” виняткова книжка. Досі ні один із хорів не здобувся на такий Альманах. Хоча хори як „Боян” чи „Бандурист” у Галичині існували порівняноючи довго. А вже непоправна шкода, що не залишила по собі такого документу „Українська Республіканська Капеля” Олександра Кошиця! Альманах „Думки” незабаром стане бібліографічною рідкістю. Але опріч названих він ще матиме одну заслугу: він буде доказом для інших поважніших ансамблів, що при наполегливості і добрій організації можна дати таке і на такому рівні видання. А це думка, що потішає також, коли пригадати твори наших компоністів, які ще чекають на видання, і особливо коли пригадати монументальну працю, збірник десятка тисяч українських пісень, науково оброблених д-ром Зиновієм Лиськом, якого видання стас обов'язком нашого суспільства.

SUMMARY. The representative Ukrainian choir of New York "Dumka" published a Jubilee Almanac under

„НЕВМІРУЩА ПІСНЯ”

ВСТУПНЕ СЛОВО; Р. КУПЧИНСЬКИЙ: ЯК ШЛИ МИ СВІТАМИ; М. ШЛЕМКЕВИЧ: ВОЛОСТАРКА - ПІСНЯ; О. ОСАДЦА: НА ПОРОЗІ НОВОЇ ДЕКАДИ; І. КЕДРИН-РУДНИЦЬКИЙ: ПІСНЯ НА СЛУЖБІ ГРОМАДИ; ІКЕР: СЛОВО ПРО ЮВІЛЕЙ; В. ВИТВИЦЬКИЙ: УКРАЇНСЬКА ХОРОВА КУЛЬТУРА; А. РУДНИЦЬКИЙ: НАШІ ХОРОВИЙ РЕПЕРТУАР; О. ЗАЛЕСЬКИЙ: АКАДЕМІЧНИЙ ХОР „БАНДУРИСТ”; І. ЖУКОВСЬКИЙ: ХОР, ОРКЕСТРА, ДИРИГЕНТ, КРИТИКА, ПУБЛІКА; М. ОСТРОВЕРХА: ЗА „ДУМКОЮ” ДУМА; Б. КАРПЕВИЧ: ПРЕСА ПРО „ДУМКУ”; А. ПАШКОВСЬКИЙ: З НАШОГО ПОДВІР'ЯЧКА; Л. КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ: 1. ВИСТУПИ ХОРУ „ДУМКА”, 2. СПІСОК ПІСЕНЬ ВИКОНУВАНИХ „ДУМКОЮ”; ХРОНІКА ХОРУ „ДУМКА”

●
МИСТЕЦЬКА ОБКЛАДИНКА
П. П. ХОЛОДНОГО. ЗАГОЛОВКИ Б. ТИТЛИ.

●
112 СТОРІНОК. 263 КЛІПП ФОТОГРАФІЙ. ОДНА КЛІППА З НОТАМИ.

the title "Immortal Song". This almanac edited with great care has a great documentary value (263 photos, a complete list of performances, programs and the critical reviews of the press).

ВИСИЛКА ПАЧОК ДО ВСІХ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

GENERAL PARCEL & TRAVEL Co., Inc.

135 WEST 14th STREET — NEW YORK 11, N. Y.

Tel.: CHelsea 3-2583

■ Наша велика фірма користується довір'ям тисячів задоволених клієнтів, гарантує на 100% доставу кожної посилки.

■ Кожну посилку висилається на протязі 48 годин і приходить на місце призначення через 6-7 тижнів (летунською поштою через 7-12 днів).

■ Всі видатки пошта, мито, платиться на місці. Адресат не поносить ніяких коштів. За кілька

днів висилаючий дістане від фірми офіційну посвідку американської пошти про вислання пачки на місце призначення, а по одержанні її, особисту розписку адресата.

■ В крамницях вибір першокласних товарів, — по дуже низьких цінах.

■ Жадайте нашого безплатного каталогу з точним перечисленням нових ставок мита і послуги.

141 Second Avenue
New York 3, N. Y.
Tel.: GRamercy 5-7430

1855 West 47th Street
Chicago 9, Ill.
Tel.: FR. 6-6755

39 Raymond Plaza W.
Newark, N. J.
Tel.: MArket 2-2877

900 Literary Road
Cleveland 13, Ohio
Tel.: TOWER 1-1461

11339 Jos. Campau
Detroit 12, Mich.
Tel.: TOwnsend 9-3980

632 W. Girard Avenue
Philadelphia 23, Pa.
Tel.: WALnut 5-8878

332 Fillmore Avenue
Buffalo 6, N.Y.
Tel.: TL. 6-2074

132 Franklin Avenue
Hartford, Conn.
Tel.: CHalp 6-4724

359 West Broadway
So. Boston 27, Mass.
Tel.: ANdrew 8-5040

3216 Sunset Boulevard
Los Angeles 26, Cal.
Tel.: NOrmandy 5-9887

217 East Hennepin Ave.
Minneapolis 14, Minn.
Tel.: FEderal 2-4908

ГОЛОВНА КОНТОРА ВІДКРИТА

ЩОДЕННО ВІД 9:00 до 6:00 ВЕЧ. — В НЕДІЛІ ВІД 9:00 до 4:00

Др. НЕСТОР

ТЕРЛЕЦЬКИЙ

ЦЕ особлива радість для редакції „Українського Огляду” інформувати Читачів про справжні і дійсно поважні успіхи молодих українських учених-дослідників, які своїми осягами виходять поза вузькі нинішні межі нашого суспільства і знаходять признання в широкому світі. Сьогодні представляємо нашим Читачам дослідника-економіста, д-ра Нестора Терлецького, якого студії про економічний розвиток і будучину Нью-Йорку звернули на себе увагу найбільших американських пресових органів.

Нестор Терлецький, сьогодні 33 літній, народився в Україні (Галичині) і разом із своїми батьками, які живуть у Ньюарку, перебув скітальську мандрівку через ДП-табори Німеччини, поки 1949 року приїхав до ЗДА. Тут студіював економічні науки в університетах

Seton Hall і Колюмбія. Докторську працю писав на тему про джерела піднесення продуктивності.

Після закінчення студій був членом дослідчої групи, яка вивчала економічний стан метрополітальної округи Нью-Йорк. В рамках цієї студії працював над проблемою розвитку й розміщення фінансових установ і був співавтором книжки „Money Metropolis” („Метрополія Гроша”), яка появилась друком весною цього року. Це одне з дев'ятьох видань Гарвардського університету про розвиток і вигляди на майбутнє Нью-Йорку й околиці. Головний висновок книжки „Метрополія Гроша” такий: Нью-Йорк правдоподібно задержить своє безспірне провідництво фінансового життя країни на майбутніх 25 роках, однаке треба передбачувати — в малій мірі — пересування деяких фінансових ділянок до інших центрів і менших міст.

Д-р Нестор Терлецький працює тепер як senior economist National Industrial Conference Board, що займається економічними дослідами.

Про зміст і висновки книжки „Метрополія Гроша” помістили найбільші щоденники Нью-Йорку докладні статті і опріч них редакційні коментарі. („Нью-Йорк Таймс” чч. 37. 340 і 41, 1960; „Нью-Йорк Гералд Трібюн”, чч. 41. 410 і 11, 1960; „Нью-Йорк Пост”, ч. 20. 7, 1960). Газети підкреслюють значення тих дослідів, деякі містять знимки обох авторів: професора Колюмбійського університету Sidney M. Robbins-a і д-ра Н. Терлецького, називаючи їх “top-ranking economic scholars (вченими економістами найвищої кляси).

ФІЛЬМИ віддзеркалюють життя, — отже життя впливає на кіномистецтво. Але в той же час відбувається і протилежний процес: кіно впливає на життя.

Постійним кіновідвідувачам не трудно помітити, яку велику роль відограє в американському кінофільмі любовна тематика. Романтична любов Голівудського виробу певною мірою віддзеркалює життя сучасної Америки, але ще більшою мірою вона впливає на формування цього життя. Світовідчування сучасних молодих людей, їхня життєва постава, їхня підготовка до любови, до подружжя, до родини, постає часто під впливом готових формул „мейд ін Голівуд”.

Нам, що зросли в „романтичній” атмосфері, важко зрозуміти, що романтична любов, як основа інституції подружжя, — явище не тільки не універсальне, але й історично молоде.

Сильне емоційне зближення між особами протилежної статі відоме, правда, в усіх людських суспільствах. Проте, в так званих примітивних народів, його вважають явищем перехідним, винятковим, а то й ненормальним. Жертви любовної пристрасти вважаються нещасними, психічно нестійкими одиницями, і становуть часто об'єктом гострої суспільної критики. Заключування родини відбувається на базі купівлі, викрадання, виміни, домови між родами або батьками; кохання не є рішальним чинником.

Поняття романтичної любови



РОМАНТИЧНА ЛЮБОВ

з'явилося вперше в західній цивілізації у 12-му столітті. Воно з'яване з лицарськими дворами і з трубадурами середньовічної Європи. Ідеалізація молодим лицарем високопоставленої, звичайно одруженої, жінки була в позастатевій, ідеалістичній площині. Щойно пізніше стала романтична любов включати і елементи статевого зближення і вважалася в Європі оправданням позасупружніх зв'язків, що їх основою було кохання. Ці зв'язки заспокоювали особисті емоційні потреби, — базою для родинних і суспільних зобов'язань вони не були. Офіційним відповідальним стосунком було подружжя: це була інституція постійна,

З журн. „Наше життя”, Філадельфія, ч. 10, 1960 р.

стабільна, що служила для виховання дітей, для передачі власності, для продовження родинного імені. Романтична любов була справою приватною, перехідною, безвідповідальною.

Романтична любов має безперечні позитивні варгості. Ідеїне й емоційне зближення, обосторонене зрозуміння, виконують важливі соціологічні функції в людському житті. Вони, нехай тільки й позірно, рятують людину від почуття абсолютної самотності; вони творять ту цінність, що допомагає лю-

мантичної „інфатуації”.

Зокрема клопітливі наслідки „романтичної любові”, якщо головним, а то й єдиним складником її є статеве взаємопритягання. „Романтичні” подружжя Галивудського типу побудовані саме на такій нетривалій базі, і вони з правила проходять фазу романтики крізь подружжя і розвід до новогоду одруження.

В американському житті взагалі, а в американському кіномистецтві зокрема, „романтичну любов” трактують не тільки як єдино-законну базу подружжя, але теж як всепереможну силу, що завжди переважає всі перешкоди і труднощі, які стоять перед захочаною парою.

I ПОДРУЖНЕ ЩАСТЯ

дині визволиться від безсенсівності людського життя. Зріла любов у подружжі є важним цементуючим фактором, але вона не зовсім тотожна з популярно поширеним поняттям „романтичної любові”. Ця остання включає екстремну ідеалізацію, ексклюзивність, велику дозу самозакохання, емоційну експлуатацію партнера та повне відірвання від практичної дійсності.

Між стабільністю родини і романтичним любовним захопленням існують протилежності, що їх не можна погодити без компромісу. Або щось із романтики треба посвятити в ім'я стабільності й потреб родини, або навпаки — родину треба посвятити для нової ро-

між-расові, між-етнічні подружжя — всупереч адвокатам всепереможної романтики, — не втішуються подружнім успіхом. Що більші різниці культур між партнерами в подружжі, то менше виглядів на щасливе погодження. Винятки, очевидно, існують всюди, але вони тільки потверджують статистичне правило. Труднощі подружнього пристосування існують до певної міри в кожному подружжі і гармонійне співжиття двох окремих індивідуальностей вимагає свідомої уваги й терпеливості навіть при найкращих умовах. У випадку мішаних подружж ці труднощі колосально зростають. Проблемами стають не тільки погодження характерів, домашні налад-

нання, виховання дітей, економічні питання, — але і взаємовідношення родини й суспільства, конфлікт культурних вартостей, роздвоєння лояльності.

В Америці кількість міжнаціональних подружжь зростає скорішим темпом, ніж мішані між-релігійні подружжя. Кількість між-расових подружжь, під сучасну пору, меншає. Статистика показує, що відсотково багато більше розводів у подружжях, де партнери належать до інших релігій, або де релігії взагалі не визнають. Щасливо одружені виявляють згідність у

багатьох справах; брак однозгідності в цілій низці питань є однією з характеристичних ознак розведених пар.

Різниці раси, культури, релігії, мови, освіти, суспільної клясі, сприяють розбіжності світоглядів, розбіжності способів мислення та способів життя. Вони ставлять перед молодою царою додаткові перешкоди в їхній праці над будовою подружнього щастя. „Романтична любов” — така як проповідує нам Галивуд — фундамент занадто слабкий, щоб утримати на собі таку велику будівлю.

Жінка і дама

С щось із „вічно жіночого” в жаях, що з часом чоловіки перестають бути такими лицарями чи джентльменами, якими були в час залишання. В одному з німецьких журналів знаходимо дотепне пояснення: „Подружжя вправді заключаються в небі, але споживаються на землі! Це незмінний закон нашого життя! Тому молодий чоловік після першого обіду, приготованого його молодою дружиною заявляє: „Кохана, всі французькі кухарі, разом узяті, не здобулися б на таке меню”. А під час сotого обіду той самий чоловік муркоче собі під носом: „Смішно, але колись люди значно краще розумілись на іді. Коли думаю

про маму...” І тому також вперше пішовши до роботи після пошлюбної подорожі, чоловік розпромінений щастям спішить до дому, заглядає в дзеркало, чи прічіска і ковнірець у порядку, і не має іншого бажання, як тепло погомоніти з дружиною! А в сотий вечір він приходить насуплений, зриває краватку, кидає блузу в кут, а сам кидається в крісло і воркотить: „Де ж знову поділась та проклята газета?!”

А все це тому, що після сотого дня співжиття чоловік бачить у колишній дамі тільки жінку і так з нею поводиться, тоді як та жінка все життя мріє про те, щоб із нею поводились як із дамою...

НУДЬГА — СТРАПНА НЕДУГА СУЧАСНИХ ЛЮДЕЙ

Нудьга це сьогодні не якийсь короткотривалий стан, коли людина чекає чогось, чи іноді, тільки винятково, не має чим заповнити якусь годину. Нудьга стає хронічною недугою сучасної людини, визволеної від ярма тяжкої заробіткової праці. Отже нудьга це недуга передовсім цивілізованих і упромисловлених суспільств.

Ця недуга як стверджують лікарі, стає причиною різних фізичних недомагань. Людина, що нудьгус, тратить апетит, почувавшися завжди втомленою. Є ще грізніші наслідки. Злочинність десятилітків — як знову переконується поліційні органи — часто спричинена просто нудьгою. Хлопчина краде, бо йому скучно...

Загрозливе лихо звернуло на себе загальну увагу. Але мисливці вже здавна бачили і розуміли ту небезпеку і те нещастя людини. Наводимо вислови різних відомих філософів і письменників:

Нудьга — це життєве питання для мораліста, бо принайменше половина людських гріхів спричинена страхом перед нудьгою.

Bertrand Russel

Нудьга — це лихо, якого не можна легковажити. Нудьга може вкінці перейти в справжню розпуку. Публічна влада всюди робить заходи проти нудьги як проти інших загальних нещасти.

Artur Schopenhauer

Нудьга породила більше картярів, ніж захланність, більше пияниць, ніж спрага, і може стільки ж самогубств, що розпука.

Charles C. Colton

Навіть самі боги даремне боряться проти нудьги.

Friedrich Nietzsche

Немає нічого, що було б так тяжко стерпіти людині, як повне безділля, без пристрасті, без заняття, без розваги, без жури. Во тоді людина відчуває, яке вона ніщо, відчуває своє відокремлення, свою невистачальність, залежність, свою неспроможність, свою порожнечу.

Pascal

Чоловіки й жінки легше витримують руйну, розлуку з приятелями, придавлення масою нещасти, ніж нудьгу.

Anthony Trollope

Спочинок це добра річ, але нудьга — це його рідний брат.

Voltaire



**ЖИВЕМО
ЗАВДЯКИ...
АТОМОВІЙ
БОМБІ**

В ОСТАННЬОМУ 14-ому томі великої офіційної історії американської воєнної флоти в 2-ій світовій війні, професор Гарвардського університету і відзначенець Пуліцерової нагороди, С. Е. Морісон, дає відповідь на питання, чи ЗДА мусіли і повинні були скинути на два японські міста, Гірошіму і Нагасакі, атомові бомби, щоб скоро закінчiti війну. Сам автор був старшиною флоти, відвував службу на різних кораблях і скінчив її в ступні контр-адмірала.

Морісон збиває думку, неначе Японія в половині серпня 1945 року була вже настільки слаба і така обскочена з усіх боків, що вистачала атака звичайними бомбовими і воєнними кораблями, щоб змусити її до капітуляції.

Із даних цієї історії виходить, що в той час Японія мала ще 5 300 готових до дії машин і коло 7 000 було в направлі. 5 000 молодих

японців школилося у корпусі са-
мовбивців-камікадзе, які кидалися
разом із літаком навантаженим
бомбами на ворожі кораблі і нищи-
ли їх неухильно. Склади і верст-
ати були вміщені під землею, тож
могли безпечно і безперебійно пра-
цювати.

Таким чином коли взяти до ува-
ги ще й завзяття і рішучість япон-
ського війська і його команд, тре-
ба припускати, що звичайні бом-
бові атаки на міста, а потім бо-
ротьба за кожне місто, за кожен
крок уперед — принесли б дале-
ко більше людських жертв і ма-
теріальних утрат і Японії і Аме-
риці, ніж дві атомові бомби. Як
тяжко було перебороти розpacли-
ву завзятість японців, про це може
свідчити факт, що капітуляція
навіть при повній безнадійності по-
ложення була можлива аж після
розгрому гвардії і після висилки
найближчих членів родини мікада
до різних команд, щоб змусити їх
до послуху монархові. Камікадзе
погрожували атакою навіть на ко-
манду корабля „Місурі”, на якому
підписано капітуляцію перед гене-
ралом Мек-Артуром.

Опріч цього, продовження війни
мало б фатальні політичні наслід-
ки. Тоді вже партнером на Сході був і СССР. Якщо не вдалося б війну закінчити негайно, то напев-
но сталося б те, що сталося в Ев-
ропі. Напевно ціла Корея попала б
большевикам, а Японію поділили б
як Німеччину.

Тому стверджує проф. Морісон
рішення презид. Трумена було і з стратегічного і з політичного по-
гляду доцільне і конечне.

■

ДЛЯ нас, для українського вели-
кого ізходу після 2-ої світової
війни, скинення атомових бомб на
два японські міста має особливше
значення, про яке не говорять ве-
ликі офіційні історії війни, яке не
усвідомлюємо собі навіть ми самі.
Можемо без перебільшення ствер-
дити, що ті бомби і вимушена ни-
ми капітуляція Японії врятувала
нас. Як не звучало б це дивно: жи-
вемо завдяки тим бомбам.

Уявім собі продовження війни
ще на кілька місяців. Уявім собі
спротив японців і великі жертви в
людях, які мусіла б мати Амери-
ка, вже тоді під впливом капіту-
ляції Німеччини настроєна демо-
білізаційно. ЗДА робили б якнай-
більший натиск на СССР, щоб діс-
тати від нього можливо велику до-
помогу. Ясно, що СССР за кожну
співучасть вимушував би нові
уступки. Про Корею, про поділ
Японії — говорять історики війни.
Але що між тими умовами напев-
но була б і ультимативна вимога
негайної видачі всіх емігрантів —
це ясне. І так советські комісії без-
правно, проти волі людей, пере-
гнали на Схід великі маси народу.
Досі пам'ятаємо, як під час тієї
дикої ловлі людей московськими
агентами в центрі Європи пово-
дились незорієнтовані або навіть
комунофільськими колами дезо-
рієнтовані американські команди.
Цо було б, коли б вони дістали бу-
ли виразний і категоричний наказ
відставити всіх нас до СССР —
можна здогадуватись. Наказ був
би виконаний докладно, а ми дав-
но вже знайшли б були вічний спо-
чинок на тaborovих кладовищах
Сибіру...

ТАЄМНИЦЯ

КИШЕНІ

І ТАЄМНИЦЯ ЛЮБОВИ

ДВА роди таємниць найчастіше затроюють, а то й нівечать по-дружнє життя. Це таємниці кишень і таємниці любові.

Оба роди таємниць своїм походженням давні. Але коли таємниці кишени щодо поширення корчаться, то ті другі навіть збільшують свій засяг.

Таємниці кишени мають своїм першим джерелом те, що колись єдиним, а нині вже не єдиним, але частішим, зарівником на прожиток родини є чоловік. В Німеччині напр. чотири п'яті частини жінок не заробляють самостійно. Навіть в Америці, де такий високий відсоток працюючих жінок, жінки молодих подруж із малими дітьми не можуть працювати.

С різні причини, чому в таких ситуаціях обі сторони мають грошові таємниці. Ось чоловік заплатив за краватку 4 дол. і хвалитися перед дружиною: Яка гарна! І вдалося купити за 2,50! — Це для підкреслення потреби ощадності!

— Чи гарна сукня? І уяви, тільки 20 дол.! — Сукня коштувала 30 дол., але маленька неправда помогла... не переступити згори означеної межі...

Іноді такі зразу невинні таємниці доводять до поважніших труднощів. „Ощадність” не мусить відбиватися на скромніших обідах. Часом її джерелом є „тимчасова” недоплата за помешкання. Поволі набирається таких недоплат на більшу суму і вкінці доходить до трагедії в роді тієї з Ібсенового „Дому ляльки”.

Коли дідо побирається з бабкою, тоді ще було звичаєм, що жінка ніколи не знала, скільки заробляє чоловік. Наївні дочки входили в подружнє життя без фахової освіти, без життєвого досвіду, без найменшого поняття, як можна заробляти на прожиток. Сьогодні жінка виглядає цілком інакше і наймолодша дружина орієнтується в господарських справах.

Колись була повна диктатура

того, хто заробляє гроші на прожиток. Тепер прийшла доба демократії. А в справжній демократії всі доходи оголошуються прилюдно і бюджет устійноється спільними рішеннями. Та на жаль, „подружня демократія” ще не є загально принятою формою співжиття...

Другий рід таємниць більш інтимного, але і більш небезпечно-вибухового характеру. Це любовні таємниці. Коли йдеться про „минуле”, особливо у жінки, то найкраща пора для всіх вияснень є перед заручинами, але ніяк у перші години після вінчання. Цікаво, що і сьогодні ці речі не трактуються однаково в відношенні до обох статей. Якийсь асортимент досвіду з жінками — це щось, чим

отверто хвалиться молодий чоловік. Зате з деяким співчуттям дивляться на зовсім наївного хлопчика. Інакше щодо жінки: тут далі обов'язує ще брак „минувшини”. До того жінки більше страждають від усіх моральних ухилю. Вони шукають полегші в визнанні, в відкритті таємниці комусь довіреному. Таємниця мучить... Але тут немає законних зобов'язань зберігати таємницю; зобов'язань, які накладає напр. звання лікаря, подружнього дорадника, і передовсім священика. Тому ті довірені таємниці звичайно розповзають між людьми і стають причиною трагедій.

Мовчати чи говорити? — І коли говорити, то кому? — Це також питання „бути чи не бути” в житті багатьох людей.

ВІ ПО ВІДІ

1. Французька.
2. Citius, altius, fortius, латинські слова, що означають: скоріше, вище, дужче.
3. Від латинського recordari — пригадувати собі.
4. В Нагірній Проповіді Матеєвого євангелія.
5. Від назви міста „Магдаля” над Генезаретським озером. Звід-
- си в літературі: Марія Магдалина або Марія з Магдалі.
6. Молісрові.
7. 700.
8. Серп і молот.
9. Грецьке „гемікранія” — півчерепа.
10. Австралія.
11. Де Сото.
12. Із шовку.

Вельмишановний Читачу! Прохаемо перевірити, чи Ви прислали належність за всі дотепер отримані числа нашого журнала. Не відкладайте!

Мрія про породження і виховання кращої, вищої людської раси — має довгу історію. В наших гасах особливо яскравий вираз тій мрії дав славний німецький поет-філософ, Фрідріх Ніцше в своїй візії „надлюдини” („юберменша”). — Що є малпа для людини? — питав мислитель. І відповідає: — Глум і посміховище! Таким глумом і посміховищем буде су-гасна людина, будемо ми, для будугої надлюдини . . .

Як знаємо вже з найновіших гасів, диктатори як Мусоліні, а передовсім расист Гітлер, робили енергійні, іноді жорстокі заходи, щоб свою людську пересіг перетворювати в подобу

Чи можна виростити

НАУКА повчав, що поки людина дійшла до сучасного вигляду, пройшли мільйони, навіть мільярди років еволюції. Первісна людина жила серед вічних небезпек і здобувала прожиток такими непевними способами, як ловецтво. Тож тоді сама природа робила добір, дбала про те, щоб при житті залишались і розмножувались найсильніші, найпроворніші, найщасливіші типи. Тепер інакше. Бодай у цивілізованих краях кожна дитина має шанси дожити поважного віку і залишити по собі нащадків. Звідси такий головокружний ріст кількости населення в світі, чим поважно журяться передовсім політики і господарники, а в деяких краях, як Індія й Японія, уряди різними штучними засобами намагаються сповільнити той

ріст населення. Та oprіч чисто економічних труднощів виживити таку кількість людей, виринають глибші, неменш важні питання. Природний добір тепер уже не діє. Всі не тільки здорові, але й умово і фізично непевні, живуть і множаться. Звідси при квантитативному рості людства, його кількості, одночасно грозить квалітативне зниження, упадок якості, а щораз більше число несоціальних, злочинних типів і умово-хворих це знаки такого зниження якості людства.

Отже постає питання: чи люди можуть експериментувати на собі, щоб тепер уже свідомо, науковими методами, поліпшувати людський рід і не допускати до зниження його якості?

владарних „юберменшів”. Сьогодні саме ті їхні спроби викликають глум і посміх.

Однаже мрія живе далі, а сугасна наука, передовсім генетика, доказує, що та мрія не є тільки безплідною фантазією, але в будущині і при відповідних умовах може здійснюватися. Цю проблему з наукового погляду досліджує славний канадський біолог N. J. Berrill, а цього року в різних американських і європейських газетах, журналах, оглядах-„дайджес тах”, з'явились статті того вченого професора на цю незвигайно цікаву тему. Подаємо головні їх думки в скорогенні.

«надлюдину»

**40 тисяч „карт до гри”
і їх комбінації**

У тваринному і рослинному світі довговіковим досвідом, а вкінці науковими методами, людині вдалось виплекати найвідповідніші і найкорисніші для себе види. Людина далі працює, добираючи до розплоду екземпляри з бажаними прикметами, і так далі удосконалює ті види. Вирощує пшеницю, що могла б рости далеко на півночі, на високих горах. Розводить корів, що дають найбільше молока; свиней із найгрубішим покладом сала і т. д. Все це при помочі вже штучного добору і розплоду.

Чи можливо пристосувати такі методи, коли мова про людину? Теоретично справа виглядає так:

і насінник-сперматозоон і яйце, з яких сполуки постає плід, кожне має кругло коло 20 тисяч генів, носіїв різних прикмет. Тож під час запліднення є безліч можливих комбінацій тих генів. Таким чином питання зміни і покращання людської раси залежало б від якогось впливу на гени, якогось встравання в їх комбінації.

Є один, сьогодні зовсім відомий спосіб: насвітлювання рентгено-вим промінням, чи космічним промінням чи вкінці радіоактивним осадом. При такому діянні зразу появляються мутації — переміни спадкових генів. Але всі вони некорисні, шкідливі, і тому стільки тривоги в світі з приводу можливого збільшення радіоактивних осадів від експериментування атомовими розрядами.

Неначе 40 тисяч карт до гри, так самі, самою природою, комбінуються 20 тисяч генів чоловічого сперматозоону із приблизно такою ж кількістю генів жіночого яйця. Чи можливо людині взяти в руки і свідомо укладати ті карти?

Досвіди виявляють, що не є

особливо тяжкою річчю відповідним добором пар впливати на ріст. Його можна збільшувати навіть на 15 до 30 см. Можна такими поверховними комбінаціями виплекувати у людей тяжкі м'язи, кості, кучеряве волосся. Коли б ішлося про плодження мільйонів бездушних „роботів”, тоді і той ріст, і тверді м'язи й кості, мали б головне значення. Але ж ідеться про людські якості, прикмети, які саме відрізняють людину від „робота” і від тварини. Ідеться про душевні, внутрішні цінності, про вітальність, знання, інтелект, красу, на яких основується культура й цивілізація, на яких основується і панування людини в світі.

Не можна забувати, що є й добреї сторони в тих непроглядних комбінаціях тисячей генів. Саме тому спостерігасмо всюди, що здібні батьки часто мають пересічних дітей, і навпаки, генії родяться в зовсім звичайних родинах. Коли б так не було, коли б генії родили тільки геніїв, а звичайні люди само пересіч, тоді людство незабаром розпалося б на дві категорії: дідичних надлюдів-юберменішів і на масу покірних, пів-ідіотичних „роботів”.

Розвивати мізок і сповільнити дозрівання

КОЛИ грубі кості і тяжкі м'язи в цивілізованих умовинах не відграють такої ролі, яку мали вони в первісних часах, то щораз більше значення дістас мізок людини. Думали, що чим більший мізок, тим вищого типу людина. Та ось мізок Вольтера виявився

малім в порівнянні з мізком анатома Кювіс. Але ж Вольтер був малого росту в порівнянні з високим і оглядним Кювіс. Отже виглядало, що рішає пропорція, відношення між цілим організмом людини і величиною її мізку. Докладніші досліди виявили, що і це занадто упрощує всю справу. Багато залежить ще від того, чи мізок дістас відповідну кількість поживи, це значить: чи здоровий організм постачає його достатньою кількістю крові.

Отже мізок і його стан мають сьогодні особливу цінність, хіба що ми вважали б ідеальним становим суспільство щасливих півголовків...

Далі щоб досконалити людство, треба спиняти, стримувати темпо розвитку людини. Це значить змінювати те, що вже має людина від природи. Вона розвивається поволіше ніж творіння рівні з нею щодо величини і ваги тіла. Людина доходить до зрілості віці, коли її ровесники-тварини вже гинуть. До того людина зберігає до старости деякі великі цінності молодості: любов, сміх, забаву, танець... Тож розвиваючи мізок і як його підставу — здоровий організм — люди мусять ще й старатись продовжити процес дозрівання. Коли б удалось статеве дозрівання від 12-14 року пересунуті до 20-го, тоді життя до сотні літ повне сил і здоров'я, стало б великою правдоподібністю.

Біологія знаходиться в цих ділянках щойно в початках, як напр. фізика в своїх атомових відкриттях. За кілька десяти років наука і

в біології і в фізиці знатиме значно більше.

Штучні засоби впливу на людську расу

ЛЮДИ це не атоми і не експериментальні миші. Однаке не так думають тиранські диктатори. Вони готові не рахуватись із свободною волею людини, її почуваннями, але розпоряджаються людьми як речами, як засобами для своїх, часто божевільних цілей.

Отже якась тиранська диктатура могла б наказати, щоб до поживи домішувати стерилізаційні хемікалії і таким чином обезпліднювати якісь категорії людей. І навпаки така диктатура може давати вибранцям спеціальні пілюлю плідності і приписувати їм відповідну дісту. Щось подібного і то з великим успіхом застосували в своєму житті бжоли...

Або інша, якась більш людяна диктатура могла б поділити людей на дві категорії: тих, що повинні сильно плодитись, і інших, що повинні мати менше, або зовсім не повинні мати нащадків. Першим така диктатура могла б різними способами облегчувати життя, а других обкладати непосильними податками.

Вкінці в багатьох країнах уже практикують штучне запліднення жінок неплідних чоловіків. Це знову засіб, яким штучно можна впливати на людську расу.

Тривожні овиди

ПРОФЕСОР Berrill, якого статтю саме ми реферували, заявляє: „Особисто, я є противником того,

щоб ті методи (насильні й штучні, Ред.) робити правилом, яким високопарним цілям вони не мали б служити. І я сумніваюсь, чи коли-небудь вони приймуться в західному, християнському суспільстві". Але додає вчений: — те суспільство — це тільки мала частина населення світу. Що буде, коли б напр. китайська жорстока диктатура прийняла всі ті методи за свої? Припустім, що при дальшому розвитку науки такій диктатурі справді вдалося б виплоджувати людей більшого інтелекту і довшого життя. Тоді мусили б ми зробити висновок: світ належав би до тих нових людей, а ми для них були б тим, чим для нас неандертальська людина...

Розщеплення атому поставило перед сучасною людиною питання: при мирній службі атому — щасливе і достатнє життя, або при атомовій війні — загибель людства. Нові біологічно-генетичні досліди висувають ще більш небезпечну справу: можливість встрявання людини в свою власну людську природу, свою істоту; можливість, яка в руках фантастів, фанатиків і божевільних може бути страшнішою ніж атомова смерть...

SUMMARY. Men learned to cultivate different breeds of animals, to change their qualities. A question is: can this be done with the human nature? Until now genetics did not solve these problems and for the time being the cultivation of a "superman" is only a dream.



ВІД НЕЧЕНИХ

ГОЛУБІВ

ДО

УКРАЇНСЬКИХ

ГОЛУБЦІВ



Написав

Гаврило ГОРДІЄНКО



Первісна їжа давніх людей була сира. І тваринну й рослинну їжу споживали люди в стані сирому. Для полегшення споживання сирої їжі м'ясо тварин розбивали камінем, розм'якшували його. Цей спосіб розм'якшування м'яса лішився до наших часів при готовленні товчеників чи битків. Рослинну їжу, якщо вона була затверда для споживання, як напр. жолуді чи яке інше тверде зерно, замочували в воді.

З відкриттям первісними людьми вогню тваринну їжу й деяку рослинну припікали над вогнем, над полум'ям, або в гарячому попелі. При припіканні м'яса над полум'ям або в попелі велика частина м'яса припалювалася і втрачала свою поживну вартість. Крім того з м'яса витікала більша кількість товщу, який горів на вогні, а пожива біdnішала змістом. На той час, коли поживу було так тяжко здобувати, це були великі втрати і їх не могли не спостерегти давні люди.

Для врятування великої частини поживи, яка гинула на вогні, постала ідея обмазувати м'ясо глиною й тоді пекти в гарячому попелі. При цьому способі товщ та всі інші соки з м'яса не втрачалися. Навпаки, м'ясо спечене у власному сосі, було значно смачніше, ніж печене над полум'ям, або в попелі, а головно м'ясо не втрачалося, не обпалювалося.

Цей спосіб запікання м'яса виявився таким добрым, що затримався до наших часів по деяких країнах і напр. на Валкані ще й

З журналу „Жіночий Світ”, Вінніпег, 1960

тепер при більших гостинах запікають або безрогу, або барана обмазаними глиною. Глину обламують і під нею остається чисте м'ясо, спечене у власному сосі. Ця ідея освячена тисячеліттями дійшла до наших часів, коли напр., святочну шинку запікають обгорнувши її вже не глиною а тістом. Але це вже ознака модерної доби й сучасного багатства.

Запікали в давні часи цілі тварини, навіть рогату худобу, при урочистих великих гостинах, які давали володари своїм коронованим гостям, або своїм півладним при різних святочних оказіях. А найчастіше запікали дрібніші тварини, як вепри, барани та ягнята. З тих давніх часів залишився нам звичай запікати на Великдень мале порося.

З поступом часу все більше й більше відпадали нагоди запікати великі тварини. Зате все частіше й частіше була потреба запікати лише частини тварин. А коли з поступом часу рослинна їжа все більше почала заступати м'ясну їжу, постало проблема приготовляти рослинну їжу. М'які частини рослин споживали такими як вони були в природі. Тверді частини, як напр., зерно, розмочували в воді на деякий час і коли воно розм'якло, тоді його споживали.

Але як м'ясо, так і зерно так само припікали на вогні. Давні індіани Америки припікали кукурудзу цілими качанами. Особливо коли кукурудза ще не була цілком зріла, тоді її припікали більшу кількість про запас. Давнім людям Старого Світу припікання зерна йшло трохи важче ніж індіянам в

Америці. В попелі припікати зерно не можна було, бо багато його гинуло просто спалювалося. Коли ж припікали на камені, зерно розліталося.

Припечено крохмалисте зерно люди вживают ще й тепер. Верховинці українських Карпат ще й тепер кидають жменю гороху або бобу на черінь печі, або на плиту кухні. Зерно не тільки тріскає, але частина крохмалю припечається до стадії декстрину й таке зерно стає солодшим і тим самим легше стравним. В Америці припечену розтріскану кукурудзу виробляють промислово й споживають її величезними кількостями. Це все архаїчні способи приготування зерна до споживання й дійшли до нас з далеких предалеких часів, ще з початків хліборобства на землі.

З прадавніх часів на землі й дотепер не завжди й не всюди задовільняюче розв'язана проблема посуду.

Ця проблема браку посуду, особливо в куховарстві, примусила оглядатися за природними посудами, в яких можна б було приготувати рослинну страву готову до споживання. Для цього первісні люди широко використовували частини тварин. Замість пекті зерно на вогні, або на камені й мати при тому великі втрати, первісні кухарі додумалися використати для цього черевну порожнечу тварин та птиць.

Налихали каптанами, жолудями, зерном, чи дикими овочами, як яблуками, грушками, сливками й т. п. черево тварин або птиць і так запікали їх. Перші спроби вже показали, що зерно в начинці не

припалювалося, але набирало ще й ліпшого смаку від тваринних соків, головно товщу. З тих давніх часів до нас дійшли способи приготування начиняного поросяти на Великден, начиняних птиць на більші урочистості, як наші гуси, качки, в Америці індик на День Подяки й т. п. В давні часи начиняли від вепра, а може й вола й аж до малого голуба, бо тваринного „посуду” для печення ніколи не було подостатком.

Начиняли й інші інші частини тваринного тіла, як шлунок, кишкі тощо. До наших часів дійшли ці продукти, вже начиняні переважно м'ясом, але та кишка начиняна кашою це свідок ще перших спроб використання тваринних кишок для печення зерна в них. Це прадавня страва, як і кутя, яку тоді тільки розмочували в воді, бо варити ще не було в чому.

Та тваринного „посуду” ніколи не вистачало й треба було шукати помочі серед рослин, яких було більше й які легше було дістати. Вже при печенні малих частин м'яса, або риби, почали обплітати їх рослинним листям у той спосіб як плетуть коши. Таким способом обплетену рибу пекли в гарячому попелі.

Для печення зерна обплітання не підходило й треба було використовувати якесь ширше листя й просто в нього завивати якусь жменю зерна й так пекті. Широке листя могло бути з різних рослин, яке лиш надавалося в іжу. Остачтоно випробуване століттями най-

ліпше видалося для цієї потреби листя капусти, яке можна вживати і свіжим і квашеним, себто впродовж цілого року, влітку і взимку. Хоч напр. на Буковині ще й тепер весняною порою, коли квасна капуста (крижавки) скінчилася, а нова ще не виросла, для голубців вживають листя підбліу (*Tussilago*).

Впродовж дальших століть до зерна в голубцях почали додавати різні додатки для смаку й комбінувати зерно з м'ясом. Голубці вже не печуть, скоріше варять, чи тушать. Але по своїй суті вони лишилися тим, чим вони були тисячу, а може й дві тисячі літ тому в наших предків.

Назва „голубців” до цієї страви перейшла, мабуть, від печених голубів, яких ніколи й ні в якому разі не могло вистачати для все більшої та більшої кількості населення. Назва, мабуть, нагадує всього-на-всього розмір цієї страви. На Закарпатті й начинювану зелену паприку називають також голубцями.

В кожному разі це наша прастара традиційна страва, походить ще з тих часів, коли наші предки пекли голубів і поступнево перейшли на печення зерна загорненого в рослинний лист. Тому голубці, як наша архаїчна страва, займають почесне місце на нашім святочнім столі. Во традиційним є те, що народ вживає й любить довгими століттями й передає з покоління в покоління. Тому й голубці заслужили цих пару рядків до історії української побутової культури.



ПРО НАЗВИ МІСТ УКРАЇНИ

Написав

Микола ЛИСТОПАД

НАЗВИ міст України дуже різноманітного походження.

Ужгород, Стрий, Остер, Шостка, Лохвиця, Хорол та інші міста дістали свої назви від річок, на берегах, яких вони побудовані. Дубно, Заліщики, Липовець, Сосниця — від колишніх лісів. Чернігів — від Чорного гаю.

А от такі назви, як Кам'янець-Подільський, Кременець, Кременчук та всі Кам'янки (на Україні багато таких назв) говорять самі про себе: кам'яні скелі, мабуть були у кожному з цих міст. Від імен засновників або якихось видатних людей та подій в минулому пішли інші назви.

Відомий переказ про те, що Київ заснували колись три брати — Кий, Ілля та Хорив.

Тепер українські вчені, переглянувши стародавні літописи сусід-

ніх народів, вірмен та греків, вважають, що Кий був могутнім правителем слов'янського племені полян на Середньому Подніпров'ї і жив десь у 6 столітті нашої ери.

Отже, наш славний Київ існує приблизно 1400 років і належить до найстародавніших міст Європи. А друге велике місто України — Харків — дістало, за переказом, свою назву від першого поселенця в тих околицях козака Харка.

Найвизначніше місто Західної України Львів заснував у 13 столітті галицько-волинський князь Данило Романович і назвав його в ім'я свого сина Лева.

Невеличке, але дуже старе і мальовниче місто на Десні Новгород-Сіверський нагадує нам про слов'янське племя сіверян, що жило тисяча років тому на берегах Десни, Сейма та Сули, через що довго той край колись називався Сівера або Сіверщина, а корінні жителі — севрюки.

Місто Звенигородка на Черкащині дістало свою назву від великого дзвону, в який били колись на сполох, скликаючи людей під час нападу ворогів.

Життя невпинно йде вперед. І сучасні назви деяких міст зовсім не нагадують про те, що тут було колись.

Наприклад, теперішній Конотоп — значне промислове місто і важливий залізничний вузол — аж ніяк не нагадує про колишні невилазні багна, де навіть коні потопали!

Цікава історія виникнення назви майже кожного міста України.

Скорочено з журналу „Пionerія”, Київ, 1960

ЖІНКА пересічного советсько-го урядовця, неначе завченою лекцію, повторятиме вам, що за Сталіна не було й мови про родинне життя, чоловік повертається пізно до дому (робота, надрібка, мітінг). Але тепер Хрущов цілком рішуче розпорядився, що після службових годин ніхто не має залишатись в уряді. Отже після 5-ої там пусто.

Що ж тоді люди роблять? Дляожної диктатури це велика небезпека залишати свої вівці на чотири чи навіть п'ять годин на паші, здалека від ока Великого Брата! Диктатура мусить контролювати не тільки вчинки і думки, але й почування своїх підданців. Тому кохання, передовсім нелегалізоване, вважається небезпечною для держави річчю: двоє людей створюють собі прибіжче, до якого партія не має ключів...

Але союзником контрольного апарату є передовсім брак помешкань. Де в одній кімнаті живе кілька осіб, там тасмні думки не можуть розпускатись буйним цвітом. Тому бідний Іван із своєю Наташою можуть втішатись „самотою у двох” хіба в темноті густо набитого відвідувачами кіно чи театру. Прогулянка з нею? Але ж напр. у Москві на такі речі не дозволяє холодна погода продовж довгих місяців. В помешканні повно людей. Тож залишається ще каварня й ресторан. Це не припадково, що вони простором скидаються на великі залізничні чекальні. Людина у всіх на очах. Кожне бачить кожного, а музика громить, що треба хіба срихон-

ської труби, щоб сусід почув сусіда...

А все ж відвідини ресторану, особливо в більшому місті, це один із вимрівших люксусів. Тут можна після довгого посту находитись і напиватись, та головне: тут, скажім двічі в рік, пересічний громадянин може продовж двох годин почуватись королем, сидіти на м'якому кріслі, під пальмами і з жестом світового бувальця давати накази кельнерові.

Д о з в і л л я

С О В С Т С Ь К О Г О

Та ресторан для пересічного громадяніна це розкіш, на яку він не може собі часто дозволяти. Тож він, хоче-не-хоче, втікає з перевопненого і тісного мешкання в

„Парк культури”.

Це щось, що таке зв'язане з кожним містом, як Каїн із Авелем. У тих парках дерева не важні. Що варті дерева, де єдину цінність має пропаганда?! Зрештою „парком культури” може називатись і бездеревне місце, щоб тільки було огорожене і мало деякі обов'язкові особливості. Вони такі: плякатова стіна з останніми

цифрами продукції; мармурові панове Ленін і Сталін, завжди в тій самій позі (вчитель Ленін свободно спертий на кріслі і учень Сталін слухняно похилений вперед); далі написи, в яких на всі лади сьогодні повторюється слово „мир”; кам'яні свідки т. зв. соцреалізму: героїчно, вдивлені у будучину, люди із смолоскипами і прaporами, дівчата-руховички в пристойно, по літки довгих штанах, рішучі робітничі п'ястуки з серпом і молотом. Що крок втішають вас понаднормальні величиною, мальовані голови членів Президії (титан Микита по середині). Немає місця, куди могло б утекти око. Навіть під акацією, на-

нечі, юшку дозвілля, приготовану за вічно тою самою політрецептою, яка вже аж у горлі стоїть соєтському громадянинові після 43-літнього, безперебійного споживання.

Театри, навіть великоміські, хай і добрі, але насичені пропагандою, з перефільтрованими програмами. Люди люблять цирки, вони природніші. Критичних кабаретів диктатура не терпить. Кремль не бажає собі навіть зовсім невинних жартів. А все ж є людина, яка собі на щось у тому роді дозволяє. Це Аркадій Райкін, і тому він втішається неймовірною популярністю. Очевидно, він не зважується клити з уряду, партії. Але все ж він виводить на сцену типи, створені системою. Ось кравець переконує клієнта, що найновіша мода вимагає, щоб рукави убрання були один довший, другий коротший... Бюрократ приймає телефонічне зголосення пожару, але відкидає його, вимагаючи письмового звідомлення з двома знімками дому, що горить... Ось полігаміст-множенець виголошує доповіді про святість подружніх зв'язків і т. д. Це міліметрово вузенькі вентилі, якими пробус розрядиться занадто високе політичне тиснення і невдоволення.

Віїкати — це мрія соєтського громадянина. Але куди? Для гостей треба командировки або доручення. А приїхати до знайомих, це значить примоститись на нічліг хіба у них на підлозі.

Тому й характеристичне: прощаючись на вікенди, соєтські люди не бажають собі доброї забави, але... тільки доброго спочинку...

ГРОМАДЯНИНА

За європейським
кореспондентом
Інге Сантером

проти затіненої лавочки, чекає на вас таблиця з даними про найновіші молочні рекорди патріотичних соєтських корів...

Так контролювані парки і клуби мають заповнювати дозвілля соєтської людини. Вірність тим установам вважається вірністю комунізму. Таких клубів рахують 160 тис. в ССР. Всі вони подають ту саму рідку, з посмаком порож-

"Інкубатори" в попелі вулканів

ВЖЕ давно перші європейські поселенці в Австралії звернули увагу на великі купи піску, які зустрічалися в заростях. Вони вирішили, що „піщані фортеці” влаштовані для гри дітей. А коли на півночі країни знайшли багато піщаних курганів, то подумали, що це могильники. Правда, місцеві жителі говорили, що і „фортеці” і „могильники” — це пташині гнізда.

У середині XIX століття натуралист Джон Джильберт вирішив перевірити гіпотезу і... знайшов у глибині „могильників” пташині яйця.

Тепер орнітологи добре вивчили манери цих дивних птахів, яких називають „мегаподи”. Ці рідкісні птахи зустрічаються в Індонезії, на Філіппінах, на Маріянських, Ка-ролінських, Соломонових островах і в Австралії. Ростом вони майже не відрізняються від звичайної домашньої індички. Але кожному впадає в око, що в них непропорціонально великі ноги (мегапод і означає по-старогрецьки великомогий). Вони пересуваються по землі і рідко коли піdnімаються в повітря.

Мегаподи, що живуть поблизу річок, згрібають своїми сильними ногами нагріту сонцем верству піску і кладуть туди яйця. Вони „розуміють”, що темний колір кра-

ще вбирає сонячні промені, і тому з більшим бажанням влаштовують свій „інкубатор” там, де знаходяться попіл від вулканічної ляви. На тих островах, де збереглися діючі вулкани, мегаподи кладуть яйця прямо в попіл поблизу кратера.

Тим видам мегаподів, що живуть у глибині тропічних лісів, доводиться тяжче. Адже там немає ні нагрітого сонцем піску, ні вулканів. Вони будують свої „інкубатори” із опалого листя і перегною. Такі споруди часто досягають 15 метрів у діаметрі і 5-7. метрів у висоту.

Яйце в „інкубаторі” знаходить-ся 7 тижнів.

Відповідальність за „інкубатор” несе самець: самка дуже прими-хлива, вона навіть може „відмо-витися” класти яйця, якщо їй що-небудь не сподобається в устаткуванні „інкубатора”. Тому майбутній батько рідко коли відходить від гнізда. Він то підкидає землі, борючись із перенагріванням, то приносить ще листя, щоб яйця не охололи.

На величину яєць тих дивних птахів звернув увагу ще Карелі, один із супутників славного Магеллан. Вага самки мегапода не більше 2-х кілограмів, але вона несе 250 грамові яйця через кожні 4-8 днів протягом півроку.



Риба тричі хоче плавати:
в воді, в вині і в перехвал-
ках вигадників-рибалок . . .

(Стара приповідка)

ДИВА РИБАЛЬСЬКІ

Усмішка Костянтина БАСЕНКА

ПІЗНІЙ вечір або рання ніч —
як назовете, так і буде.

Випили ви по чарочці „ чаю ”
п’ять зірочок. Більше й не треба.
Як то кажуть, „ в акурат ”. Юшку
висьорбали. От що значить ваша
методика і майстерність — такої
юшки наварили, що навіть пісок
висьорбали.

Потріскує багаття. Димок духмя-
ний ніздрі лоскоче. Нічний птах
кигикнув над вами, геть полетів.
Десна заскляніла — ледве побліс-
кус. Зорі засвітилися, а ваш ліх-
тарик потух — кінчився заряд.
Бакен привітно червоненським оком

підморгус.

Пора відпочинку. Ляці вклалися
спати, сом ще не прокинувся, а
глеків у воді не так багато. Роби-
ти нічого, спати рано.

Сидите біля багаття, цигарками
пихкасте. Ви паличию в багатті
порпастесь: хочете, щоб яскраві-
ше горіло, а воно навпаки — тъмя-
ніс. Іван Прищепа обхопив ноги
руками, підборіддям на коліна
обіперся. Яків лежить долічевра,
руками голову підпирає. Юрко сидить
і на Десну дивиться — сома
виглядає.

Про міжнародну політику пого-

Із журналу „Зміна”, Київ, 1960

ворили, всіх, як с, імперіялістів розлаяли, бо їх-таки не можна не лаяти: тільки й дивляться, де б яку пакость зробити. Порядна людина — як от ви або перший-ліпший ваш товариш — любить, щоб вода була чиста і прозора, і в тій воді законно, по-спортсменському ловити рибку. Еловилася — щастя ваше. Не еловилася — щастя рибчине. Рибчного щастя у сто двадцять вісім разів більше, ніж вашого, але і ви не в обиді. Ви щасливі тим, що вам, ні про що не думаючи, можна посидіти над річкою, красою навколоїшнього помилуватися, що у вас чиста совість і руки ніякими поганими ділами не заплямовані, що вас у цілому світі поважають як порядну людину і неабиякого рибалку.

А імперіяліст? Що таке імперіяліст? Це міжнародний браконєр¹. Усе б він ловив рибку у каламутній водиці.

Потім ви пригадали, що назавтра треба ж нову счасть зробити. Робите. А Юрко розпитує, де ляще клює, на що клює і коли клює.

— Ляще, — відповідає Яків, — ордер на нову квартиру одержав. Отам, під створом живе тепер з ляшеннятами. Справна квартира — метрів п'ять завглишки. Інколи під вечір бачу його, здоровкаюся. Повагом пливе під ручку з ляшчию і зазнається. То, було, головою на мос здрastуйте киває, а тепер тільки оком кліпне. Певне, підвищення одержав.

А потім — правдиві рибальські історії, що схожі на дива для тих,

хто вудки не тримав у руках.

— Віриш не віриш, — починає Яків знову, — а це позавчора сидю я на березі озера — отого, що під Гнилушами — красноперку ловлю. Підсік — важко. Я так, я отак, я перетак. Витягаю — і що б ви думали? Дві красноперки грамів по чотириста дев'яносто. Оттакеци. Одна на гачку, а другій волосинь під зябра попала. Скажи кому — не повірють.

— Буває, — стверджує Юрко. — Зі мною таке у позаминулому році було. Одним мажом витяг я з води лина і русалку у купальному костюмі. Русалку довелось випустити, бо дуже сердилась і сказала, що у міліцію заявить.

— А лина?

— Лина? А лин сам утік, поки я перед русалкою пробачався.

— Це що! — кажете ви. — От у мене було! Знадобився живець. Взяв я легеньку вудку, під бережок закинув, а сам стою поруч, я ловлю. Одного виволік — кілограма на півтора. Другого виволік — кілограма на три. Третього виволік — кілограма на чотири з половиною. Тягав би ще — та згадав про живця. Беру в руки легеньку вудку, а на ній вже пічкур теліпається. Еловився. Тільки я його над водою підняв, коли окунь, вискочивши, хап! і повів. І повів. Водить, водить, водить... А я його до берега, до берега. Хотів уже вигнати, аж дивлюсь щучице здоровенне у травичці стойти, на мене дивиться. Я тоді окуня й під самий ніс підсунув і дражню: куси, кажу, куси! Ех, вона як розілилася, як хапанула, а я не будь дурним — й через голову на бе-

¹ Мисливець, що полює без дозволу в чужих теренах.

рег! А вона й каже...

— Буває, — стверджує Яків. — Буває. У мене одного разу на пічкура взяв окунь, на окуня щука, на щуку ще щука, а на неї сом. То коли я його витяг, він мені таке сказав...

— Тобто, як — сказав?

— Ну, сказав: „Якщо будеш чужі човни ловити — втоплю!” Я, розумієте, човна підсік, а в човні дід Гаврило Сом з базару плив.

— Вже коли за сомів зайшло, — продовжив Іван Прищепа. — Отут, де Юрко перемета поставив, вловив я якось сома пудника² на три. Середній такий сом, нічого дивно-

² пуд — 16,36 кілограма.

го. От на дванадцять пудів колись впіймав — ото сом! Да. Так, кажу, впіймав, витяг, а від нього дух якийсь. Нюхаю і ніяк не зрозумію, що за дух. Наче знайомий і наче незнайомий. Дивина! Словом, розрізав я сом'яці живіт, а в животі — новенька пляшка „горілки з перцем”. Сургучем припечатана і навіть етикетка ціла. Так я до того здивувався, що забув ту пляшку на березі.

— Не бреши, — сказали слухачі. I Прищепа зізнався, що збрехав. А пояснив це так.

— Заснув я тоді. Коли прокинувся, то пляшка валялася вже пуста, а сома не було. Певне, втік випотрошений! Отака, скажіть живуча тварюка!

ВІДПОВІДІ ТА ЗАВВАГИ ДО СТОРІНКИ 37

30. б. Гринджоли це малі сани; саночки або санчата це гринджолята, гринджольці.

31. г. Кадило.

32. а. Піл це ліжко з дощок, (англ. plank bed). Часом те слово означає також долівку. Частина спідниці (г') це пілка.

33. в. Оглядна, товста людина.

34. б. Трішки відхилити.

35. а. Піджак військового крою.

36. г. Дівер це чоловіків брат (англ. brother-in-law).

37. б. Похоронне приняття.

38. б. Невіжа.

39. г. Шопа для худоби. Жіночий одяг на голову це намітка. Акушерка це повитуха.

40. в. Небіж це син брата (бра-

тенець, братанич) або сестри (сестрінець, сестрінок), англ. nephew.

41. а. Вилиці це вистаючі кості людського обличчя, (англ. cheekbones) зараз під очима. Високі та видатні вилиці одна з ознак монгольської раси.

42. в. Утоптані земля для молотіння це тік.

43. в. Сідло.

44. б. Каптур, капуза (також відлога, капюшон) спеціально до застібання під шию це башлик.

45. б. Кульбаба це дуже поширенна в Україні і також в Америці жовта, дико ростуча квітка, радше бур'ян (англ. weed). Молодих листків кульбаби в Америці вживають до салат як городину.

Від Видавництва

Наш обов'язок виправдатись перед Вами, Вельмишановні наші Передплатники і Читачі. Числа 5 і 6 „У. О.”, які повинні були вийти минулого року, още будуть у Ваших руках: 5-те — сьогодні, 6-те в можливо короткому часі. Прохаемо Вас розуміти, які іноді необорні труднощі зустрічає того роду видання в наших убогих видавничо-друкарських умовинах. Все ж сподіємось, що всі ті труднощі і перепони перевернемо і дамо Вам те, що було нашим задумом і що ми Вам обіцювали. Віримо, що дамо журнал, який появлятиметься на книжковому ринку точно що два місяці. Покищо мусимо прохати Вашого розуміння, що вже одночасно буде і оправданням.

Це 5-те і наступне 6-те число зараховуємо до 1960 року. Ті числа належаться всім, хто прислав повну передплату за минулий рік. Передплата 1961 року починається від 7-го числа. Таким чином наші зобов'язання супроти Передплатників будуть вирівняні.

Вкінці наше постійне прохання: по можливості негайною ліквідацією залегостей і точною дальшою передплатою помогти нам у нашій, як виявилось, нелегкій праці. Також прохаемо не забувати, що в багатьо наших людей, зокрема тих, що живуть у країнах з низькою валютою, які не можуть платити за журнал. Вводім у наш побут шляхетний звичай робити тим людям дарунки в вигляді передплати „Українського Огляду”. На цю саму ціль призначені всі дрібніші жертви, що їх присилають наші Передплатники на т. зв. пресовий фонд.

Передплата „Українського Огляду” на рік — 3.90 дол. Хто присилає передплату ЗГОРИ за два роки, платить тільки 7.00 дол. Так само, хто присилає передплату для себе і одночасно другу, як дар для приятеля, платить за обі передплати тільки 7.00 долярів.

Нижче подаємо готовий друк. Коли не хочете відрізувати, тоді в листі визначіть докладно призначення присиланих Вами грошей згідно з рубриками цього друку.

ДО АДМІНІСТРАЦІЇ „УКРАЇНСЬКОГО ОГЛЯДУ”

В прилозі посилаю дол., які прохаю зачислити на:

1. залеглість за числа „Українського Огляду” дол.
2. передплату „Українського Огляду” на рік 1961, 1962 дол.
3. моя річна передплата за 3.90 дол. і інші по 3.10 дол. на рік
4. на фонд дарових передплат для неспроможних українців, зокрема в Південній Америці й Європі дол.

Дарові передплати, оказові примірники — прохаю вислати на такі адреси:

Name
Street & No.

City Zone State

Name

Street & No.

City Zone State

- Україна гекає (1)
 Які вигляди розвитку українства
 у ЗДА і в Канаді (3)
 Як були розкопані Золоті
 Ворота (8)
 Америка — друга батьківщина
 вільних людей (10)
 Омана (15)
 Українська жінка — творець і
 опікун народної культури (19)
 Волинь (21)
 Перельоти птахів (24)
 Спортова магія (29)
 Київські монети (34)
 Словогра (37)
 Попід води, попід гори (38)
 Мистецтво гітання Миколи
 Куліша (43)
 Виставка українського
 мистецтва (47)
 З нової української лірики (51)
 Про союз гумористів (53)
 З глибин століть (55)
 Вовогка (58)
 Петро П. Холодний (61)
 Південний полюс (62)
 В армію забрали (68)
 15-та Сесія ОН (71)
 Таємниця дідуся Санц (75)
 Любов до рідної пісні (86)
 Пр. Нестор Терлецький (89)
 Романтична любов і подружнє
 щастия (90)
 Живемо завдяки... атомовій
 бомбі (94)
 Таємниця кишенні і таємниця
 любови (96)
 Чи можна виростити
 надлюдину (98)
 Від пегених голубів до
 українських голубців (102)
 Про назви міст України (105)
 Дозвілля советського
 громадяніна (106)
 Дива рибальські (109)